DANIIL
HARMS

UN SPECTACOL RATAT

JUNIMEA

DANIIL HARMS

UN SPECTACOL RATAT

DANIIL HARMS

UN SPECTACOL RATAT

Prefață de DAN CULCER
În românește de IOAN RADIN-PEIANOV

EDITURA JUNIMEA
1982

Coperta : VASILE SPĂTARU

SUMAR

DANIIL HARMS SAU POETICA FAPTULUI DIVERS

I. FAPTE DIVERSE 1
Caietul albastru 1
Fapt divers 1
A căzut o băbuţă 2
Întîmplare pe stradă 2
Sonet 3
Petrov şi Komarov 4
Iluzie optică 4
Puşkin şi Gogol 4
Timplarul Kuşakov 5
Lada 6
Cazul lui Petrakov 7
Istorie cu bătăuşi 7
Visul 8
Matematicianul şi Andrei Semionovici . . . 9
Tînărul care l-a uimit pe paznic 10
Patru exemple sugestive... 12
Pierderi 12
Makarov şi Petersen 13
Legea lui Lynch 14
Întîlnirea 15
Spectacol ratat 15
Tiuc ! 15
Ce se vinde în prezent la magazine 16
Maşkin l-a omorît pe Koşkin 17
Somnul irită pe om 18
Vînătorii 18
Episod istoric 20
Fedia Davîdovici 24
Anecdote din viaţa lui Puşkin 24
Incepe o minunată zi de vară 24
Pakin şi Rakukin 25
Simfonia a II-a 26

II. DIN CARNETUL DE INSEMNĂRI 28

Scenetă 28
Basm 29
Scrisoare 29
Grigoriev şi Semionov 31
Legătura 32
Din caietul de însemnări 34
Despre efectul dăunător al fumatului 35
O istorie 35
Suită 36
Ce rost are să-ţi ieşi din fire 37
Casieriţa 39
Bătrînica 42
Cum am pus la punct o societate de literaţi 64
Scrisori către prieteni 70
Despre o bătrînică şi cum a cumpărat ea cerneală 73
Despre Kolka 78
Poveste 88

DANIIL HARMS, Lista publicaţiilor antume şi postume în limba rusă 121
Bibliografie 123

DANIIL HARMS
SAU POETICA FAPTULUI DIVERS

Începutul secolului al XX-lea a însemnat, în Rusia, epoca tuturor curentelor de avangardă. Cu rădăcini în perioada anterioară revoluției, aceste curente și tendințe au supraviețuit pînă la jumătatea anilor '30.

O imagine plauzibilă *, chiar dacă inerent schematică, a motivațiilor dinamicii fenomenului artistic rus din primele trei decenii ale secolului XX ar putea fi trasată dacă acceptăm că „arta rusă a urmat [...] trei căi, în funcție de sensul dat cuvîntului «realism». Realitatea a fost pentru unii lumea fenomenelor, lumea sensibilă, viața care ne înconjoară. Asupra acestei vieți trebuie acționat, ea este aceea care trebuie reprodusă, alegînd din această realitate ceea ce poate oferi o didactică pentru progresul societății spre justiție. O demonstrație a acestei teze a fost făcută de Cernîșevski în cartea sa *Arta și realitatea din punct de vedere estetic* (1855). Căci, în acest sens, «arta se află în slujba vieții», arta e văzută ca un «manual de viață».

Dar „înfruntînd realismul naturalist și pozitivismul secolului al XIX-lea, simboliștii ruși reiau distincția kantiană

* Marcadé, J.—C., *Les futurismes russes du point de vue des arts plastiques*, în *Europe*, 1975, nr. 552 (avril), p. 136.

între realitatea fenomenală şi realitatea numenală. Cuvîntul «realism» începe să devină ambiguu. Ca reflex al realităţii cotidiene, el este respins ; ca reflex al realităţii supreme, el este dorit, invocat. În tentativa lor de a crea o artă «teurgică», care să recreeze ontologic viaţa, care să permită «transformarea vieţii în mister», care să fie «creare a unui univers, a unui cosmos, revelaţie a vieţii», care să arate că «frumuseţea este mai reală decît urîţenia lumii» şi că «doar simbolul viabil poate da naştere mitului», simboliştii au ajuns într-un impas, acela spre care i-a dus antinomia tragică între creaţie şi fiinţă, făcînd imposibilă fuziunea, aici şi acum, dintre fiinţă şi artă".

Reluînd o imagine a lui Kant, Berdiaev scria : „Simbolismul este o cale, şi nu scopul final — o punte către crearea unei fiinţe noi, nu această fiinţă" *. Complexitatea fenomenului artistic creşte şi sensurile «realismului» se îmbogăţesc prin încercarea futuriştilor de a suprima „antinomia dintre viaţă şi artă, dintre fiinţă şi artă. Viaţa artei nu este viaţa ci legile ei proprii de funcţionare. Arta trebuie să se elibereze de tot ceea ce nu este artă (psihologism, ideologie, descriptivism). Prin aceasta ea este «realistă», ea traduce singura realitate valabilă pentru artă, realitatea artei. Manifestele futuriste nu încetează să proclame că forma este aceea care îşi dictează legile conţinutului şi nu invers. Realitatea artei nu este o reflectare a fiinţei şi existenţei, căci nu ascultă decît de ritmurile, de pulsiunile, de structurile sale constructive sau deconstructive, de mecanismele, de raporturile interne, izvorîte din materialul propriu fiecărei arte [...]". Calea spre nonfigurativ, spre negarea existenţei obiectelor, era deschisă : „Nonfigurativul total, acela din suprematismul lui Malevici, este consecinţa monismului futurist. Pentru Malevici obiectele nu au realitate ; nonexistenţa lor este fiinţa, iar arta este manifestarea acestei nonexistenţe. Nonfigurativismul total devenea pentru el «noul realism pictural»".

---

* Nicolai Berdiaev, *Le sens de la création, un éssai de justification de l'homme*, 1955, p. 290 ; textul rus este din 1916, apud J.—C. Marcadé, part. cit., ibid. p. 136.

Înnoirea datorată simbolismului, începînd cu ultimul deceniu al secolului XIX, este reprezentată printr-o primă generație de poeți (Dimitri S. Merejkovski, Zinaida N. Hippius, Konstantin D. Balmont, Feodor S. Sologub) urmată de o a doua, care ridică simbolismul la nivelul unei concepții existențiale mesianice, vizionare (A. A. Blok, Andrei Belîi, V. I. Ivanov), proclamînd necesitatea renașterii Rusiei. Efectul cel mai important al operei simboliștilor este înnoirea, flexibilizarea, polisemantizarea limbajului poetic, îmbogățirea lui cu noi forme, ritmuri și structuri. Principalul teoretician și unul din meșterii aurfăurari în planul limbajului a fost Valeri I. Briusov.

În jurul anului 1910 se manifestă o reacție antisimbolistă, reprezentanții ei fiind poeții clasicizanți aparținînd acmeismului (N. S. Gumiliov, A. A. Ahmatova, O. E. Mandelstam). Opuse ambelor mișcări, ba chiar negînd orice fel de tradiție ne apar tendințele avangardiste.

Avangarda artistică istorică, așa cum s-a manifestat ea în primele decenii ale secolului nostru, avea un caracter *sincretic*, cuprinzînd adică toate domeniile artei : poezie, proză, dramaturgie, pictură, gravură, scenografie, sculptură, arhitectură, făcîndu-le să colaboreze, să se influențeze reciproc. Grupurile avangardiste erau compuse nu numai din literați, ci și din reprezentanți ai acestor varii domenii.

Artiștii *avangardei* — după cum afirmă Adrian Marino în *Dicționarul de termeni literari* — se identificau adesea cu tendințele sociale înaintate, cultivînd un mesianism specific (prin extensiune, *militarul*, din metafora definitorie a avangardei, devine *militant*), cultivînd valori ca *inițiativa*, *curajul*, *energia* ce pot depăși, cu riscuri, obstacolele ridicate de academism, inerție, tradiționalism. *Spirite* ofensive, avangardiștii își declară inaderența la convențiile limbajului artistic anterior constituit, promovînd o agresivitate capabilă să realizeze rupturi, să opereze prin *discontinuitate*.

„Opoziția față de sistemul existent devine însăși opoziția, ruptura totală, de substanță, față de orice continuitate, inte-

grare și solidarizare posibilă", scrie Adrian Marino, arătînd că acestea au fost motivele pentru care avangarda a devenit „în același timp simpatică și profund suspectă oricăror alte forme de opoziție și negație, organizate, orientate de obiective și tactici precise".

Pentru că avangarda, dorind să fie radicală, fuzionează cu nihilismul, ca expresie a unei „desperări metafizice", „refuzul sistematic al ordinii existente" este „transpus nu în planul acțiunii practice, organizate, ci în violente defulări imaginare, derivate".

În perimetrul literaturii ruse au existat — dacă luăm în considerare doar direcția futuristă, — mai multe „futurisme" : *ego-futurismul* petersburghez născut în cercul poetului Igor Severianin, în noiembrie 1911 ; grupul *Mezaninul poeziei* (1913), variantă moscovită a ego-futurismului, al cărui animator a fost poetul Vadim Șerșenevici, unul dintre traducătorii manifestelor futuriste italiene (1914), viitor teoretician al *imaginismului* (1919) ; grupul *Centrifuga* (1914—1922), dominat de triumviratul Aseiev—Bobrov—Pasternak ; în fine grupul *viitoriștilor* (budetliane), numiți și *Hyleeni, cubo-futuriști* sau *bolșevicii futurismului* al cărui nucleu era format din Velimir Hlebnikov, David Burliuk, Vladimir Lifșiț, Vladimir Maiakovski, Alexei Krucionîh (1909—1915). Dar contactul dintre literatură și artele plastice complică lucrurile : variantele picturale ale futurismului sînt, de asemenea, numeroase : *neoprimitivismul* lui Șevcenko, Larionov și Gonciarova (care i-a influențat pe frații David și Vladimir Burliuk, pe Malevici și Tatlin) ; *analitismul* lui Filonov, un suprarealism avant la lettre ; *raionismul [rază] viitorist* al lui Larionov și Gonciarova (1912) ; *cubo-futurismul ; simultaneismul* lui Iakulov (1913) ; *suprematismul* lui Malevici (1915) ; *constructivismul* (1913 ; 1920) lui Tatlin, Naum Gabo, Vladimir Pevsner, — aproape atîtea mișcări cîți lideri de grup. Se pot observa fenomene tipice : scindări, erezii, regrupări și excomunicări.

După revoluție situația acestor tendințe și grupuri poate fi analizată prin raportarea lor la comandamentele politice

ale epocii intervenţiei, războiului civil, N.E.P.-ului, reconstrucţiei şi a primelor planuri cincinale. Nu putem decît evoca în treacăt complexitatea raporturilor acestora ca şi consecinţele accentuării acţiunii forţelor centripete asupra vieţii literare.

Presa literară a vremii este plină de manifeste, declaraţii şi rezoluţii ale grupărilor artistice care au supravieţuit evenimentelor, ale celor care şi-au reorientat opţiunile estetice, politice sau ale celor noi, în curs de afirmare. Textele teoretice trebuie confruntate nu numai cu practica literară, ci şi cu practica socială, în interiorul fiecăreia din aceste serii de manifestări, în relaţiile dintre administraţia culturală şi grupările literare sau în relaţiile inter-grupuri fiind observabile contradicţii, comportamente paradoxale ale căror cauze sînt legate de mijloacele diferite la care făceau apel pentru realizarea unei premise majore : revoluţia culturală. Concomitent cu accesul la cultură a unor imense mase, pătrund în ambianţa culturală semidocţi, veleitari şi arivişti, ceea ce modifică nu numai imaginea standard a receptorului, dar şi motivaţiile psiho-sociale ale actului cultural-politic.

Daniil Harms face parte şi el dintr-un grup al avangardei, OBERIU. Pentru a înţelege specificitatea acestui grup, poziţia şi programul său e nevoie să ne raportăm la alte direcţii estetice ale epocii.

Grupările în raport cu care OBERIU poate fi la nevoie definit sînt, la un pol, LEF şi NOVÎI LEF (1923—1929), care au preluat o parte din tradiţiile futurismului rus de stînga ; la celălalt pol organizaţiile R.A.P.P. [Rossisskaia Assoţiatia Proletarskih Pisatelei — Asociaţia din Rusia a scriitorilor proletari] sau variantele lor, active între 1919 şi 1932.

Revoluţia din 1917 a însemnat pentru avangarda literară din Rusia nu numai un eveniment politic epocal ci şi, într-un fel, o confirmare a tezelor şi programelor lor. Mulţi dintre artiştii de avangardă credeau că au profeţit revoluţia necesară :

„Cubismul și futurismul erau formele revoluționare ale artei, anunțînd revoluția în viața politică și economică" — scria Kazimir Malevici (1878—1935), pionier al artei abstracte.

„Evenimentele din 1917 în domeniul social erau deja prezente în arta noastră în 1914, cînd aceasta primea ca fundament «materialul, volumul și construcția»" — nota V. E. Tatlin (1885—1956), autorul cunoscutului proiect de sediu — monument al Internaționalei a III-a, rămas în studiu de machetă (1919), expresie a idealurilor utopice.

În perioada de după 1917, „artă revoluționară" însemna în același timp o artă estetic revoluționară, ca și o artă în serviciul revoluției. Demonstrarea faptului că aceste două sensuri posibile ale expresiei trebuie să se suprapună obligatoriu a fost obiectivul activității teoretice și practice a multora dintre curentele avangardei ruse, în special al futurismului ale cărui ramuri au urmat însă căi diferite și s-au situat, în acest plan, pe poziții diferite *.

De la declarația din 1913 a unui grup futurist rus: „Un mesaj care nu-și află izvorul în arta însăși este un lemn pictat pentru a imita fierul" și pînă la „angajamentul" practicat de grupul LEF [Levîi Front — Frontul de stînga (al artei)], de principalul său animator, Vladimir Maiakovski, se poate urmări toată paradoxala și dramatica evoluție a avangardei ruse, încercînd să răspundă cu promptitudine, maleabilitate și luciditate solicitărilor atît de diverse ale unei lumi destructurate care dorea să realizeze și stabilizeze noi structuri.

În diverse momente ale epocii raporturile avangardei artistice cu avangarda politică au fost marcate fie de dorința unei apropieri și conlucrări, fie de contradicția dintre insubordinea perpetuă a avangardei și necesitățile „practice" ale politicii, ale construcției.

Analiza funcțională a procesului artistic (metodă specifică grupului de teoreticieni OPOIAZ *, adoptată de o bună

* cf. Sola, Agnès, *Futurisme russe et Révolution*, în *Europe*, 1975, nr. 552 (avril), p. 168.

parte a avangardei ruse de dinainte și de după revoluție) este folosită pentru a stabili și funcția socială a artei. Destinația reală a obiectului artistic poate fi înțeleasă studiind în ce fel și în ce condiții se poate produce un efect cu maximă eficiență, cu maximă economie de mijloace: aceasta este sarcina noastră, afirma NOVÎI LEF, în programul său (în *NOVII LEF*, 1928, nr. 1, ianuarie). Se observă cu finețe că „Ideologia se ascunde în formă".

„După Revoluție lefiștii nu mai admit ca adecvată decît «punerea în formă» care servește interesele Revoluției" — scrie Agnès Sola. În bilanțul său din 1923, LEF constată că revoluția a salvat futurismul de estetism, de narcisism ca și de gustul gratuit pentru scandal. *Esteticul* este repudiat în favoarea *utilului*. Această teză justifică eliminarea artisticului; nu este vorba de producerea unor opere de artă, ci a unor obiecte utile; artizanul va fi superior artistului. Faptele vieții sînt considerate mai interesante decît ficțiunea, misiunea artei fiind nu să născocească, ci să selecteze, să reconstituie. Unul din textele teoretice semnate de Osip Brik se intitulează *Literatura factică*.

Dintr-o artă angajată în Revoluție, arta dorea să devină un „motor" al Revoluției, a cărui funcție era să se opună inerției. Astfel lefiștii se opun tentativei de a se folosi lozinca *accesibilității*, vorbind în numele receptorului de artă care, masificat, reprezenta inteligibilitatea elementară.

Maiakovski considera totuși cu luciditate că „adeziunea maselor", „inteligibilitatea" trebuie organizate (în *NOVÎI LEF*, 1923, nr. 1), sînt nu un dat, ci un proces.

Atît tezele grupului LEF, cît și acelea ale R.A.P.P. sufereau de un schematism evident, caracteristic împrejurărilor polemice în care erau redactate, axiomatizării specifice literaturii manifestelor.

---

* OPOIAZ [Obscestvo po izuc'eniu poeticeskovo iazîka — Asociația pentru studierea limbajului poetic], înființată înainte de primul război mondial, a grupat scriitori, stilisticieni, lingviști și critici literari, printre care trebuie pomeniți Maiakovski, Brik, Polivanov, Eihenbaum, Iakubinschi, Tînianov, Șklovski etc.

Încă din 1919—1922 grupurile de avangardă (inclusiv LEF) încep să fie criticate chiar, ci și dinspre organizațiile care se intitulau ale „scriitorilor proletari" (cunoscute sub diferite denumiri, dintre care reținem doar acelea de R.A.P.P. și PROLETKULT). Aceste organizații sînt la rîndul lor supuse criticii, de către puterea politică, pentru practici sectariste și pentru tendința de a înlocui cu măsuri administrative munca ideologică.

Din punctul de vedere al LEF-ului, „poeții proletari" preiau concepția „idealistă" a poeziei ca sacerdoțiu și, după ce fac „o poezie burgheză pe tema Revoluției", cred în posibilitatea unei „poezii revoluționare despre viața de toate zilele" ; în fine „conservatorismul lor formal [...] i-a condus spre o poezie estetic burgheză, pe teme burgheze" (Sola, Agnès, art. cit., p. 167). Proletkultul le apare ca antiteza unei mișcări artistice revoluționare. Programul Proletkultului propovăduia necesitatea formării unei „arte proletare". În revista *Iduşcee* [Viitorul] se afirma că „Proletariatul, Marele Artist, creează o nouă cultură", care era concepută ca un produs *absolut diferit* de cel anterior. Se teoretizează preeminența conținutului și se abhoră orice preocupare formală, de vreme ce „conținutul determină forma". Paradoxal, se recomandă folosirea formelor tradiționale considerate ca modele de accesibilitate (uitîndu-se că și ele fuseseră cîndva inovații formale), deosebirile formale fiind cotate ca travestiuri ale idealismului și metafizicii în procesul de creație.

R.A.P.P. critica raționalismul LEF-ului și tendința acestui grup de a nega artisticul, a respinge ficțiunea în favoarea elementelor nonfictive. În privința raporturilor cu restul mișcării literare, R.A.P.P. trece de la lozinca „tovarășilor de drum" la aceea maniheistă, vulgarizatoare : „Aliați sau dușmani".

Hotărîrea din 1932 a P.C.U.S cu privire la necesitatea unificării organizaționale a tuturor grupurilor și asociațiilor profesionale scriitoricești pune capăt acestor polemici publice.

Mişcarea grupului OBERIU, una dintre numeroasele tendinţe artistice din anii '20, al cărei animator a fost Daniil Harms, a început să fie studiată abia în a doua jumătate a anilor '60.

Daniil Harms este unul din pseudonimele lui Daniil Ivanovici Iuvaciov (cel care s-a fixat în memoria publică). Autorul s-a născut la 30 decembrie 1905 la Petersburg (Leningrad).

Tatăl său, Ivan Pavlovici, servise ca miciman în flota Mării Negre, călătorind mult. Membru al grupului *Narodnaia Volia* [Voinţa poporului], un grup narodnic revoluţionar din anii '80 ai secolului trecut, el fusese condamnat la moarte, pedeapsă comutată apoi la închisoare pe viaţă. În 1887 este trimis în exil pe insula Sahalin, de unde revine în 1900. Cu prilejul călătoriei sale în Sahalin, la 1890, Cehov îl va întîlni pe I. P. Iuvaciov, care lucra la staţia meteorologică din satul Rîkovo (cf. Cehov, *Opere*, XI, ed. rom., p. 145). Cehov va păstra amintirea conversaţiilor cu I. P. Iuvaciov şi se va inspira din ele pentru construirea eroului din *Povestea unui necunoscut* (cf. Cehov, *Opere*, VIII, ed. rom). Ivan Pavlovici Iuvaciov a scris nuvele în care integrează episoade din neliniştita sa existenţă. S-a presupus că în copilărie imaginaţia lui Daniil a fost nutrită de poveştile extraordinare şi fantastice ale tatălui său.

După ce urmează o şcoală germană, Daniil Harms va studia doi ani matematica la Facultatea de ştiinţe. Primele sale poezii datează din 1925 şi sînt influenţate de scrisul lui A. Tufanov, conducător al aripii stîngi a *Uniunii poeţilor*. Tufanov era adept al poeziei „cubo-futuriste *transraţionale*" [zaumniki].

Deşi MANIFESTUL OBERIU a fost publicat doar în 1928 în *Afişi Doma Peciati* [Afişele Casei Presei], nr. 2, grupul se formase deja la sfîrşitul anului 1925, avînd ca nucleu personalităţi ca Daniil Harms şi Alexandr Vvdenski, care îşi citeau versurile în cursul unor spectacole poetice, frecvente în acea perioadă.

Curînd activitatea grupului se exprimă prin reprezentaţii teatrale animate de Daniil Harms, care vrea să creeze un teatru OBERIU, supranumit simbolic *Radix* [lat. rădăcină ; sugerează astfel căutarea, revenirea la surse, dar şi radicalitatea atitudinală]. În toamna lui 1926, la Institutul pentru cultura artistică, condus de Kazimir Malevici, grupul OBERIU începe repetiţiile unei piese intitulată *Mama mea este îmbrăcată în ceasuri*, montajul unor versuri de Harms şi Vvedenski. Piesa nu va fi totuşi reprezentată, din raţiuni tehnice. Paralel cu aceste repetiţii grupul OBERIU prezintă spectacole de poezie care se termină adesea cu scene de un umor insolit *.

În 1927 grupul OBERIU se produce adesea la Uniunea poeţilor din Leningrad, la Institutul de istoria artei (INHUK), în căminele studenţeşti şi chiar în cazărmi. Se proiectează editarea unei culegeri şi a unui *Almanah Radix*, la care ar fi trebuit să colaboreze, în afară de Zaboloţki, Harms şi Vvedenski, pictorul Malevici, de asemenea, Alexandr Tufanov şi Konstantin Vaghinov, ambii apropiaţi de grup. Acelaşi gen de spectacole se vor repeta în ianuarie 1928 la Casa Presei (cu salturi acrobatice ilustrînd panseuri şi cu discursuri absurde dar formal logice). În 1929 grupul caută să inoveze depăşind tradiţia cubofuturistă şi colaborează cu K. Malevici şi P. Filonov. Asistenţa serilor literare ale grupului era racolată pe stradă prin agitaţie şi reclamă directă, făcută de membrii titulari, publicul fiind totdeauna numeros.

Prietenia lui K. Malevici cu scriitori din OBERIU va dura pînă la moartea pictorului (1935), cînd Harms va citi la înmormîntarea acestuia o *Epistolă către Kazimir*.

Manifestul din 1928 acordă o mare atenţie principiilor analitice ale obiectului şi cuvîntului cărora, se proclamă, trebuie să li se redea valoarea integrală, prin opoziţie cu efuziunile lirice şi interiorizarea specifice poeziei de pînă atunci.

---

* Am urmat îndeaproape textul prefeţei semnată de Gleb Urman pentru versiunea franceză a prozei lui Harms *(Sonner et voler*, Gallimard, 1976).

E un fel de întoarcere la izvoare, la o preliteratură, o revalorizare a obiectului care se deschide spre o artă analitică, concomitent realistă și fantastică.

Anul 1928 va fi decisiv pentru OBERIU. În ianuarie, după publicarea manifestului, un spectacol Oberiu va fi organizat la Casa Presei; în program figura și reprezentarea piesei lui Harms, *Elisabeta Bam*. Ecourile de presă sînt negative. Reacția provoacă o primă dislocare a grupului, Daniil Harms și Igor Bahterev vor continua să recite poezii în public dar fără N. Zabolotki și K. Vaghinov. În acest moment Samuel Marșak (1887—1964) îi invită pe cei din OBERIU să scrie cărți pentru copii. O nouă piesă de Harms (scrisă în colaborare cu Bahterev, muzica P. Volfius), *Plimbare de iarnă*, este prezentată în 1929 la Casa Presei. Un ultim spectacol Oberiu are loc în aprilie 1930 la căminul studenților Universității din Leningrad, cu concursul lui Harms, Levin și Vladimirov, cîteva zile mai tîrziu, un articol, semnat L. Nilici, apare în ziarul *Smena* (9 aprilie 1930). Dictat de atotputernicul RAPP, articolul denunță spectacolul drept „poezie absurdă" și „huliganism literar". În același an, grupul, definitiv izolat, este obligat să se dizolve. Harms, Vvedenski și Zabolotki schițează un ultim proiect de culegere colectivă, *Baia lui Arhimede*, la care ar fi trebuit să colaboreze și N. Oleinikov, fără a reuși să o editeze.

Încă în 1927 Harms își adunase versurile într-un manuscris, intitulat *Administrarea bunurilor : Versuri greu de înțeles*, care n-a fost însă editat.

Ca pentru atîția alți autori de texte *necanonice*, literatura pentru copii a fost pentru Harms un mijloc de subzistență dar și o posibilitate de transfer, un subterfugiu. În slujba ei Harms și-a pus întreaga fantezie, imaginația verbală, autentica sa prospețime spirituală. Însă, chiar și în acest domeniu, aparițiile sale rămîn limitate și încetează practic din 1932 (înaintea morții îi mai apar doar două culegeri cu literatură pentru copii). Harms continuă să scrie pentru el însuși, pentru prieteni. După 1935 el va scrie o serie de scurte povestiri (ciclul *Fapte diverse*) și o nuvelă, *Bătrînica*. Se cunoaște existența unei *Istorii a orașului Petersburg* (inedită).

În ultimii ani ai vieții Harms trăia o stare de angoasă opresivă, de negre presimțiri obsesive. În 1940 intră, în urma unui consult medical de specialitate, într-un spital. Va trăi cu o spaimă tragică primele zile ale războiului. Soția sa mărturisea că la 4 februarie 1942 se prezentase cu un pachet la spitalul închisorii unde a fost anunțată că Daniil Harms decedase la 2 februarie. Împlinise 36 de ani.

Rarele ecouri din presă între 1950 și 1960 înconjoară grupul OBERIU și opera lui Harms cu aura ezotericului, mărind interesul publicului. După 1956 opera lui Harms este reconsiderată, dar textele sale „pentru adulți" apar totuși doar sporadic în revistele literare *, alături de un volumaș „pentru copii" intitulat *Č'to eto bîlo ?* [Ce-a fost asta ?], la Editura Malîș (1967). Sub aspect teoretic interesul pentru opera sa se manifestă în studiile semnate de N. Halatov, A. Alexandrov, M. Meilah (în U.R.S.S.), de George Gibian (în S.U.A. și R. F. Germania), de M. Arndt (tot în R.F.G.), de Aleksandar Flaker și Branimir Donat (în Iugoslavia), de Gleb Urman (în Franța).

La începutul deceniului șapte, ziariști și oameni de teatru cehi și polonezi descoperă textul piesei *Elisabeta Bam*, o traduc și o pun în scenă. Au loc reprezentații la Lublin și Varșovia, iar textul tradus e publicat în revista literară poloneză *Dialog* (1966), specializată în avangardă. Două reviste din Cehoslovacia publică poezii și fragmente de proză.

Prin toate manifestările sale (spectaculare sau scrise) grupul OBERIU a dorit să se diferențieze : față de variantele futurismului de după revoluție, față de arta didactică dar și față de toate formalismele **. Cuprinși de angoasa unei

* În *Literaturnaia gazeta* (nr. 47/1967 ; nr. 46/1968 ; nr. 27/1970 ; nr. 11, 32, 36/1973 ; nr. 32/1973 ; nr. 50/1974 ; în *Voprosî Literaturî*, 11/1973, și în culegerea *Den'poezii* [Ziua poeziei].

** Am folosit pentru reconstituirea existenței lui Daniil Harms, în relație cu activitatea grupului OBERIU, informațiile conținute în prefețele semnate de Gleb Urman și George Gibian, singurele surse la care am avut acces.

epoci de răsturnări sociale profunde (război, revoluție) scriitorii grupului încercau să exprime o căutare a absolutului, să mediteze asupra solitudinii și suferințelor umane, refuzînd concomitent, stilistic și psihic, tipologia literaturii canonice care se reimpunea lent, prin introducerea în textele și spectacolele lor a faptului divers, a improvizației, a reflecțiilor fortuite, a visurilor și riturilor cultice. Ei au o atitudine ironică față de lirism, și, înclinați spre poezia epică, subminează aparențele obiective.

Avangarda europeană manifestase, încă în primele decenii ale secolului XX, o evidentă tendință spre deierarhizarea stilurilor și genurilor literare iar povestirile, miniaturile și scenetele scrise de Daniil Harms ilustrează această tendință, prin atitudinea parodică față de teatrul și proza *canonice* (Aleksandar Flaker) și canonizate, cu înclinații moralizatoare, caracteristice mai ales pentru literatura rusă.

Una din tendințele de bază ale OBERIU presupunea revenirea la izvoarele autentice ale literaturii. Opera lui Harms este, în acest plan, cea mai radicală căci oferă prin „neliteraritatea" sa, un puternic „sentiment al originarului" (Anatoli Alexandrov).

Miniaturile lui Harms parodiază conștient formulele narative și tematica „înaltă", smulg masca de pe chipul naratorului, repudiază dramatismul subiectelor ca atitudine introdusă din exterior.

În răspăr cu o literatură atinsă de *macroepie*, „epocală", obsedată de spațiul necuprins, Harms își restrînge sfera atenției pînă la microevenimente, mizînd pe conotațiile evenimentului văzut ca incident, caz, întîmplare, fapt divers, neprevăzut, fortuit, accidental, probabil, posibil. Scriitorul este indiferent la gradul de semnificație obiectivă sau subiectivă a evenimentului, tratîndu-l ca pe un

fapt cu valoare de pură existență (el *este*). Nu semnificația ce-i poate fi conferită contează ci, firește, subsecventa atitudine a selectorului (care este autorul scrierii), vizibilă prin însuși actul selecției și influența filtrului selector. În acest spirit prozatorul produce *exemple ;* organizarea lor în serii (cicluri) le acordă statutul de elemente ale unui „tratat" despre anonimat, despre anodin, despre presiunea nonsensului și a consensului. Absurdul situației generează o stare de receptare angoasată a textului care, pentru autor, presupunem că putea fi compensată de bucuria ludică a existenței posibilităților combinatorii, într-un context din care tocmai posibilitățile, alternativele, variantele fuseseră eliminate. Pe de altă parte, numărul restrîns de variante și funcții narative posibile puteau să-i întărească convingerea că toate poveștile sînt spuse, toate destinele autentice s-au fost petrecut și toate întîmplările „emoționante" au fost exploatate literar.

„Funcția literaturii constă, pentru Harms, în posibilitatea privirii critice, în activarea memoriei arhetipale" (Branimir Donat).

Harms acordă atenție întîmplărilor banale, situațiilor care scapă istoriei/epicii istoriografice și istoriotrope, care rămîn dincolo de confiniile lor și ale realului „nobil", definite drept cazuri.

Lui Harms i se pare posibilă *înregistrarea* a ceea ce se petrece „în momentul de față", șansa de a înregistra anonimatul momentului în care „nu s-a întîmplat nimic" așa-zis important, adică tocmai înregistrarea „evenimentelor" de mare frecvență, anodine, cărora nu li se pot atribui sensuri. (Să ne amintim de textul lui Geo Bogza, *O sută șaptezeci și cinci de minute la Mizil*).

Înclinația fabulatorie este respinsă, cauzalitatea epică de asemenea, dimpreună cu funcțiile tradiționale ale narațiunii

cu subiect, improvizația (aparentă) identificîndu-se cu motivația.

Odată intrați pe panta filiațiilor și analogiilor e greu să ne mai oprim. Lectura textelor lui Harms impune tot felul de apropieri care nu au însă un suport comparatist tradițional. Ar putea fi vorba mai degrabă de o încercare de definire (genul proxim sau diferența specifică), ușurînd plasarea autorului într-o rețea literară, cu noduri multiple. Se pot stabili analogii cu literatura expresionistă (Ivan Goll, Gottfried Benn), dacă îi plasăm scrierile într-un context german. Anume afinități atitudinale îl pot lega de Kafka sau de Slavomir Mrožek. Pus în context francez, Harms se va găsi printre afinii lui Alfred Jarry, Erik Satie, Apollinaire sau printre dadaiști. Eugen Ionescu poate fi pomenit de asemenea, în această ordine de idei.

Alte conexiuni au fost stabilite cu englezii Lewis Carroll sau Edward Lear, ca premergători ai literaturii absurdului.

În raport cu toți aceștia se poate întrevedea totuși o distanțare care derivă nu dintr-o gratuită atribuire de sensuri și intenții ci dintr-un sentiment al lectorului care sesizează existența unui substrat dramatic de mai mare intensitate, *o trăire* care refuză gratuitatea ludicului pur în favoarea percepției unei relații de refuz față de propriul text, care îi provoacă autorului nu plăcere ci spaimă, o intuire a răului care îl duce pe Harms, ca și pe Gogol sau Urmuz, la confiniile neantului, în pragul nevrozei sau al sinuciderii, fără să apară (cel puțin în textele pe care le cunoaștem) criza morală sau sentimentul de culpabilitate observate la autorul *Sufletelor moarte*.

Am introdus la rîndul nostru un nou punct de reper: Urmuz. Publicate în 1922, unele din textele lui Urmuz au fost compuse încă prin 1907—1908, adică aproape de anul nașterii lui Harms. Orice relație de influență este improbabilă.

Dar nu asta are acum importanță, ci suma de fapte epice analoage, de stări psihice similare, Urmuz ca și Harms (ambele nume sînt pseudonime și au cinci litere !) au fost afectați, spre sfîrșitul vieții, de un vid interior, „de o golire de sens a cuvintelor și actelor proprii" (Nicolae Balotă).

Harms ca și Urmuz sînt autori de *metaliteratură*. Textele lor sînt extrem de elaborate. Dotați cu un ascuțit spirit critic, ei trăiesc o stare de saturație în raport cu literatura, stare pe care o exprimă tocmai făcînd literatură. Dacă Urmuz a fost terorizat de clișeele verbale și a încercat să le destructureze, golindu-le uneori de orice conținut comunicabil (*Fabula*) sau a construit o umanitate *mecanomorfă* sau *zoomorfă* în replică (Nicolae Balotă), populată de obiecte banale, insolite (sau insolitate), Harms se păstrează în cadrul general al unei literaturi „realiste", construind o imagine diformă, imobilă a unei lumi mediocre, structurată nu prin relații cauzale ci prin „relații de obișnuință", o lume a „bunului simț" văzut ca un lanț al prejudecăților (Viktor Șklovski). Ambii apelează la grotesc. Grotescul lui Harms subminează aceste relații de obișnuință sugerînd astfel lipsa durabilității acestui tip de structură. Unele din schițele lui Caragiale se oferă în această direcție drept puncte de reper.

Confuzia sau dificultatea comunicării sînt prezentate ca generatoare ale exasperării. La Harms situațiile sînt radicalizate pînă la nivelul absenței comunicării, a dominației automatismelor (*Tiuc*). El nu este un clasic autor satiric și nici un moralist. „Ceea ce contează pentru Harms — scrie Gleb Urman — este mai puțin să judece și să condamne cît să reînnoiască o concepție și o viziune despre lume." Revoluția înseamnă schimbarea unei mentalități — nota un dramaturg contemporan. Aceasta este și poziția lui Harms. Nu desperarea și sinuciderea sînt consecințele pierderii purității jinduite. Rîsul este arma sa, întreținută activă prin imaginație și inocență.

Lumea prozei sale este unidimensională, nu are adîncime, personajele sînt văzute din exterior, orice psihologizare pare exclusă, se notează comportamente, foarte rar motivații (în *Ivan Susanin* am găsit totuși o propoziție de această natură). Prozatorul se distanțează prin ironie de lumea zidită pe principiul perfectei suficiențe a toate cîte există, după modelul celei care îl bucura pe leibnizianul și optimistul Candide.

Limbajul „personajelor" lui Harms (uneori simple funcții) este depersonalizat și depersonalizant, un limbaj standardizat, neutru, al *omului comun*, depersonalizat și el, din mediul urban (burghez).

Dacă Harms pornește totodeauna de la standard, jonglînd cu procedeele poeticei *formulelor* și *reminiscențelor*, o face doar pentru a trăda mai lesne convenția ; el introduce discret elemente care pot genera șiruri de asociații în receptor, axă de cristalizare în jurul căreia se vor construi raporturi „între semne existente și sensuri inexistente, între semne necunoscute și sensuri existente" (Branimir Donat).

Dar literatura lui Harms nu se naște exclusiv în interiorul cîmpului gravitațional al sistemului simbolistico-logocentric, „întîmplarea, respectiv ridicarea ei la putere — cazul, dobîndind o retorică proprie." (aut. cit.).

Vidul axiologic în care se mișcă personajele în textele lui Harms exclude tragedia ca formă a răscumpărării.

Fapt divers pe stradă înregistrează două accidente, între care au loc întîmplări fără nici o legătură cu ele, unele repetate (căderea unui cetățean cu privirea tulbure care se tot hlizește încercînd să se mențină pe un piedestal). Indivizii, părți indistincte și totuși izolate ale unei mulțimi, asistă cu o cinică indiferență.

Repetițiile au loc uneori pînă la saturație. Dacă luate în sine alunecările, prăbușirile, căderile pot provoca rîsul, repetarea lor induce în cele din urmă un rînjet obosit și sceptic

ca acela care apare pe chipurile spectatorilor filmelor lui Chaplin (cu urmăriri și căderi) sau ale lui Buster Keaton. Chiar dacă este vorba despre întîmplări tragice, repetiția mecanică a nenorocirii (*Băbuțele care cădeau pe fereastră*) nu produce vreo reacție participativă nici în rîndurile privitorilor care asistă ca masă nediferențiată, (mereu prezenți în textele lui Harms), nici printre cititorii lui. Reacția este doar de exasperare față de repetiție : nu se mai termină odată acest șir infernal ?

Kalughin (din *Visul*) nu poate scăpa în somn de cîteva imagini onirice recurente. Visul devine coșmar prin permutările elementelor componente (o tufă, un milițian, Kalughin). Somnul devine chinuitor, se prelungește dincolo de limitele suportabilului. Obiectul și persoana se confundă, sînt înlocuibile. Epuizarea, slăbiciunea îl fac de nerecunoscut pe Kalughin, care este considerat de către ceilalți un fel de deșeu și este eliminat din existența socială, fără putință de întoarcere. Același lucru se întîmplă și în *Tîmplarul Kușakov* al cărui personaj cu chipul acoperit de plasturi, după monotone căzături repetate din pricina poleiului, nu mai este acceptat de către colocatarii imobilului, care îi închid ușa în nas. Alungat, Kușakov pleacă scuipînd cu năduf. Un final abrupt, fără poantă, banalizat. Pentru Petrakov (din *Cazul lui Petrakov*) patul devine un instrument al supliciului, își schimbă funcția, dormitul e posibil doar în afara lui. Obiectul devine, fără vreun motiv evident, agresiv.

Adesea personajele se află într-o stare conflictuală, izbucnită fără expunerea premiselor, întreruptă prin plecarea unuia din adversari, prin schilodirea sau stîrpirea lui. Violența pare gratuită și nemotivată (*Întîmplare cu bătăuși*) din pricină că autorul își refuză orice comentariu și participarea sa pare tot atît de redusă ca a unui trecător grăbit care asistă întîmplător la o încăierare. Este optica citadinului înstrăinat, însingurat sau participînd doar ca parte insignifiantă a unei

mulțimi dornice de spectacol, optică dusă pînă la expresia ei ultimă. În multe din miniaturile ciclului de *Fapte diverse* mulțimea anonimă, care „se va avea în vedere", constituie un personaj colectiv de cea mai mare importanță, prin înregistrarea reactivității căruia se sugerează efectele alienante ale anonimizării. Cearta, conflictul, bătaia sînt recepționate la început cu curiozitate, apoi cu uluială, pînă la urmă cu scîrbă sau cu indiferență. Aceste stări sînt resimțite empatic de către receptor. Fără imaginarea unui receptor care să posede un sistem de valori morale, textele lui Harms pot părea cinice, în vreme ce ele iradiază în fapt doar tristețe și, eventual, scepticism.

Că aceste texte sînt dezvoltări logice ale unor premise verbale sau a unor situații ilogice ne-o dovedește întîmplarea din *Legea lui Linch*. Petrov ține un discurs despre construirea viitoare a unui sgîrîie nori *americănesc*. Simpla apariție a acestui cuvînt dezlănțuie consecințe imprevizibile : aplicarea linșajului în stil americănesc unui țap ispășitor, victimă întîmplătoare dar necesară a inerției comportamentale active a mulțimii. *Numirea* are consecințe, modifică mentalitatea și situațiile. *Vînătorii* se bazează pe un transfer de comportament. Oamenii se poartă unii cu alții așa cum se poartă cu animalele vînate.

Cum începe o minunată zi de vară (*Simfonie*) este un titlu ironic-antonimic, formînd împreună cu textul un fel de oximoron. Prin raporturile dintre personaje, stabilite nu conform unei logici evidente, devreme ce nu este nici declarată nici sugerată, ci a unei logici presupuse dar necunoscute, proza ne sugerează o apropiere de tablourile atît de populate ale lui Bruegel, ilustrări ale unor proverbe sau situații neprecizate, cu premise greu de reconstituit. Fiecare propoziție din acest text scurt înseamnă o acțiune ; avem senzația marii densități evenimențiale, dar și a dezordinii, a foșgăielii, a mișcării moleculare browniene, indusă și de alte proze.

Scrisoare (1933) este un text generat de semidoctismul naratorului care exprimă, prin repetarea cîtorva propoziții, un labirint temporal (de anticipări și regresiuni) și realizează la nivel verbal un tipic cerc vicios al gîndirii ruminative, confuze.

Legătura (o scrisoare pe puncte adresată unui filosof) debutează printr-un joc al anterioriății, producător de ambiguitate („Vă scriu ca răspuns la scrisoarea Dumneavoastră, pe care vă pregătiți să mi-o scrieți ca răspuns la scrisoarea mea, pe care v-am scris-o eu Dumneavoastră"), din care se deduce o lipsă a comunicării (totuși așteptată). Fiecare punct al epistolei se dezvoltă din cel precedent, legătura fiind asigurată prin reluarea unui cuvînt. Cauzalitatea deterministă este desființată prin această mecanică a aparentei cauzalități, exprimînd totuși raporturilor reale dintre evenimente, raporturi pe care doar omul le logicizează, ordonîndu-le conform unei scheme prestabilite. Este și descrierea unui transfer structural al relațiilor dintre evenimentele istorice și cosmice, bazate pe imprevizibila combinatorie a hazardului și a necesității. Ar fi fost o pasionantă temă de meditație pentru destinatar.

Bătrînica (1939), una dintre prozele cele mai lungi ale autorului, are ca pretext o situație similară cu aceea din piesa lui Eugen Ionescu, *Amedée ou comment s'en débarasser* (1951). Dar cum, firește, prioritatea îi aparține lui Harms, să notăm că pretextul posibil este o situație dostoievskiană, cea din *Crimă și pedeapsă*. Personajul-narator este un scriitor. Imaginea unei bătrînici, întîlnită în curte dimineața, purtînd în brațe o pendulă cu un cadran fără ace, îl obsedează. După o scurtă plimbare, naratorul se întoarce acasă și e cuprins de pofta de a scrie o povestire al cărei subiect îl găsise cu o zi înainte: „E vorba de un taumaturg. Trăiește în epoca noastră și nu face minuni. El știe că este un taumaturg, poate produce orice minune, dar n-o face. Este

dat afară din locuinţă, ştie că ar fi deajuns să ridice un deget pentru a-şi păstra casa, dar nu, el o părăseşte umil şi se duce să trăiască într-un hangar de la periferie." Naratorul nu poate scrie decît prima propoziţie. Obsedanta bătrînică se insinuează în locuinţa lui şi în povestire, devine motiv de panică prin moartea ei subită şi inexplicabilă care semnifică imposibilitatea de a scăpa de efectele brutale ale intruziunii hazardului în existenţă. Povestea taumaturgului care poate totul şi nu vrea să-şi folosească puterea ar fi trebuit scrisă de un om care vrea totul dar nu poate nimic, sau poate doar altceva decît vrea, un scriitor căruia realitatea îi impune (i se impune). Putinţa opţiunii se restrînge, hazardul acţionează violent, seriile narative se intersectează, cea mai puternică făcînd imposibilă existenţa celeilalte. Povestea bătrînei se insinuează şi cucereşte spaţiul epic şi existenţial al naratorului, care rămîne totuşi atotputernic devreme ce termină textul cînd doreşte. („Aici îmi opresc deocamdată manuscrisul considerînd că şi aşa m-am întins la vorbă.")

Mircea Eliade scria în *Aspectele mitului* (p. 224, ed. franceză) despre „camuflajul umilitor al unui erou ale cărui puteri sînt literalmente nelimitate" ca despre reluarea unei teme mitice cunoscute. Eliade a ilustrat epic acest motiv mitic în nuvela *Incognito, la Buchenwald*. Semnalăm această iarăşi surprinzătoare coincidenţă, bazată probabil pe lecturi comune mitologice căci, fără să avem informaţii despre cultura lui Daniil Harms, putem presupune că în anumite domenii el era un erudit, un diletant superior în altele ca mulţi dintre autorii de metaliteratură, spirite cu o curiozitate avidă şi cititori insaţiabili.

Povestirea *Despre o bătrînică şi cum a cumpărat ea cerneală* (1928) creează un personaj straniu, de o nesfîrşită ingenuitate. Văduvă şi singură, părăsită de fiul cel mai mare, bătrînica trăieşte izolată, se hrăneşte cu ceai, rătăceşte într-un spaţiu care i se pare labirintic, nu-şi găseşte locul şi confundă

anotimpurile, realitatea părînd că trece peste ea fără să o atingă. Harms aplică aici procedeul *insolitării* (un termen folosit de Viktor Şklovski). Procedeele constructive din *Despre o bătrînică...* sînt două : 1) intersecţia unor serii narative („bătrînica caută cerneală" cu „scriitorul caută un subiect") cu evoluţii normal divergente, întîlnire improbabilă ; 2) povestirea care se scrie întîmplîndu-se (paradoxal, liniile epice sînt concotent paralele şi convergente, ca în spaţiul neeuclidian, einsteinian curb) şi îşi „înghite coada", are adică un final care ne aduce în punctul de plecare. Aceeaşi schemă compoziţională este aplicată şi în *Povestea*. Un copil vrea să scrie o poveste, o începe dar prietena sa îl face să renunţe mereu, asigurîndu-l că toate acestea au fost deja scrise. Ni se sugerează că toate poveştile au fost scrise, inclusiv cea pe care a scris-o băieţaşul scriind despre încercarea de a scrie. În final „Vanea a cumpărat revista *Cij*, nr. 7, şi a citit chiar povestea asta pe care tocmai acum ai citit-o şi tu." Ambele procedee au fost regăsite, reinventate şi utilizate, în a doua jumătate a secolului nostru, pînă la banalizare (inclusiv în roman).

Miniaturile lui Harms adoptă formule iniţiale convenţionale şi impersonale de tipul celor utilizate în basme (*A fost odată*), debutează *in medias res*. Formulele finale sînt fie false concluzii, cum am mai spus, fie întrerup naraţiunea cu un gest de neputinţă, renunţare, lehamite : „Asta este, de fapt, tot". Ambele soluţii sînt provocări adresate cititorului care este şocat nu numai de scurtimea textului ci şi de „lipsa lui de sens", de morală.

La începutul secolului XX, în programul noii arte ruse, aspirînd spre universalitate, teatrului i se conferă o funcţie esenţială : unificarea într-o complexă manifestare spectaculară, totală, a poeziei, picturii, muzicii, declamaţiei, jocului actori-

cesc, artei regizorale. Teatrul este considerat forma cea mai activă socialmente, sintetică și accesibilă. Mulți dintre plasticienii epocii imaginau / realizau decoruri (Tatlin, Gonciarova, Larionov etc.). Este dealtfel și o eră a dominației scenografilor. Între 1900 și 1910 spectacolul nou se organiza ca o expoziție. Scena se deschidea — nota un contemporan — spre o pînză imensă ori un desen hiperbolic. Acțiunea nu se desfășura printr-o mișcare vie și continuă, ordonată cronologic ci sub forma unei serii de imagini succesive, caleidoscopice, seducătoare dar dominate de artificiozitate. Spre 1912—1913 decorativismul luxuriant începe, prin linia experimentată de Meyerhold, să atingă tensiunea de frîngere, să manifeste simptome de epuizare. Apar tendințe noi, antipicturale în materie de decoruri și costume ; ansambluri austere, decorurile se construiesc în văzul spectatorilor. Meyerhold notează : „Mișcarea actorului și sinteza acesteia cu stilul picturii decoratorului. Coliziune a contrastului. Combinarea discursului, cuvintelor, muzicii și liniilor ca bază a posibilităților compoziționale teatrale, influența de ansamblu asupra actorului nu pasiv ci prin participare" *.

Se impune grotescul, apar mișcările, metamorfozele cele mai neașteptate ale miraculosului de bîlci, toate mijloacele de acțiune maximală sînt utilizate pentru a implica, a șoca spectatorii.

Gîndit în același spirit, după revoluție spectacolul se încarcă de intenții explicit educative, didactice. Piesele lui Maiakovski, spectacolele epocii reflectă acest amalgam paradoxal (*Misterul Buf, Baia, Ploșnița*).

În acest context, de a cărui influență beneficiază dar față de care dorește să se diferențieze, dramaturgia lui Daniil Harms vine cu o propunere de construcție dramatică analoagă prin miza pe nonsens cu situațiile propuse de proza

* cf. Iadova, Larissa, *Les futurismes russes et les arts plastiques*, în *Europe*, 1975, nr. 552, avril, p. 124—135 ; Verdone, Mario, *Teatro del tempo futurista*, Lerici Editore, Roma, 1969 (ilustrații).

sa. Piesa *Elisabeta Bam* poate fi considerată ca un semn prevestitor al teatrului absurdului, raportul cu unele stiluri refuzate prin parodie fiind încă strîns.

Printre puținele texte teoretice ale lui Harms, cel intitulat *Sabia* (1929) *, cuprinde notații al căror sens luminează poetica obiectelor așa cum este ea practicată de Harms, cu aplicații posibile și în teatrul său. „Obiectele cu existență autonomă nu mai sînt legate prin legile seriilor logice și ele sar în spațiu unde au chef, ca și noi. Succedînd obiectelor, substantivele sar și ele. Substantivele dau naștere verbelor și dăruiesc verbelor liberul arbitru. Obiectele, pe urma substantivelor, îndeplinesc diverse acțiuni, libere ca un verb nou. Apar noi calități și pe urma lor adjective libere. Astfel crește o nouă generație de părți ale discursului. Discursul, ieșind din cărările bătute ale logicii, urmează căi noi de delimitare în raport cu alte discursuri". Cam acesta este comportamentul scenic al personajelor lui Harms, expresie a liberului arbitru numai în aparență totuși, dacă ținem seama de situația cu care începe și se termină *Elisabeta Bam*, o construcție închisă, prin repetarea unei scene, în care personajul central este acuzat de crimă de către niște „apariții" ale căror relații cu personajul nu sînt cunoscute prin vreo anticipare și despre care nu se știe pe cine reprezintă (o situație kafkiană tipică tratată în registrul grotescului).

Personajele sînt „puse în situație" fără preaviz și se întîmplă cu ele ceea ce Harms spune că se întîmplă cu obiectele. Se încadrează în serie pentru *a înregistra* „în același fel în care unitatea (într-o serie numerică) înregistrează celelalte cifre, adică găsindu-și un loc între ele și observînd ceea ce se produce". O astfel de serie nu mai este „o serie umană ci gîndirea unei lumi de obiecte". Dar, scrie Harms, „transpunînd această serie în alt sistem obținem o serie verbală omenește ABSURDĂ". Dacă ne amintim de vechea observație a lui Alexandru Macedonski (1880) : „logica poeziei este nelogică față de proză, și tot ce nu e logic, fiind absurd, logica

* în *Sonner et voler*, Gallimard, Paris, 1976, p. 211.

poeziei este prin urmare însăşi absurdul", teatrul lui Daniil Harms ne apare ca un teatru *poetic* (nu liric).

Spaţiul scenic este la Harms supus unor modificări tehnice (fundalul se îndepărtează, decorul se roteşte aducînd noi personaje şi se transformă din cameră în peisaj). Să notăm că şi în proza lui Urmuz, cum observa Nicolae Balotă, spaţiul este ambiguu, într-o expansiune şi o micşorare concomitentă, continuă. Tenta parodică este subliniată prin indicaţiile de scenă, cu precizări stilistice (stil realist şi sec, patos de baladă, patos clasic, melodramă solemnă, comedie de moravuri, melodramă realistă) ale tonului scenelor care alternează întărind, prin juxtapuneri fortuite, impresia de şoc situaţional şi stilistic.

Teatrul lui Harms este o pledoarie pentru reteatralizarea teatrului. El „proiectează pe scenă o lume de obiecte în relaţia lor reciprocă şi în coliziunea lor", cum stă scris în manifestul OBERIU.„Subiectul dramatic este înlocuit cu un subiect scenic", numeroase teme excentrice subiectului tradiţional îi modifică mereu traiectoria.

Lumea prozei lui Daniil Harms, populată cu personaje care acţionează stereotip, marcată de imobilism este totuşi iluminată de idei, de criterii axiologice care sînt capabile să o modifice din unghiul unei viziuni naive, copilăreşti asupra lucrurilor, prin imixtiunea unei conştiinţe lucide (*Dichtung als Spiel* — Poezia ca joc, cu vechi tradiţii în literatura europeană).

„Nonsensul — scria C. K. Chesterton — este doar cealaltă faţă a spiritualismului, cea care stabileşte independenţa scriitorului de standardele intelectuale şi de definiţiile banale". Literatura lui Harms este un protest implicit contra obişnuinţelor, a mediocrităţii filistine, a birocratizării spirituale. Povestirile sale pentru copii, în care aplică aceleaşi procedee compoziţionale şi narative, sînt fără îndoială ţinuturile luminoase în care imaginaţia sa obsedată de stereotipii se eliberează.

Cunoscuţii îl descriu pe Harms ca pe un ins înalt, slab, cu o ţinută îngrijită, purtînd o caschetă şi un pantalon de

golf, semănînd într-un fel cu un gentleman englez, fumător de pipă, ieşit parcă dintr-un roman de Jules Verne. Avea umor, era ironic, cu o fantezie extravagantă, fiind însă o natură sensibilă, fină, hipernervoasă (cu numeroase ticuri pe care şi le cultiva), cu un adevărat cult al prieteniei. Muzician, dotat cu o voce frumoasă de bariton, avea obiceiul să cînte acasă la harmonium. Pereţii camerei erau tapisaţi cu tablouri, icoane, inscripţii conţinînd versuri şi aforisme hazos-absurde sau lista personalităţilor pe care le admira: Bach, Gogol, Puşkin, Glinka, Hamsun, Shakespeare, Laurence Sterne, Gustave Meyrinck, Feodor Sollogub, Remizov... Unul din prietenii lui Harms, Vladimir Lifşiţ, relata că locuinţa acestuia era mobilată aproape ascetic ; într-un colţ se vedea un montaj straniu din bucăţi de oţel, scînduri, cutii goale de ţigări, arcuri, roţi de biciclete, cutii de conserve. Întrebat despre rostul acelei înjghebări Harms ar fi răspuns : e o maşină, o simplă maşină menită a nu face nimic. Aparent literatura ar fi o astfel de maşină, devreme ce nu poate produce nici un fel de energie măsurabilă cu aparate cunoscute. Textul este un obiect cu destinaţie necunoscută, nu şi fără destinaţie. Proza lui Daniil Harms şi-a găsit destinatarii, chiar cu întîrziere. Şi a reuşit să convingă că este dotată cu o energie care iradiază şi acum. Harms avea o puternică vocaţie histrionică. Ca şi cei mai mulţi „clovni" şi comedianţi, Daniil Harms suferea de melancolie, probabil tocmai pentru că, precum îi spune Lenin lui Gorki, clovnii şi excentricii au capacitatea de a sesiza ilogismul banalului. Cu această capacitate Daniil Harms a construit o operă care rezistă eroziunii timpului, banalizării.

DAN CULCER

P.S. Proza lui Daniil Harms era pînă de curînd necunoscută cititorului român. În 1973 Ioan Radin-Peianov, traducătorul acestui volum, îi întîlneşte numele în rubrica de umor din *Literaturnaia gazeta* şi, descoperindu-l, se grăbeşte să-l prezinte cititorilor revistei *Vatra* pe acest „umorist" necunoscut.

Urmează o încăpățînată, îndelungată căutare a unor noi surse de informare. Din aproape în aproape, traducătorul reușește să-și completeze dosarul cu texte și comentarii, să afle astfel cîte ceva despre autorul „misterios" pe care între timp îl îndrăgise. La rîndul nostru am încercat să conturăm, cu datele de care dispunem, o imagine posibilă a activității lui Daniil Harms, a epocii în care a trăit. Nu avem pretenția totalei originalități, dorința noastră a fost mai ales aceea de a fi exacți, în limitele reconstituirii bio-bibliografice.

„Și asta este, de fapt, tot".

XXXIII

I

FAPTE DIVERSE

1. CAIETUL ALBASTRU

A fost odată un roşcovan care nu avea ochi şi urechi.

El nu avea păr, aşa că numai de formă i se spunea roşcovan.

De vorbit nu vorbea, pentru că nu avea gură. Nici nas n-avea.

El nu avea nici măcar mîini şi picioare. Nici stomac nu avea, şira spinării n-o avea şi nici un fel de intestine. N-avea nimic. Aşa că nu prea-i clar despre cine este vorba.

De aceea mai bine să nici nu mai vorbim despre el.

2. FAPT DIVERS

Într-o zi, Orlov a făcut indigestie de la o mîncare de mazăre, şi a murit. Krîlov, auzind una ca asta, a murit şi el. Spiridonov însă a murit de la sine. Iar nevasta lui Spiridonov a căzut de pe bufet şi de asemenea a murit. Iar copiii lui Spiridonov s-au înecat într-un heleşteu. Iar bunica lui Spiridonov s-a dedat beţiei şi s-a apucat să bată drumurile. Iar Mihailov a încetat să se mai pieptene şi l-a năpădit

mătreața. Iar Kruglov a desenat o doamnă care ține în mînă un cnut și a înebunit. Iar Perehrestov a primit telegrafic patru sute de ruble și a început să-și dea așa niște aere, că l-au dat afară de la slujbă.

Oameni de treabă, și nu știu să-și găsească o poziție solidă.

3. A CĂZUT O BĂBUȚĂ

O băbuță prea curioasă din fire s-a aplecat pe fereastră, a căzut și s-a zdrobit de pămînt.

O altă băbuță s-a aplecat pe fereastră ca să se uite după cea care tocmai cădea și, fiind prea curioasă, a alunecat și ea, a căzut și s-a zdrobit de pămînt.

Apoi a căzut pe fereastă o a treia băbuță, apoi o a patra, apoi o a cincea.

După ce a căzut și a șasea băbuță m-am săturat să le tot văd cum cad și am plecat la piața Malțev, unde, cică, un orb a primit în dar un fular tricotat.

4. ÎNTÎMPLARE PE STRADĂ

Într-o zi un om a sărit din tramvai, însă așa de stîngaci, că a nimerit sub un automobil.

Circulația pe șosea a fost oprită și un milițian s-a apucat să cerceteze cum s-a petrecut nenorocirea.

Șoferul i-a tot explicat nu se știe ce arătînd cu degetul spre roțile din față ale mașinii.

Agentul a pipăit roțile și și-a însemnat în carnet numele străzii.

În jurul lor se adunase o mulțime apreciabilă.

Un cetățean cu privirea tulbure cădea tot timpul de pe piedestal.

O damă întorcea într-una capul spre altă damă, iar aceasta, la rîndul ei, întorcea capul spre cea dintîi.

Apoi gloata s-a risipit și circulația a fost reluată.

Cetățeanul cu privirea tulbure a continuat încă mult timp să cadă de pe piedestal și-n cele din urmă, de bună seamă

scos din fire că nu reușește să se stabilească acolo, pur și simplu s-a culcat pe trotuar.

În acel moment un cetățean care ducea un scaun a nimerit cu toată viteza sub tramvai.

A apărut din nou un agent, s-a adunat din nou mulțimea, circulația a fost din nou oprită. Cetățeanul cu privirea tulbure a început din nou să cadă de pe piedestal.

Apoi totul a revenit la normal și dealtfel și Ivan Semionovici a intrat într-un mic restaurant.

5. SONET

Am pățit un lucru foarte curios : deodată am uitat ce vine mai întîi, 7 sau 8.

M-am adresat vecinilor și i-am întrebat ce părere au ei în legătură cu această problemă. Mare ne-a fost mirarea, și lor și mie cînd, deodată, și-au dat seama că nici ei nu pot stabili ordinea cifrelor. 1, 2, 3, 4, 5, și 6 își aduc aminte, însă mai departe au uitat.

Ne-am dus cu toții la magazinul alimentar „Gastronom", care se află pe colțul străzilor *Znamenskaia* și *Basseinaia* și am întrebat-o pe casieriță în legătură cu nelămurirea noastră. Casieriția a zîmbit trist, a scos din gură un ciocănel și, mișcîndu-și încet nasul, a spus :

„Cred că șapte urmează după opt, în cazul cînd opt vine după șapte".

Am mulțumit casieriței și am ieșit bucuroși din magazin. Dar acum, gîndindu-ne la cuvintele casieriței, am amuțit din nou, deoarece ni s-a părut că vorbele ei n-au nici o noimă.

Ce era de făcut ? Ne-am dus la Grădina de vară și acolo ne-am apucat să numărăm copacii. Dar, cînd am ajuns cu numărătoarea la 6, ne-am oprit și am început să ne certăm : după părerea unora, mai departe trebuia să urmeze 7, iar după părerea celorlalți — 8.

Ne-am mai fi certat noi încă cine știe cît, dar, din fericire, în momentul acela a căzut de pe bancă un copil și și-a rupt maxilarul. Asta ne-a făcut să lăsăm baltă disputa.

Iar apoi ne-am risipit pe la casele noastre.

6. PETROV ŞI KOMAROV

Petrov

Ei, Komarov[1] !
Haide să vînăm ţînţarul.

Komarov

Nu, încă nu mă simt în stare ;
Mai bine să vînăm sitari !

7. ILUZIE OPTICĂ

Semion Semionovici, punîndu-şi ochelarii, se uită spre pin şi vede : în pin şade un ţăran şi-i arată pumnul.

Semion Semionovici îşi scoate ochelarii, se uită şi vede că în pin nu şade nimeni.

Semion Semionovici îşi pune ochelarii, se uită şi vede din nou că în pin şade un ţăran care-i arată pumnul.

Semion Semionovici îşi scoate ochelarii şi din nou vede că în pin nu şade nimeni.

Semion Semionovici îşi pune iarăşi ochelarii, se uită şi vede din nou că în pin şade un ţăran care îi arată pumnul.

Semion Semionovici refuză să creadă în această apariţie şi socoteşte că apariţia este o iluzie optică.

8. PUŞKIN ŞI GOGOL

Gogol (cade din culise pe scenă şi rămîne culcat).
Puşkin (intră, se împiedică de Gogol şi cade) : Iaca dracu ! Ăsta-i cu siguranţă Gogol.
Gogol (ridicîndu-se) : Pacostea naibii ! Nici să-ţi tragi sufletul nu te lasă ! (Porneşte, se împiedică de Puşkin şi cade) : Poftim ! Iarăşi mă împiedic de Puşkin !
Puşkin (ridicîndu-se) : Nici o clipă de linişte ! (Porneşte, se împiedică de Gogol şi cade) : Iaca dracu ! Ăsta-i cu siguranţă tot Gogol !

[1] Komar = ţînţar.

Gogol (ridicîndu-se) : Peste tot obstacole ! (Porneşte, se împiedică de Puşkin şi cade) : Uite pacostea ! Iarăşi Puşkin !
Puşkin (ridicîndu-se) : Bădărănie ! Totală bădărănie. (Porneşte, se împiedică de Gogol şi cade) : Iaca dracu ! Iarăşi Gogol !
Gogol (ridicîndu-se) : Asta-i totală bătaie de joc. (Porneşte, se împiedică de Puşkin, apoi cade) : Iarăşi Puşkin !
Puşkin (ridicîndu-se) : Iaca dracu. Dracu-adevărat ! (Porneşte, se împiedică de Gogol şi cade în culise) : De Gogol !
Gogol (ridicîndu-se) : Pacostea naibii ! (Porneşte, se împiedică de Puşkin şi cade). De Puşkin !
Puşkin (ridicîndu-se) : Iaca dracu ! (Porneşte se împiedică de Gogol şi cade după culise). — De Gogol.
Gogol (ridicîndu-se) : Pacostea naibii ! (Se retrage în culise).

Se aude vocea lui Gogol : „De Puşkin !"

9. TÎMPLARUL KUŞAKOV

A fost odată un tîmplar, pe numele lui — Kuşakov. S-a dus el odată să-şi cumpere clei de tîmplărie.

Era moină şi aluneca groaznic.

Tîmplarul a făcut cîţiva paşi, a alunecat, a căzut şi s-a rănit la frunte.

— Eh ! — a spus el, s-a ridicat, s-a dus la farmacie, şi-a cumpărat un plasture şi l-a lipit pe frunte.

Dar abia a ieşit pe stradă şi a făcut cîţiva paşi, că a alunecat din nou, a căzut şi şi-a rupt nasul.

— Ptiu ! — a spus tîmplarul, s-a dus la farmacie, şi-a cumpărat un plasture şi l-a lipit pe nas.

Apoi a ieşit din nou afară, din nou a alunecat, a căzut şi s-a rănit pe faţă.

A trebuit să se ducă din nou la farmacie şi să-şi lipească un plasture pe obraz.

— Ascultaţi ! — i-a spus farmacistul — dumneavoastră cădeţi aşa de des şi de fiecare dată vă răniţi, încît vă sfătuiesc să cumpăraţi mai mulţi plasturi deodată.

— Nu, — a răspuns tîmplarul — acum n-am să mai cad.

Dar, cum a ieşit afară, a lunecat din nou, a căzut şi s-a rănit la bărbie.

— Lovi-l-ar trăsnetul de polei ! a strigat el şi a dat fuga din nou la farmacie.

— Ei, vedeţi ! — i-a spus farmacistul —. Aţi căzut din nou.

— Gata ! — a strigat tîmplarul — Nu mai vreau să aud nici un cuvînt despre asta ! Caută să-mi dai plasturele mai repede !

Farmacistul i-a dat plasturele, tîmplarul şi l-a lipit pe bărbie şi a plecat acasă.

Dar acasă nu l-au recunoscut şi nu l-au lăsat să intre.

— Sînt eu, tîmplarul Kuşakov ! — le-a strigat.

— Asta s-o spui lui mutu ! i-au răspuns colocatarii şi au închis uşa cu zăvorul şi cu lănţugul.

Tîmplarul Kuşakov s-a mai învîrtit prin faţa uşii, a tras un scuipat şi a ieşit în stradă.

10. LADA

Omul cu gît subţire a intrat în ladă, a tras capacul deasupra sa şi a început să se sufoce.

— De bună seamă — şi-a spus, sufocîndu-se, omul cu gît subţire — mă sufoc în ladă pentru că am gîtul subţire. Capacul lăzii este închis şi nu permite ca aerul să pătrundă pînă la mine. Am să mă sufoc, dar capacul lăzii tot n-am să-l ridic. Am să mor încetul cu încetul. Voi avea astfel prilejul să studiez lupta dintre viaţă şi moarte. Va fi o luptă cu şanse egale, deci nefirească, pentru că în mod firesc învinge moartea, iar viaţa, predestinată morţii, luptă de-a dreptul cu deznădejde împotriva duşmanului şi pînă în ultima clipă nu-şi pierde zadarnica nădejde. În lupta care stă să înceapă, viaţa va şti ea cum să învingă : va fi suficient să determine mîinile mele să ridice capacul lăzii. O să vedem noi care pe care ! Numai de n-ar duhni aici atît de năpraznic a naftalină. Dacă viaţa va învinge, voi presăra peste lucrurile din ladă mahorcă. Iată, a început : nu mai pot să respir. Mi-a venit sfîrşitul, asta-i clar ! Nu mai am nici o scăpare ! Şi nimic măreţ nu-mi trece prin cap ! Mă sufoc !

Ia te uită ! Ce-i asta ?Acuşica s-a întîmplat ceva, dar nu pot să pricep ce anume. Ceva am zărit, sau poate am auzit...

Ia te uită ! Iarăşi s-a întîmplat ceva ! Doamne ! N-am ce să respir. S-ar părea că mor...

Ei, dar asta ce-o mai fi iarăşi ? De ce cînt ? Mă cam doare gîtul... Dar lada unde-i ? De ce văd toate lucrurile din cameră ? E limpede, zac pe podea ! Dar unde-i lada ?

Omul cu gît subţire s-a ridicat şi s-a uitat împrejur. Lada nu era nicăieri. Pe scaune şi pe pat zăceau lucrurile scoase din ladă. Însă lada nu era nicăieri.

Omul cu gît subţire a spus :

— Asta înseamnă că viaţa a învins moartea cu mijloace necunoscute mie.

11. CAZUL LUI PETRAKOV

Iată că odată, Petrakov, care voia să se culce, n-a nimerit patul şi s-a trîntit alături. S-a lovit aşa de rău încît zace întins pe podea, şi nu-i în stare să se ridice.

Iată că a reuşit cu un efort suprem să se ridice în patru labe. Dar puterile l-au lăsat şi el a căzut din nou pe burtă, şi zace.

Petrakov a zăcut pe podea cinci ceasuri. La început a stat aşa, întins, apoi a adormit.

Somnul a mai întărit forţele lui Petrakov. S-a trezit împrospătat şi bine dispus, s-a ridicat, a făcut cîţiva paşi prin cameră, apoi s-a culcat cu grijă în pat. „Ei bine — şi-a zis el — acum o să pot dormi puţin". Dar — somnul îi trecuse. Petrakov s-a tot răsucit, cînd pe-o parte, cînd pe alta, dar să adoarmă n-a mai reuşit.

Iată, asta-i de fapt tot.

12. ISTORIE CU BĂTĂUŞI

Alexei Alexeevici l-a încălecat pe Andrei Karlovici şi, după ce i-a spart gura, l-a lăsat în pace.

Andrei Karlovici, alb de mînie, s-a aruncat la Alexei Alexeevici şi l-a pocnit la falcă.

Alexei Alexeevici, care nu se aştepta la o ripostă atît de rapidă, s-a prăvălit la pămînt. Andrei Karlovici l-a încălecat, a scos din gură proteza şi s-a apucat să-i zdrelească ţeasta

lovind-o cu dinţii. Alexei Alexeevici s-a ridicat, avînd obrazul complet mutilat şi una din nări ruptă. Acoperindu-şi faţa cu palmele, Alexei Alexeevici a luat-o la fugă.

Andrei Karlovici şi-a şters proteza, şi-a aşezat-o în gură, a bătut de două-trei ori din fălci ; convins că proteza-i bine aşezată şi la locul ei, a privit în jur şi, nemaivăzîndu-l pe Alexei Alexeevici prin preajmă, a plecat în căutarea lui.

13. VISUL

Kalughin a adormit şi a visat — cică şade el într-o tufă, iar pe lîngă tufă trece miliţianul.

Kalughin s-a trezit, s-a şters la gură şi a adormit din nou, şi a visat din nou, cică trece el pe lîngă tufă, iar în tufă s-a ascuns şi stă miliţianul.

Kalughin s-a trezit, şi-a aşternut sub cap un ziar, ca să nu-i curgă mucii direct pe pernă, şi iarăşi a visat cum, cică, şade el într-o tufă iar pe lîngă tufă trece miliţianul.

Kalughin s-a trezit, a schimbat ziarele, s-a culcat şi a adormit din nou. A adormit şi a visat iarăşi cum, cică, trece el pe lîngă tufă iar în tufă şade miliţianul.

De data asta Kalughin s-a trezit şi a hotărît să nu mai doarmă, dar a adormit pe loc şi a visat cum, cică, stă el ascuns după miliţian iar pe lîngă ei trece o tufă.

Kalughin a început să urle şi să se zvîrcolească prin pat, dar de trezit nu s-a mai putut trezi.

Kalughin a dormit patru zile şi patru nopţi, iar în a cincea zi s-a trezit aşa de jigărit încît cizmele trebuia să şi le lege de picior cu sfori, ca să nu-i tot cadă pe glezne.

La brutăria unde Kalughin cumpăra de obicei pîine de grîu, nu l-au recunoscut şi i-au strecurat o pîine de secară.

Inspecţia sanitară care controla locuinţele l-a luat la ochi pe Kalughin, a găsit că-i insalubru şi de nimic, aşa că a dispus asociaţiei locatarilor să-l înlăture odată cu gunoiul.

Pe Kalughin l-au îndoit în două, l-au împachetat şi l-au aruncat odată cu gunoiul.

14. MATEMATICIANUL ŞI ANDREI SEMIONOVICI

Matematicianul
(scoţînd din cap o sferă)

Am scos din cap o sferă.
Am scos din cap o sferă.
Am scos din cap o sferă.
Am scos din cap o sferă.

Andrei Semionovici

Pune-o la loc.
Pune-o la loc.
Pune-o la loc.
Pune-o la loc.

Matematicianul

Nu, n-am s-o pun !
Nu, n-am s-o pun !
Nu, n-am s-o pun !
Nu, n-am s-o pun !

Andrei Semionovici

Bine, n-o pune.
Bine, n-o pune.
Bine, n-o pune.

Matematicianul

Nici n-am s-o pun.
Nici n-am s-o pun.
Nici n-am s-o pun.

Andrei Semionovici

Fie.
Fie.
Fie.

Matematicianul

Iată că am învins !
Iată că am învins !
Iată că am învins !

Andrei Semionovici

Bine, ai învins, acum liniștește-te !

Matematicianul

Nu, n-am să mă liniștesc !
Nu, n-am să mă liniștesc !
Nu, n-am să mă liniștesc !

Andrei Semionovici

Chiar dacă ești matematician, zău,
Pe cuvînt că ești netot.

Matematicianul

Ba sînt inteligent și știu o mulțime de lucruri !
Ba sînt inteligent și știu o mulțime de lucruri !
Ba sînt inteligent și știu o mulțime de lucruri !

Andrei Semionovici

Da, dar numai prostii.

Matematicianul

Nu, nu prostii.
Nu, nu prostii.
Nu, nu prostii.

Andrei Semionovici

M-am săturat să mă cert cu tine !

Matematicianul

Nu, eu nu m-am săturat.
Nu, eu nu m-am săturat.
Nu, eu nu m-am săturat.

(Andrei Semionovici face cu mîna un semn a lehamete și iese. Matematicianul rămîne o clipă nemișcat apoi iese după Andrei Semionovici).

CORTINA

15. TÎNĂRUL CARE L-A UIMIT PE PAZNIC

— Ia te uită la ea ! — a spus paznicul, urmărind atent o muscă. — Măcar de-ar unge-o cineva cu clei de tîmplărie,

poate că în felul ăsta i-ar veni de hac. Mare scofală ! Simplu clei de tîmplărie !

— Hei, tu, împeliţatule ! — a strigat spre paznic un tînăr cu mănuşi galbene.

Paznicul a priceput imediat că i se adresează cineva, dar a continuat să studieze musca.

— Cu cine crezi că vorbesc ? — a strigat din nou tînărul. — Vită încălţată !

Paznicul a strivit cu un deget musca şi-a spus, fără să-şi întoarcă privirile spre tînăr :

— Iar tu, nerușinare descălţată, de ce strigi ? Şi-aşa aud. N-ai de ce să strigi !

Tînărul şi-a curăţat pantalonii cu mănuşile şi a întrebat cu voce delicată :

— Spune-mi, unchiaşule, cum se ajunge pe-aici în cer ?

Paznicul a privit către tînăr, şi-a mijit un ochi, apoi l-a mijit pe celălalt, apoi şi-a scărpinat bărbia, a mai privit încă o dată către tînăr şi a spus :

— Haide, de ce staţionaţi aici, circulaţi !

— Scuzaţi, — a spus tînărul — am de rezolvat o treabă urgentă. Acolo a fost deja pregătită o cameră pentru mine.

— Bine — a spus paznicul — arată-mi biletul.

— Biletul nu-i la mine ; mi-au spus că voi fi lăsat să trec şi fără el — a spus tînărul, iscodind chipul paznicului.

— Ia te uită la el ! — a spus paznicul.

— Atunci, cum facem ? — a întrebat tînărul. — Mă lăsaţi să trec ?

— Bine, bine, — a spus paznicul. — Treceţi.

— Dar încotro să mă duc ? Pe unde ? — a întrebat tînărul —. Că eu nu cunosc drumul.

— Dar unde trebuie să mergeţi ? — a întrebat paznicul şi şi-a compus o înfăţişare severă.

Tînărul şi-a ascuns gura cu palma şi a spus foarte încet :

— În cer !

Paznicul s-a aplecat în faţă, şi-a potrivit piciorul drept pentru a se fixa mai bine, a privit cu atenţie spre tînăr şi l-a întrebat cu o voce aprigă :

— Ce-i cu tine ? Faci pe nebunu' ?

Tînărul a zîmbit, a ridicat mîna pe care purta mănuşa galbenă, a vîslit cu ea deasupra capului şi deodată a dispărut.

Paznicul a adulmecat aerul. În aer se simţea un miros de pene arse.

— Ia te uită la el ! — a spus paznicul, şi-a descheiat bluza, s-a scărpinat pe burtă, a scuipat spre locul în care stătuse tînărul şi a pornit agale spre gheretă.

16. PATRU EXEMPLE DESPRE CUM ANUME ULUIEŞTE O IDEE NOUĂ PE OMUL NEPREGĂTIT PENTRU EA

1.

UN SCRIITOR : Eu sînt scriitor.
UN CITITOR : Iar după mine eşti un c...t !
(Scriitorul rămîne cîteva minute trăznit de această nouă idee şi cade mort la pămînt. Este scos).

2.

UN PICTOR : Eu sînt pictor.
UN LUCRĂTOR : Iar după mine eşti un c...t !
(Pictorul s-a făcut dintr-odată alb ca o cîrpă, s-a legănat ca o trestie şi pe neaşteptate s-a terminat. Este scos).

3.

UN COMPOZITOR : Eu sînt compozitor.
VANEA RUBLIOV : Iar după mine eşti ..... !
(Compozitorul îşi pierde răsuflarea şi se prăbuşeşte. Pe neaşteptate este scos afară).

4.

UN CHIMIST : Eu sînt chimist.
UN FIZICIAN : Iar după mine eşti ..... !
(Chimistul, fără a scoate un cuvînt, cade greu la pămînt).

17. PIERDERI

Andrei Andreevici Miasov şi-a cumpărat din tîrg un fitil şi îl ducea acasă.

Pe drum, Andrei Andreevici a pierdut fitilul și a intrat la MEZELURI ca să-și cumpere o sută cincizeci grame salam de Poltava. Apoi a intrat la LACTATE și a cumpărat o sticluță de chefir, apoi a băut la chioșc un degetar de cvas iar apoi s-a așezat la coadă pentru ziare. Coada era destul de lungă și Andrei Andreevici a petrecut acolo nu mai puțin de douăzeci de minute însă cînd ajunsese deja la rînd, tutungiul a vîndut sub nasul lui ultimele ziare.

Andrei Andreevici s-a mai foit pe-acolo un timp iar apoi a pornit către casă, dar pe drum a pierdut chefirul și apoi a intrat la brutărie, și-a cumpărat o franzelă, însă de data asta a pierdut salamul de *Poltava*.

După aceea Andrei Andreevici a pornit direct spre casă, dar pe drum a căzut, a pierdut franzela și și-a spart ochelarii.

Andrei Andreevici a sosit acasă furios și s-a dus imediat la culcare, dar mult timp n-a reușit să adoarmă, iar cînd în cele din urmă a adormit, i s-a arătat în vis că și-a pierdut periuța de dinți și că acum își spală dinții cu un sfeșnic.

18. MAKAROV ȘI PETERSEN

MAKAROV : Aici, în această carte, scrie despre dorințele noastre și despre împlinirea lor. Citește această carte și-ai să înțelegi cît sînt de deșarte dorințele noastre. Vei înțelege de asemenea cît de ușor este să împlinești dorințele altora și cît de greu este să-ți împlinești propriile tale dorințe.

PETERSEN : Mi-ai vorbit cumva foarte solemn. Așa cuvîntează căpeteniile indiene.

MAKAROV : Asta este o carte, că despre ea trebuie să vorbești în mod solemn. Numai cînd mă gîndesc la ea, îmi și dau jos pălăria.

PETERSEN : Dar mîinile ți le speli înainte de-a atinge cartea ?

MAKAROV : Da, și mîinile trebuiesc spălate.

PETERSEN : Atunci, pentru orice eventualitate, spală-ți și picioarele.

MAKAROV : Asta este nespiritual și grosolan.

PETERSEN : Păi ce fel de carte o mai fi și asta ?

MAKAROV : Titlul cărții acesteia este magic.

PETERSEN : Hi-hi-hi !

MAKAROV : Se numește cartea aceasta MALGIL (Petersen dispare).

MAKAROV : Doamne ! Ce-i asta ? Petersen !

VOCEA LUI PETERSEN : Ce s-a întîmplat ? Makarov ! Unde mă aflu ?

MAKAROV : Unde ești ? Nu te mai văd !

VOCEA LUI PETERSEN : Dar tu unde ești ? Nici eu nu te văd. Ce-i cu aceste sfere ?

MAKAROV : Ce-i de făcut ? Petersen, mă auzi ?

VOCEA LUI PETERSEN : Aud ! Dar ce s-a întîmplat ? Și ce-i cu sferele astea ?

MAKAROV : Poți să umbli ?

VOCEA LUI PETERSEN : Makarov ! Vezi sferele astea ?

MAKAROV : Ce fel de sfere ?

VOCEA LUI PETERSEN : Lăsați-mă !... Dați-mi drumul !... Makarov ! (Liniște. Makarov stă îngrozit, apoi ia cartea și o deschide).

MAKAROV (citește) : „...Treptat, omul își pierde forma umană și devine sferă. Și, devenind sferă, omul uită de toate dorințele sale".

CORTINA

19. LEGEA LUI LYNCH

Petrov se urcă pe cal și, adresîndu-se mulțimii, rostește un discurs despre ceea ce va fi cînd, pe locul unde se află acum Parcul public, se va construi un zgîrie-nor american. Mulțimea ascultă și este întru-totul de acord. Petrov își notează ceva în carnețel. Din mulțime se desprinde un om mijlociu de stat și-l întreabă pe Petrov ce anume și-a notat în carnețel. Petrov răspunde că asta îl privește numai pe el. Omul mijlociu de stat insistă. Discuția se înăsprește. Izbucnește cearta. Mulțimea este de partea omului mijlociu de stat și Petrov, salvîndu-și viața, dă pinteni calului și se ascunde după cotitură. Mulțimea se frămîntă și, pentru că nu are altă pradă la îndemînă, îl înșfacă pe omul mijlociu de stat și-i smulge capul. Capul smuls se rostogolește pe caldarîm și se oprește la gura canalului de scurgere. Mulțimea, după ce și-a potolit patimile, se risipește.

20. ÎNTÎLNIREA

Iată, a plecat odată un om la slujbă și a întîlnit pe drum un alt om, care, după ce și-a cumpărat o franzeluță, mergea către casa lui.

Și asta este, de fapt, tot.

21. SPECTACOL RATAT

Petrakov-Gorbunov iese pe scenă și vrea să spună cîteva cuvinte, dar îl apucă sughițul. I se face greață. Părăsește scena.

Intră Pritikin.

PRITIKIN : Tovarășul Petrakov-Gorbunov trebuia să vă anun... (I se face greață și iese în fugă).

Intră Makarov.

MAKAROV : Egor... (Lui Makarov i-e greață. Iese în fugă).

Intră Serpuhov.

SERPUHOV : Ca să nu... (I se face greață, iese în fugă).

Intră Kurova.

KUROVA : Aș fi vrut... (I se face greață, iese în fugă).

Intră o fetiță.

FETIȚA : Tata m-a rugat să vă transmit că teatrul se închide. Întregul colectiv e cuprins de greață.

22. TIUC !

Vară. O masă de scris. În dreapta, o ușă. Pe perete, un tablou. Tabloul reprezintă un cal care ține strîns între fălci un țigan. Olga Petrovna taie lemne. La fiecare lovitură, de pe nasul Olgăi Petrovna alunecă lornionul. Evdokim Osipovici șade în fotoliu și fumează.

OLGA PETROVNA (lovește cu toporul în buturugă, care, de fiecare dată, nicidecum nu vrea să se despice).

EVDOKIM OSIPOVICI : Tiuc !

OLGA PETROVNA (potrivindu-și lornionul, lovește în buturugă).

EVDOKIM OSIPOVICI : Tiuc !

OLGA PETROVNA (potrivindu-şi lornionul) : Evdokim Osipovici ! Vă rog, nu mai pronunţaţi acest cuvînt, „tiuc".

EVDOKIM OSIPOVICI : Bine, bine.

OLGA PETROVNA (loveşte cu toporul în buturugă).

EVDOKIM OSIPOVICI : Tiuc !

OLGA PETROVNA : Evdokim Osipovici ! Mi-aţi promis să nu mai pronunţaţi acest cuvînt, „tiuc" !

EVDOKIM OSIPOVICI : Bine, bine, Olga Petrovna. N-am să-l mai spun !

OLGA PETROVNA (loveşte cu toporul în buturugă).

EVDOKIM OSIPOVICI : Tiuc !

OLGA PETROVNA : Asta deja-i neobrăzare ! Om serios, în toată firea, şi nu înţelege o simplă rugăminte omenească.

EVDOKIM OSIPOVICI : Olga Petrovna ! Puteţi liniştită să vă continuaţi treaba. Eu n-am să vă mai deranjez.

OLGA PETROVNA : Păi, vă rog foarte mult : lăsaţi-mă să sparg măcar buturuga asta !

EVDOKIM OSIPOVICI : Spargeţi numai, spargeţi, spargeţi.

OLGA PETROVNA (loveşte cu toporul în buturugă).

EVDOKIM OSIPOVICI : Tiuc !

OLGA PETROVNA scapă buturuga din mîini, deschide gura, dar nu poate să pronunţe nici un cuvînt. Evdokim Osipovici se ridică din fotoliu, o măsoară pe Olga Petrovna din cap pînă-n picioare şi pleacă agale. Olga Petrovna stă nemişcată, cu gura căscată şi priveşte după Evdokim Osipovici, care se îndepărtează.

Cortina coboară încet.

23. CE SE VINDE ÎN PREZENT LA MAGAZINE

Koratîghin a sosit la Tikakeev, dar nu l-a găsit acasă. În acest timp Tikakeev a fost la magazin, unde a cumpărat zahăr, carne şi castraveţi.

Koratîghin s-a foit un timp pe la poarta lui Tikakeev şi tocmai se pregătea să lase un bilețel cînd, deodată văzu că soseşte însuşi Tikakeev, cu o sacoşă de muşama în mînă.

— A trecut ora de cînd stau şi te aştept — îi strigă Koratîghin.

— Nu-i adevărat — răspunse Tikakeev — nu e nici un sfert de ceas de cînd am plecat de acasă.

— Asta rămîne de văzut — zise Koratîghin. — În orice caz, eu sînt aici de o oră.

— Să nu minţi — zise Tikakeev — E ruşinos să minţi.

— Prea milostive domn ! — spuse Koratîghin — Vă rog să binevoiţi a vă exprima cu mai multă grijă.

— Consider că... a început Tikakeev, dar Koratîghin l-a întrerupt imediat :

— Dacă dumneata consideri... a zis el. Dar după asta Tikakeev l-a întrerupt la rîndul său :

— Las că n-ai de ce să te ţii aşa măreţ !

Aceste cuvinte l-au înfuriat aşa de tare pe Koratîghin, încît imediat şi-a astupat cu degetul o nară, iar pe cealaltă a golit-o drept în Tikakeev.

La care Tikakeev a scos din sacoşă ditamai castravetele, cu care l-a lovit pe Koratîghin în cap.

Koratîghin şi-a dus mîinile la cap, a căzut şi a murit.

Iată ce castraveţi uriaşi se vînd în prezent la magazine.

24. MAŞKIN L-A OMORÎT PE KOŞKIN

Tovarăşul Koşkin dansa în jurul tovarăşului Maşkin,

Tovarăşul Maşkin îl urmărea din ochi pe tovarăşul Koşkin.

Tovarăşul Koşkin îşi fîlfîia mîinile într-un fel jignitor, şi îşi strîmba picioarele într-un chip respingător.

Tovarăşul Maşkin s-a încruntat.

Tovarăşul Koşkin a executat cîteva mişcări din abdomen şi a lovit în pămînt cu piciorul stîng.

Tovarăşul Maşkin a scos un ţipăt şi s-a aruncat la tovarăşul Koşkin.

Tovarăşul Koşkin a încercat să fugă, dar s-a împiedicat şi a fost ajuns de tovarăşul Maşkin.

Tovarăşul Maşkin i-a tras un pumn în cap tovarăşului Koşkin.

Tovarăşul Koşkin a scos un ţipăt şi a căzut în patru labe.

Tovarășul Maşkin i-a dat tovarășului Koşkin un picior în burtă şi apoi încă un pumn la ceafă.

Tovarășul Koşkin s-a întins la pămînt şi a murit.

Maşkin l-a omorît pe Koşkin.

25. SOMNUL IRITĂ PE OM

Markov şi-a dat jos bocancii şi, cu un suspin de uşurare, s-a culcat pe divan.

Îi era somn, însă cum închidea ochii, somnul se risipea. Markov a deschis ochii şi a întins mîna după o carte. Dar l-a cuprins iarăşi somnul şi, nemaiavînd putere să apuce cartea, Markov s-a culcat din nou. Dar, cum a închis ochii, somnul s-a risipit iarăşi, iar mintea a devenit aşa de limpede că Markov era capabil să rezolve pe de rost ecuaţii cu două necunoscute.

Markov s-a chinuit mult timp, neştiind ce să facă: să doarmă sau să rămînă treaz? În sfîrşit, sleit de puteri, prinzînd ură şi faţă de camera sa şi faţă de el însuşi, Markov şi-a îmbrăcat paltonul, şi-a pus şapca, şi-a luat bastonul şi a ieşit în stradă. Adierea rece l-a mai liniştit, i-a îmbunat inima şi Markov a simţit dorinţa să se întoarcă înapoi în camera lui.

Abia intrat, a simţit în tot corpul o toropeală plăcută şi l-a cuprins somnul. Dar, cum s-a culcat pe divan şi a închis ochii, somnul s-a topit într-o clipă.

Scos din fire, Markov s-a ridicat dintr-un salt şi, fără şapcă şi manta, a plecat în grabă spre parcul *Taurida*.

26. VÎNĂTORII

La vînătoare au plecat şase oameni, dar s-au întors numai patru.

Doi dintre ei nu s-au întors.

Oknov, Kozlov, Striucikov şi Motîlkov s-au întors cu bine acasă, iar Şirokov şi Kablukov au murit la vînătoare.

După aceea Oknov a umblat toată ziua agitat şi n-a vrut să vorbească cu nimeni. Kozlov l-a urmărit pas cu pas pe

Oknov și l-a bătut la cap cu tot felul de întrebări, ceea ce l-a adus pe Oknov în culmea enervării.

KOZLOV : Vrei să-ți aprinzi o țigară ?

OKNOV : Nu.

KOZLOV : Vrei să-ți aduc, uite, asta și asta ?

OKNOV : Nu.

KOZLOV : Poate ai vrea să-ți povestesc ceva hazliu ?

OKNOV : Nu.

KOZLOV : Vrei să bei ? Am aici ceai cu coniac.

OKNOV : Nu-ți ajunge că tocmai te-am lovit la ceafă cu pietroiul ăsta, pîn-la urmă am să-ți mai smulg și-un picior.

STRIUCIKOV și MOTILKOV : Ce faceți acolo ? Ce faceți acolo ?

KOZLOV : Ridicați-mă de la pămînt.

MOTILKOV : Nu te pierde cu firea, rana se va închide la loc.

KOZLOV : Dar Oknov unde-i ?

OKNOV (smulgîndu-i un picior lui Kozlov) : Sînt pe aici, pe-aproape !

KOZLOV : Oh ! Măiculiță ! Săriți !

STRIUCIKOV și MOTILKOV : Ia te uită, într-adevăr i-a smuls și-un picior !

OKNOV : I l-am smuls și l-am aruncat acolo !

STRIUCIKOV : Asta-i barbarie !

OKNOV : Ceee faceee ?

STRIUCIKOV : . . . rie. . .

OKNOV : Cu-u-u-m ?

STRIUCIKOV : Ni. . . ni. . . nicidecum.

KOZLOV : Cum am să mai ajung eu acasă ?

MOTILKOV : Nu-ți face griji, o să-ți proptim o proteză.

STRIUCIKOV : Poți să stai într-un picior ?

KOZLOV : Pot, dar nu cine știe ce.

STRIUCIKOV : Las' că te ajutăm noi.

OKNOV : Lăsați-mă la el !

STRIUCIKOV : Aoleu, nu ! Mai bine să pleci !

OKNOV : Haide, lăsați-mă ! . . . Lăsați-mă !. . . Lăsați. . . Uite ce-am vrut să fac.

STRIUCIKOV și MOTILKOV : Înfiorător !

OKNOV : Ha-ha-ha !

MOTÎLKOV : Dar Kozlov unde-i ?
STRIUCIKOV : S-a tîrît pînă-n tufiș !
MOTÎLKOV : Kozlov, ești aici ?
KOZLOV : Pssst !
MOTÎLKOV : Ia te uită la el, a ajuns pînă aici.
STRIUCIKOV : Ce facem cu el ?
MOTÎLKOV : Cu ăsta nu mai ai ce face. După părerea mea, ar trebui pur și simplu sugrumat. Kozlov ! Hei, Kozlov ! Mă mai auzi ?
KOZLOV : Aoleu, te aud, dar foarte greu.
MOTÎLKOV : Lasă frate, nu te mai văicări. O să te sugrumăm acușica. Stai puțin ! Așa... așa... așa.
STRIUCIKOV : Uite-așa, încoace, așa, încă puțin ! Așa, așa, așa ! Haide, încă puțin... Ei, acum e gata !
MOTÎLKOV : Acum e gata !
OKNOV : Doamne-ajută !

27. EPISOD ISTORIC

(Dedicat lui Petrov)

Ivan Ivanovici Susanian (același personaj istoric care și-a dat viața pentru țar, fiind ulterior glorificat în opera lui Glinka) a intrat într-o zi la un birt și, așezîndu-se la masă, a cerut o friptură. În timp ce hangiul pregătea friptura, Ivan Ivanovici și-a luat barba între dinți și a început să cugete ; avea el acest obicei...

Au trecut treizeci și cinci de minute și hangiul i-a adus lui Ivan Ivanovici friptura, pe o tavă rotundă de lemn. Ivan Ivanovici era flămînd așa că, după un obicei al timpului, a apucat friptura cu mîinile și s-a avîntat s-o mănînce. Dar, grăbit să-și astîmpere foamea, Ivan Ivanovici s-a repezit cu atîta poftă asupra fripturii, încît a uitat să-și scoată barba din gură. Așa că odată cu carnea a înghițit și o parte din barbă.

Și imediat au început necazurile, pentru că n-a trecut un sfert de ceas iar Ivan Ivanovici a simțit în burtă niște junghiuri puternice. Ivan Ivanovici a sărit de la masă și a dat fuga în curte. Hangiul i-a strigat : „Fii atent, îți lip-

seşte o bucată de barbă !", dar Ivan Ivanovici nu mai lua seama la nimic, năpustindu-se în goană afară.

Atunci boierul Kovşegub care şedea într-un colţ al birtului bîndu-şi mustul, a lovit cu pumnul în masă şi a urlat :

— Cine-i ăsta ?

Hangiul, aplecîndu-se pînă-n pămînt, i-a răspuns boierului :

— Ăsta-i patriotul nostru, Ivan Ivanovici Susanin.

— Aşa-aşa ! — a spus boierul isprăvindu-şi mustul.

— Serviţi puţin peşte ? — a întrebat hangiul.

— Du-te dracului ! — i-a strigat boierul aruncînd cu paharul după el. Paharul a vîjîit pe lîngă capul hangiului, a trecut prin fereastră şi l-a izbit peste gură pe Ivan Ivanovici care se uşura, stînd pe vine, asemenea unui vultur. Ivan Ivanovici s-a prins cu mîna de falcă şi s-a prăvălit pe o parte.

Tocmai atunci a ieşit din şură Karp şi sărind peste valăul cu lături, în care se bălăcea un porc, a luat-o la fugă, urlînd, spre poartă. Hangiul a scos capul pe geam :

— De ce urli aşa ? — l-a întrebat pe Karp. Dar Karp fugea fără să răspundă nimic.

Hangiul a ieşit în curte şi l-a văzut pe Susanin cum zace nemişcat la pămînt. Hangiul s-a apropiat de el să-i vadă faţa. Susanian îl privea fix.

— Aşadar, mai trăieşti ? — l-a întrebat hangiul.

— Da, numai că mi-e teamă că or să mă mai lovească cu ceva — a spus Susanian.

— Nu te mai teme — i-a spus hangiul — e drept că boierul Kovşegub era să te omoare, dar acum a plecat.

— Bine, slavă ţie Doamne ! — a spus Susanin ridicîndu-se. Eu sînt un om neînfricat, dar n-aş vrea să-mi dau viaţa degeaba. De-aia m-am lipit la pămînt şi am tot aşteptat să văd, oare ce se mai întîmplă ? Încă puţin şi aş fi început să mă tîrăsc pe burtă spre slobozia Eldîra... Io-te ce umflat mi-e obrazul. Fraţilor ! Mi-a smuls şi jumătate din barbă !

— Asta-ţi lipsea dinainte — a spus hangiul.

— Cum adică, dinainte ? — a strigat patriotul Susanin. Adicătelea, vrei să zici că am umblat aşa, cu o jumătate de barbă lipsă ?

— Umblat ! — a spus hangiul.

— Fleoarţă ! — a strecurat Susanin.

Hangiul şi-a mijit ochii şi, luîndu-şi avînt, l-a izbit pe Susanin peste ureche. Patriotul Susanin s-a trîntit la pămînt şi a amuţit.

— Aşa-ţi trebuie ! Tu eşti fleoarţă ! — a spus hangiul şi a intrat în birt.

Susanin a rămas cîteva minute lipit la pămînt ciulindu-şi urechile, apoi, neauzind nimic suspect, şi-a ridicat încetişor capul şi a privit în jur. În curte nu mai era nimeni, dacă nu punem la socoteală porcul, care, după ce se răsturnase din valău, se tăvălea acum într-o baltă de apă murdară. Privind în toate părţile, Ivan Susanin s-a furişat spre poartă ; din fericire era deschisă şi patriotul Ivan Susanin, tupilîndu-se la pămînt ca un vierme, s-a îndreptat tîrîş spre slobozia Eldîra.

Acesta este epiſodul din viaţa cunoscutului personaj istoric care şi-a dat viaţa pentru ţar şi a fost apoi glorificat în opera lui Glinka.

28. FEDIA DAVÎDOVICI

Fedia s-a tot furişat spre untieră şi prinzînd, în sfîrşit, momentul în care nevastă-sa era aplecată ca să-şi taie o unghie de la picior, cît ai clipi din ochi a ras cu degetul untiera şi a vîrît toată bucata de unt în gură. Acoperind la loc untiera, Fedia a făcut din neatenţie să zăngăne capacul : în aceeaşi clipă nevastă-sa s-a îndreptat şi, văzînd untiera goală, a arătat-o cu foarfeca şi i-a spus cu asprime :

— În untieră nu mai este unt. Unde-i untul ?

Fedia a făcut ochi uimiţi şi, lungindu-şi gîtul, şi-a aruncat privirea spre untieră.

— Untul e la tine în gură ! — a zis nevastă-sa, arătînd cu foarfeca spre el.

Fedia a negat scuturînd din cap.

— Sigur că da, — a spus nevastă-sa — taci şi dai din cap pentru că ţi-e gura plină de unt.

Fedia a căscat ochii mari şi, dînd din mîini, s-a apucat să facă nevesti-si semne care ar vrea să spună ceva precum că „da de unde, nici vorbă de aşa ceva !“ Dar ea i-a spus :

— Minţi ! Deschide gura !

— M... m..., — a zis Fedia.

— Deschide gura ! — i-a repetat nevastă-sa.

Fedia şi-a desfăcut palmele şi a început să bîiguie ceva ca şi cum ar fi vrut să spună : „Ah, da, era să uit, mă-ntorc imediat..." şi s-a ridicat, pregătindu-se să părăsească odaia.

— Stai ! — a strigat nevastă-sa.

Dar Fedia a grăbit pasul şi a dispărut pe uşă. Nevastă-sa a încercat să-l urmărească dar s-a oprit la uşă, întrucît era complet goală şi nu putea ieşi aşa pe coridorul în care alţi locatari ai apartamentului forfoteau întruna.

— S-a dus ! — a zis nevastă-sa aşezîndu-se pe divan. — Al naibii !

Cît despre Fedia, ajungînd pe coridor în dreptul unei uşi pe care scria „Intrarea categoric interzisă", a deschis-o şi a intrat.

Încăperea în care a intrat Fedia era lungă şi strîmtă, avînd o fereastră acoperită cu hîrtie de ziar. În dreapta, lîngă perete, se lăfăia un divan murdar şi dezarticulat iar lîngă fereastră era o masă compusă dintr-o planşetă sprijinită cu un capăt pe noptieră iar cu celălalt pe speteaza unui scaun. Pe perete, în stînga, atîrna o etajeră din două rafturi pe care se afla nu se ştie precis ce anume.

În încăpere nu mai era nimic altceva dacă nu ţinem seama de-un ins tolănit pe pat, cu faţa gălbuie bătînd în verde, îmbrăcat într-un încăpător surtuc maro, şi cu un pantalon negru de nanchin, din care ieşeau la iveală nişte picioare albe şi curate. Omul acesta nu dormea ci se uita fix la cel care tocmai intrase.

Fedia s-a înclinat, a pocnit din călcîie şi, scoţînd untul din gură, l-a arătat celui din pat.

— Una juma' — a zis proprietarul fără a-şi schimba poziţia.

— Cam puţintel — a zis Fedia.

— Ajunge — a zis stăpînul odăii.

— Bine, fie ! — a zis Fedia şi, dezlipindu-şi untul dintre degete, l-a pus pe etajeră.

— Pentru bani, vii mîine dimineaţă — a zis proprietarul.

— Vai de mine ! — a exclamat Fedia. — Am nevoie de ei chiar acum. Şi-apoi, nu-i vorba decît de-o rublă jumătate.

— Cară-te ! — a zis sec proprietarul și Fedia a ieșit fuga din cameră, în vîrful degetelor, închizînd cu grijă ușa în urma lui.

29. ANECDOTE DIN VIAȚA LUI PUȘKIN

1. Pușkin a fost poet și tot timpul scria ceva. Odată, Jukovski l-a surprins în timp ce scria și a exclamat :

— Ia-te uită, pasămite — scribălăul !

De atunci Pușkin tare l-a mai îndrăgit pe Jukovski și a început să-l numească simplu, ca între prieteni — Jukov.

2. Precum este cunoscut, lui Pușkin nu i-a crescut niciodată barba. Pe Pușkin treaba asta îl necăjea tare mult și tot timpul l-a invidiat pe Zaharîn, căruia barba, dimpotrivă, îi creștea întru totul de ajuns. „Lui îi crește, iar mie nu-mi crește" — spunea Pușkin adeseori, arătînd cu degetul spre Zaharîn. Și avea întotdeauna dreptate.

3. Odată, Petrușevski și-a stricat ceasul și a trimis după Pușkin. Pușkin a venit, s-a uitat la ceasul lui Petrușevski și l-a pus înapoi pe masă. „Ei, ce zici, frate Pușkin ?" — l-a întrebat Petrușevski. „Stop mașina !" — a spus Pușkin.

4. Lui Pușkin îi plăcea să arunce cu pietre. Cum vedea pe undeva pietre, cum se-apuca să arunce cu ele. Se întîmpla cîteodată de se dezlănțuia în așa hal, încît îl vedeai că stă așa, tot îmbujorat, dă din mîini, azvîrle cu pietre, — ceva de groază !

30. ÎNCEPE O MINUNATĂ ZI DE VARĂ

SIMFONIE

Cum a cîntat cocoșul, Timofei s-a și cățărat prin lucarnă pe acoperiș, băgîndu-i în sperieți pe toți trecătorii. Țăranul Hariton s-a oprit în loc, a apucat un pietroi și l-a aruncat după Timofei. Timofei a dispărut nu se știe unde. „Tiii ! Ce sprinten !" a vuit turma de oameni iar alde Zubov s-a repezit cu toată puterea și s-a izbit cu capul în zid. „Eh" ! — a țipat o femeie cu fălcile umflate. Însă Komarov a împroșcat-o de sus cu un șuvoi și femeia s-a ascuns urlînd sub o poartă. Tocmai trecea pe acolo Feteliușin, care a rînjit a

zîmbi. Komarov s-a apropiat de el și i-a strecurat: „Bă grasule!“ pocnindu-l apoi între coaste. Feteliușin s-a rezemat de un zid și a început să sughită. Romașkin scuipa din fereastră, încercînd să-l nimerească pe Feteliușin. Ceva mai încolo o femeie năsoasă își mardea copilul cu un hîrdău. Iar o mămică tînără și durdulie zdrelea de zid obrazul drăgălașei sale fetițe. Un cățeluș care-și frînsese lăbuța subțire se tăvălea pe trotuar. Un țînc înfuleca scîrnăvie din scuipătoare. La băcănie se formase o coadă lungă la zahăr. Femeile se certau în gura mare, înghiontindu-se cu coșurile. Țăranul Hariton, îmbibat cu spirt denaturat, stătea în dreptul lor cu prohabul deschis și striga cuvinte spurcate.

În acest fel a început o minunată zi de vară.

31. PAKIN ȘI RAKUKIN

— Haide, lasă, nu mai face atîta pe șmecherul — i-a zis Pakin lui Rakukin.

Rakukin și-a încrețit nasul și l-a privit urîcios pe Pakin.

— Ce te uiți? Nu mă recunoști? — a întrebat Pakin.

Rakukin și-a strîmbat buzele și, învîrtindu-se indignat pe fotoliul său rotativ, s-a apucat să privească în altă parte, Pakin a început să bată darabana pe genunchi, zicînd:

— Ce idiot! Un par la scăfîrlie i-ar prinde bine.

Rakukin s-a ridicat și a pornit spre ușă, dar Pakin a sărit iute, l-a ajuns din urmă și i-a spus:

— Stai puțin! Unde ai întins-o? Mai bine stai jos să-ți arăt ceva.

Rakukin s-a oprit și l-a privit bănuitor pe Pakin.

— Ce-i, nu crezi? — l-a întrebat Pakin.

— Ba cred — a zis Rakukin.

— Bine, atunci așează-te iute aici, în fotoliul ăsta.

Și Rakukin s-a așezat iarăși în fotoliul său rotativ.

— Păi, vezi? — i-a zis Pakin. — Acu' ce stai în scaun ca tîmpit?

Rakukin a început să-și bălăngăne picioarele și să clipească iute din ochi.

— Nu mai clipi! — i-a zis Pakin.

Rakukin a încetat să mai clipească și, ghemuindu-se, și-a retras capul între umeri.

— Stai drept ! — i-a zis Pakin.

Rakukin, rămînînd la fel de gheboşat, şi-a împins burta înainte şi şi-a întins gîtul.

— Eh ! — a zis Pakin — mai bine ţi-aş cîrpi o palmă.

Rakukin a sughiţat, şi-a umflat obrajii, apoi, prudent, a expirat aerul pe nări.

— Ascultă ! nu mai face pe nebunu' ! — i-a zis Pakin. Rakukin şi-a întins şi mai mult gîtul şi a început din nou să clipească iute-iute.

Pakin i-a zis :

— Ascultă Rakukin, dacă n-ai să termini imediat cu clipitul, am să-ţi dau un picior în piept !

Ca să nu mai clipească, Rakukin şi-a încleştat fălcile şi şi-a mai lungit puţin gîtul, cu capul tras în spate.

— Ptiu ! Ce înfăţişare scîrboasă ai — a zis Pakin —, cu gura asta a ta de găină şi cu gîtul porcesc, te-apucă greaţa.

În aceeaşi clipă, capul lui Rakukin, care trăgea tot mai mult înapoi, s-a muiat deodată şi s-a lăsat pe spate.

— Ce dracu ? — a exclamat Pakin. — Ce şmecherie o mai fi şi asta ?

Privindu-l pe Rakukin din locul în care stătea Pakin, ai fi putut crede că Rakukin nu mai are de loc cap. Mărul lui Adam i se avîntase în aşa măsură încît imediat îţi venea să crezi că ăsta-i de fapt nasul lui.

— Hei ! Rakukin ! — a zis Pakin.

Rakukin tăcea !

— Rakukin ! — a repetat Pakin.

Rakukin tăcea şi nici măcar nu clipea.

— Aşa, — a zis Pakin — şi-a dat duhul Rakukin.

Pakin şi-a făcut cruce şi a ieşit în vîrful degetelor.

După vreo paisprezece minute, din trupul lui Rakukin s-a înălţat un mic sufleţel şi s-a uitat cu duşmănie spre locul în care, cu puţin înainte, stătuse Pakin. În aceeaşi clipă însă dintr-un dulap a ieşit îngerul morţii, înalt de stat şi, prinzînd de mînă sufletul lui Rakukin, l-a condus într-o direcţie necunoscută, trecînd prin case şi ziduri. Sufletul lui Rakukin alerga în urma îngerului morţii, întorcînd într-una capul, cu priviri duşmănoase. Dar îngerul morţii a iuţit pasul şi sufletul lui Rakukin, tot ţopăind şi împleticindu-se, a dispărut în depărtare, după cotitura unei străzi.

32. SIMFONIA A II-A

Anton Mihailovici a scuipat, a spus „eh", a mai scuipat o dată, a mai spus o dată „eh", a mai scuipat încă o dată, a spus încă o dată „eh" și a plecat. Ducă-se ! Mai bine am să povestesc despre Ilia Pavlovici.

Ilia Pavlovici s-a născut în anul 1893 la Țarigrad. Încă de mic copil a fost adus la Petrograd iar aici a absolvit școala nemțească de pe strada Kirocinaia. Apoi a fost vînzător la un magazin, apoi a mai lucrat undeva, iar la începutul Revoluției a emigrat în străinătate. Ducă-se ! Mai bine am să povestesc despre Ana Ignatievna.

Dar a povesti despre Ana Ignatievna nu-i așa de ușor. În primul rînd, eu nu știu despre ea aproape nimic, iar în al doilea rînd, tocmai am căzut de pe scaun și am uitat despre ce anume vroiam să povestesc. Mai bine am să povestesc despre mine însumi.

Eu sînt înalt de stat, sînt deștept, mă îmbrac cu eleganță și cu bun-gust, nu beau, nu umblu la cursele de cai, dar mă atrag femeile. Nici ele nu mă evită. Ba chiar le face plăcere să mă plimb cu ele. Serafima Izmailovna m-a invitat la ea de multe ori, iar Zinaida Iakovlevna, de asemenea, spunea că întotdeauna îi face plăcere să mă vadă. Dar iată, cu Marina Petrovna mi s-a întîmplat ceva hazliu, despre care aș vrea să povestesc. Un caz foarte obișnuit, dar cu toate astea distractiv, pentru că mulțumită mie Marina Petrovna a devenit complet cheală, ca-n palmă. Asta s-a întîmplat așa : am venit odată la Marina Petrovna, iar ea — hop ! — și-a chelit. Și, asta-i tot.

II

DIN CARNETUL DE ÎNSEMNĂRI

SCENETĂ

Şaşkin (stă în mijlocul scenei) : Mi-a fugit nevasta. Şi, ce-i de făcut aici ? Oricum, odată ce a fugit, n-ai cum s-o mai aduci înapoi. Trebuie să fii filosof şi să primeşti cu înţelepciune orice întîmplare. Fericit cel care are minte ! Iată, Kurov, bunăoară, nu are această minte, iar eu o am. De două ori am fost să citesc cărţi la biblioteca publică. Tare cuminte mai zice acolo despre toate.

Toate mă interesează, chiar şi limbile. Ştiu să număr pe franţuzeşte şi ştiu cum se spune pe nemţeşte la burtă. Der Magen. Asta este ! Mie chiar şi pictorul Kozlov mi-e prieten. Noi doi bem bere împreună. Iar Kurov, ce ? Nu ştie nici măcar să deslușească ce oră arată ceasul. Îşi suflă nasul în degete, mănîncă peştele cu furculiţa, doarme-n cizme, dinţii nu şi-i spală... pfui ! Despre de-alde ăştia se spune — mîrlan ! Nu poţi să te-arăţi cu el în societate — te-ar da afară, te-ar înjura de mamă — nu te însoţi, cică, cu mîrlanul, dacă tu însuţi eşti om cu minte.

Pe mine nu mă poţi duce cu una, cu două. Adă-mi un conte — o să stau de vorbă cu contele. Adă-mi un baron —

o să stau de vorbă şi cu baronul. Nici nu poţi să pricepi cu una, cu două cine sînt eu, de fapt.

La drept vorbind, limba germană o ştiu cam slăbuţ. Cu toate că ştiu : burtă — der Magen. Dar dacă-mi spui „Der Magen findel mun" — eu asta nu mai ştiu ce vrea să însemne. Însă Kurov nu ştie nici acest „der Magen". Iar ea a fugit cu un nătărău ca ăsta ! Să vedeţi numai ce-i trebuie ei ! Pe mine, ea, să vedeţi numai, nu mă socoteşte de bărbat. „Tu — zice, — ai voce de femeie !" Însă vocea mea nici nu-i de femeie, ci de copil ! Ce mai tîmpită ! Ce nevoie are ea de Kurov ? Pictorul Kozlov spune că aş fi bun de pus în ramă.

BASM

Un om mărunţel a spus :

„Eu sînt de acord cu orice, numai să fie măcar cu un strop mai mult".

Abia a spus el ce-a spus, că — ce-i văd ochii ? — în faţa lui s-a ivit o vrăjitoare.

— Ce spuneai tu că ai vrea ? — l-a întrebat vrăjitoarea.

Iar omul mărunţel stă ca trăznit şi de teamă nu-i în stare să scoată o vorbă.

— Ei ? — zice vrăjitoarea.

Iar omul mărunţel stă şi tace. Vrăjitoarea dispare.

Atunci omul mărunţel a început să plîngă şi să-şi roadă unghiile. Mai întîi şi-a ros toate unghiile de la mîini iar apoi pe cele de la picioare.

Cititorule, cugetă la basmul acesta, pentru că şi tu s-ar putea să ai necazuri.

SCRISOARE

Dragă
Nikandr Andreevici,

Am primit scrisoarea ta şi imediat am priceput că ea-i de la tine. La început mi s-a părut dintr-odată că nu-i de la tine, dar, cum am desfăcut-o, am priceput pe loc că-i de la tine, şi cînd te gîndeşti că eram gata-gata să-mi închipui

că nu-i de la tine. Mă bucur că te-ai căsătorit de atîta vreme, pentru că, dacă omul se căsătorește cu aceea cu care și vroia să se căsătorească, asta înseamnă că el a găsit ceea ce a căutat. Și iată că sînt foarte bucuros că te-ai căsătorit, pentru că dacă omul se căsătorește cu aceea cu care a vrut, asta înseamnă că el a găsit ceea ce-a căutat. Am primit scrisoarea ta ieri și îndată m-am gîndit că scrisoarea asta-i de la tine, dar apoi m-am gîndit că, parcă, se pare că nu-i de la tine, dar, o desfac și văd — e chiar de la tine. Tare bine ai făcut că mi-ai scris. La început nu mi-ai scris, apoi dintr-odată mi-ai scris, dar încă și înainte, pînă atunci, mai întîi nu mi-ai scris o vreme, apoi iar mi-ai scris. Eu, imediat după ce-am primit scrisoarea ta, imediat am zis că-i de la tine, și-apoi, mă bucur foarte mult că te-ai căsătorit deja, pentru că, dacă i-a venit omului pofta să se căsătorească, atunci el trebuie neapărat să se și căsătorească. Uite de ce sînt eu foarte bucuros, că în sfîrșit te-ai căsătorit, și tocmai cu aceea cu care ai și vrut să te căsătorești. Și, foarte bine ai făcut că mi-ai scris. În clipa în care am văzut scrisoarea ta m-am bucurat foarte mult și imediat m-am și gîndit că ea-i de la tine. E adevărat, în timp ce-o desfăceam, m-a trecut așa, un gînd, cum că n-ar fi de la tine, dar apoi, cu toate astea, mi-am zis că-i de la tine. Și, îți mulțumesc că mi-ai scris. Îți sînt recunoscător pentru asta și mă bucur foarte mult pentru tine. Tu poate că nu ghicești de ce mă bucur eu atîta pentru tine, dar am să-ți spun eu imediat, că de-aia mă bucur eu pentru tine, de-aia că te-ai căsătorit, și tocmai cu aceea cu care ai și vrut să te căsătorești. Iar asta, știi, este foarte bine, să te căsătorești tocmai cu aceea cu care și vroiai să te căsătorești, pentru că tocmai atunci și obții ceea ce-ai căutat. Iată, tocmai din cauza asta mă bucur eu atît de mult pentru tine. Și de asemenea mai mă bucur și de-aia că mi-ai scris o scrisoare. Eu încă de departe am zis că scrisoarea-i de la tine, însă cînd am luat-o în mînă m-am gîndit așa : te pomenești că n-o fi de la tine ? Iar după asta mă gîndesc : da' de unde, se înțelege că-i de la tine. Desfac eu așa scrisoarea și în același timp mă gîndesc : e de la tine sau nu-i de la tine ? E de la tine, sau nu-i de la tine ? Ei, și imediat cum am desfăcut-o, văd imediat că-i de la tine. M-am bucurat foarte mult și am hotărît să-ți scriu și eu ție o scrisoare. Despre multe cele ar trebui să povestesc, numai că,

vezi bine, nu am vreme. Ce-am reuşit, ţi-am scris în scrisoarea asta, iar ce-a mai rămas o să-ţi scriu după aia, pentru că acuma n-am nicidecum vreme. Bine că măcar mi-ai scris tu mie o scrisoare. Acum ştiu că tu te-ai căsătorit deja de mult. Eu şi din scrisorile dinainte am ştiut că te-ai căsătorit, iar acum văd, iarăşi — este perfect adevărat, te-ai căsătorit. Şi eu mă bucur foarte mult că te-ai căsătorit şi mi-ai scris o scrisoare. Că eu imediat, cum am văzut scrisoarea ta, aşa am şi gîndit, că tu iarăşi te-ai căsătorit. Ei, mă gîndesc eu, asta-i bine, că tu iarăşi te-ai căsătorit şi că mi-ai scris o scrisoare despre asta. Acum, să-mi scrii tu mie cine-i noua ta nevastă şi cum s-au petrecut toate astea. Să-i transmiţi noii tale neveste salutări.

GRIGORIEV ŞI SEMIONOV

GRIGORIEV (lovindu-l pe Semionov peste gură) : Iată, soseşte şi iarna. E timpul să facem focul în sobă. Dumneavoastră ce credeţi ?

SEMIONOV : După părerea mea, dacă examinăm cu atenţie observaţia dumneavoastră, cred că este într-adevăr timpul să facem focul.

GRIGORIEV (lovindu-l pe Semionov peste gură) : Şi ce credeţi, în acest an va fi o iarnă grea, sau una blîndă ?

SEMIONOV : Dacă judecăm după vara care a fost ploioasă, iarna va fi grea. Cînd vara este ploioasă, iarna întotdeauna este geroasă.

GRIGORIEV (lovindu-l pe Semionov peste gură) : Ei bine, mie nu mi-e frig niciodată.

SEMIONOV : Este foarte just ceea ce aţi spus, avînd în vedere că niciodată nu vă este frig. Aceasta este natura dumneavoastră.

GRIGORIEV (lovindu-l pe Semionov peste gură) : Eu nu răcesc niciodată.

SEMIONOV : Of !

GRIGORIEV (lovindu-l pe Semionov peste gură) : Ce — „of" ?

SEMIONOV (cu faţa în palme) : Of ! Mă dor obrajii.

GRIGORIEV : De ce te dor ? (Şi, cu aceste cuvinte îi dă lui Semionov o lovitură peste gură).

SEMIONOV (căzînd în scaun) : Of ! Nici eu nu ştiu.

GRIGORIEV (lovindu-l pe Semionov cu piciorul în gură) : Pe mine nu mă doare nimic.

SEMIONOV : O să te dezvăţ eu, pui de căţea, să te mai baţi ! (încearcă să se ridice).

GRIGORIEV (îl loveşte pe Semionov peste gură) : S-a găsit cine să mă-nveţe !

SEMIONOV (cade pe spate) : Canalie parşivă !

GRIGORIEV : Mă, fii atent cum te exprimi !

SEMIONOV (încearcă să se ridice) : Eu, frate, prea le-am suportat pe toate. Acu îmi ajunge. La tine, se vede treaba, nu merge cu frumosul. Tu singur eşti de vină.

GRIGORIEV (lovindu-l pe Semionov cu călcîiul în gură): Spune numai, spune ! Să te-aud.

SEMIONOV (cade pe spate) : Of !

LEGĂTURA

Filosoafe !

1. Vă scriu ca răspuns la scrisoarea Dumneavoastră, pe care Vă pregătiţi să mi-o scrieţi ca răspuns la scrisoarea mea, pe care v-am scris-o eu Dumneavoastră.

2. Un violonist şi-a cumpărat un magnet şi a pornit cu el spre casă. Pe drum, asupra violonistului au năvălit nişte huligani şi i-au smuls şapca din cap. Vîntul a luat şapca şi a purtat-o pe stradă.

3. Violonistul a pus magnetul pe pămînt şi a dat fuga după şapcă. Şapca a nimerit într-o băltoacă de acid azotic şi acolo a putrezit.

4. Iar între-timp huliganii au înhăţat magnetul şi s-au ascuns.

5. Violonistul s-a întors acasă fără palton şi fără şapcă, pentru că şapca i-a putrezit în acidul azotic iar violonistul, mîhnit din cauză că i-a putrezit şapca, şi-a uitat paltonul în tramvai.

6. Conductorul acelui tramvai a dus paltonul la vechituri şi acolo l-a schimbat pe smîntînă, crupe şi roşii.

7. Socrul conductorului s-a îmbuibat cu roşii şi a murit. Trupul socrului conductorului l-au depus la morgă dar apoi l-au încurcat şi în locul socrului conductorului au înmormîntat o bătrînică.

8. Pe mormîntul bătrînei au aşezat o coloană albă pe care au trecut inscripţia „Anton Sergheevici Kondratiev".

9. După unsprezece ani, viermii au ros coloana şi ea s-a prăbuşit. Iar paznicul cimitirului a tăiat această coloană în patru bucăţi şi a ars-o în cuptorul său. Iar soţia paznicului cimitirului a fiert pe acest foc o ciorbă de conopidă.

10. Dar, tocmai cînd ciorba era gata fiartă, de pe perete a căzut o muscă drept în blidul cu această ciorbă. Ciorba au dat-o cerşetorului Timofei.

11. Cerşetorul Timofei a mîncat ciorba şi a povestit cerşetorului Nikolai despre mărinimia paznicului de cimitir.

12. A doua zi cerşetorul Nikolai a venit la paznicul cimitirului şi s-a apucat să-i ceară de pomană. Dar paznicul cimitirului nu i-a dat nimic cerşetorului Nikolai şi l-a gonit.

13. Cerşetorul Nikolai s-a mîniat foarte tare şi a pus foc casei paznicului de cimitir.

14. Incendiul a trecut de la casă la biserică şi biserica a ars şi ea.

15. A fost pornită o anchetă îndelungată, dar cauza incendiului nu a putut fi stabilită.

16. Pe locul unde a fost biserica au construit un club, iar în ziua inaugurării clubului a fost organizat un concert la care a luat parte violonistul care în urmă cu patrusprezece ani şi-a prăpădit paltonul.

17. Iar printre ascultători se afla fiul unuia dintre huliganii aceia care, în urmă cu patrusprezece ani, i-au smuls de pe cap şapca acestui violonist.

18. După concert ei au plecat acasă cu acelaşi tramvai. Dar, în tramvaiul care mergea în urma lor, era vatman tocmai acel conductor care vînduse cîndva paltonul violonistului la vechituri.

19. Şi iată, umblă ei noaptea tîrziu prin oraş: înainte — violonistul, iar în urma lui — vatmanul, fostul conductor.

20. Umblă ei şi habar n-au ce legături îi leagă şi nici nu vor afla asta cît timp vor mai trăi.

Bătrînul se scărpina cu ambele mîini. Acolo unde nu putea să ajungă cu amîndouă mîinile, bătrînul se scărpina cu una singură, dar de aceea repede-repede. În acelaşi timp, clipea iute din ochi.

•

Din coşul locomotivei ieşeau aburi, sau aşanumitul fum. Şi următoarea pasăre, trecînd în zbor prin acest fum, a ieşit din el despuiată şi coşcovită.

•

Hvilişcevski mînca răchiţele, străduindu-se să nu se schimonosească la faţă. El se aştepta ca toată lumea să spună: ce putere de voinţă! Dar nimeni n-a spus nimic.

•

Se auzea limpede cum cîinele adulmecă la uşă. Hvilişcevski a strîns în pumn periuţa de dinţi şi şi-a holbat ochii, ca să audă mai bine. „Dacă potaia dă buzna, — s-a gîndit Hvilişcevski, — o lovesc cu mînerul ăsta de os drept în tîmplă!".

•

...Din cutie au ieşit un fel de băşicuţe. Hvilişcevski s-a strecurat pe vîrfuri din cameră şi, încet-încet, a închis uşa în urma lui. „Lua-o-ar dracu! — şi-a spus Hvilişcevski. — Nu mă interesează ce-i în ea. Chiar aşa! Lua-o-ar dracu!".

•

Un om gras a descoperit o metodă de slăbire. Şi a slăbit. La el au început să se prezinte diverse doamne şi să-l întrebe, cum anume de i-a reuşit asta, adică de a slăbit. Dar omul care a slăbit răspundea acestor doamne că bărbaţilor le şade bine să slăbească, iar că doamnelor nu le şade bine, că, mă rog frumos, doamnele trebuie să fie plinuţe. Şi el avea dreptate din plin.

DESPRE EFECTUL DĂUNĂTOR AL FUMATULUI

— Din carnetul de însemnări —

Trebuie să te laşi de fumat, ca să te poţi lăuda cu puterea de voinţă.

Cît de plăcut este, după ce nu fumezi timp de-o săptămînă de zile, şi ţi-ai cîştigat încrederea în tine însuţi, cum că eşti în stare să te abţii de la fumat, să-ţi faci apariţia în societatea Lipavski, Oleinikov şi Zabolotki, obligîndu-i să facă ei singuri observaţia că toată seara n-ai fumat. Iar la întrebarea lor : de ce nu fumezi ? — să răspunzi, ascunzînd în tine teribila mîndrie : m-am lăsat de fumat.

Un om mare nu trebuie să fumeze.

Este bine şi practic, pentru a te izbăvi de viciul fumatului, să-ţi cultivi viciul lăudăroşeniei.

Beţivăneala, lăcomia şi lăudăroşenia sînt păcate mai mici decît fumatul.

Bărbatul fumător nu se ridică niciodată la înălţimea poziţiei sale, pe cînd femeia fumătoare este capabilă de absolut orice. De aceea, tovarăşi, să ne lăsăm de fumat !

O ISTORIE

Abraham Demianovici Pantopasov a scos un ţipăt puternic şi şi-a apăsat ochii cu batista. Era însă prea tîrziu. Cenuşa şi o pulbere fină l-au orbit pe Abraham Demianovici. De atunci, ochii au început să-l doară şi, încet-încet, s-au acoperit de bube purulente. Abraham Demianovici şi-a pierdut vederea.

Orb şi invalid, a rămas fără slujbă, cu o mizeră pensie de treizeci şi şase de ruble pe lună.

Nu-i greu de înţeles că banii ăştia nu puteau să-i ajungă pentru trai. Un kilogram de pîine costa o rublă şi zece iar prazul patruzeci şi opt de kopeici, în piaţă.

Aşa că, din ce în ce mai des, invalidul nostru se apuca de scotocit prin pubele. Nu era lucru uşor pentru un orb să găsească, între atîtea coji şi resturi, pe cele comestibile.

Şi-apoi, nici pubelele nu erau prea uşor de găsit în curţile necunoscute. De văzut, nu avea cum să le vadă. Iar de întrebat, nu mergea, ar fi fost prea penibil.

Nu-i rămînea altceva decît să adulmece.

Unele gunoaie răspîndeau duhoare atît de puternică încît o simţeai la un kilometru ; altele însă, închise sub capace, erau imposibil de depistat.

Mai mergea cum mergea dacă nimerea peste vreun portar mai omenos. Dar cel mai adesea era hărţuit de-i pierea pofta de mîncare.

Odată, aventurîndu-se printre pubele, Abraham Demianovici a fost muşcat de un şobolan. A fugit imediat de-acolo şi-n ziua aceea n-a mai mîncat nimic.

Dar iată că într-o dimineaţă Abraham Demianovici a simţit că i se desprinde ceva de pe ochiul drept.

Şi-a frecat acest ochi şi dintr-odată ochiul a început să vadă. Apoi i s-a mai desprins ceva şi de pe ochiul stîng, şi Abraham Demianovici şi-a recăpătat vederea.

Din ziua aceea a pornit în sus.

Peste tot era foarte căutat.

La Comisariatul industriei grele nu mai aveau ochi decît pentru el.

Şi Abraham Demianovici a devenit un om mare.

SUITA

De cînd lumea, oamenii s-au străduit să priceapă ce-i aia înţelepciune şi ce-i aia prostie. În legătură cu asta îmi amintesc următoarea întîmplare. Cînd am primit de la mătuşa mea o masă de scris, mi-am spus : „Am să mă aşez acum la masa asta şi am să scriu o cugetare deosebit de înţeleaptă". Numai că o cugetare deosebit de înţeleaptă n-am reuşit să scriu. Mi-am zis atunci : „Bine. N-am reuşit să scriu o cugetare deosebit de înţeleaptă, am să scriu atunci una deosebit de tîmpită". Dar nici o cugetare deosebit de tîmpită n-am reuşit să scriu.

Extremele sînt întotdeauna foarte greu de atins. Lucrurile de mijloc se realizează mai uşor. Numai mijlocul nu pretinde eforturi. Mijlocul înseamnă echilibru. Acolo nu se dau nici un fel de bătălii.

CE ROST ARE SĂ-ŢI IEŞI DIN FIRE ?

1. Alde Pantelei l-a atins cu călcîiul pe Ivan.
Alde Ivan a atins-o cu genunchiul pe Natalia.
Alde Natalia l-a atins cu jugul pe Semion.
Alde Semion l-a atins cu hîrdăul pe Selifan.
Alde Selifan l-a atins cu furca pe Nichita.
Alde Nichita l-a atins cu scîndura pe Roman.
Alde Roman a atins-o cu lopata pe Tatiana.
Alde Tatiana a atins-o cu ulciorul pe Elena.
Şi s-a pornit mardeala.
Elena o lovea pe Tatiana cu parul.
Tatiana îl lovea pe Roman cu salteaua.
Roman îl lovea pe Nichita cu valiza.
Nichita îl lovea pe Selifan cu tava.
Selifan îl lovea pe Semion cu pumnii.
Semion îi scuipa Nataliei în urechi.
Natalia îl muşca pe Ivan de deget.
Ivan îl pisa pe Pantelei cu călcîiul.
Eh, am cugetat noi, oameni buni şi se ciomăgesc.

2. O fetişcană a zis : „gvia"
Altă fetişcană a zis : „pf".
A treia fetişcană a zis : „mbrriu".
Însă Ermakov, varză de sub gard
Înfuleca şi-nfuleca şi-nfuleca.
Se însera văzînd cu ochii.
Motkas s-a mai jucat niţel cu rahatul şi s-a dus la culcare.
Se pornise burniţa.
Porcii intraseră în mazăre.
Sanka o călărea pe Manjka.
Manjka picotea.
Cerul se întunecase. Stelele au prins a sclipi.
Pe sub duşumele şobolanii au devorat un şoricel.

Dormi, micuțul meu, nu te teme de visele urîte.
Visele urîte sînt de la stomac.

3. Radeți-vă bărbile și mustățile !
Nu sînteți țapi, ca să purtați bărbi.
Nu sînteți motani, ca să vă zbîrliți mustățile.
Nu sînteți ciuperci, ca să stați sub pălării.
Eh, domnișoarele !
Dați-vă jos pălărioarele !
Eh, frumoaselor !
Dați-vă jos fustițele !
Iar tu Manjka Marusina,
Încalecă-l pe Petea Elabonin.
Tăiați-vă codițele, fetelor !
Nu sînteți zebre, să plezniți din codițe.
Fetițe, rotunjoare
Invitați-ne la sărbătoare.

4. Purtați-mă legat la ochi.
N-o să merg legat la ochi.
Dezlegați-mă la ochi și voi merge singur.
Nu mă țineți de mîini,
vreau să am mîinile libere.
Risipiți-vă, spectatori neghiobi !
Acuși o să dau din picioare.
O să umblu pe sîrmă și n-o să mă clatin,
O să alerg pe cornișă, dar n-o să cad.
Nu-mi puneți piedică. Îndurați-vă.
Ochii voștri lași nu sînt pe placul Domnului.
Gura voastră se deschide cu păcat.
Nările voastre nu cunosc mireasma vibrîndă.
Mîncați ciorbă, asta-i treaba voastră !
Măturați-vă odăile, asta vă este dat dintotdeauna !
Dar scoateți de pe mine bandajele și hățurile,
Eu mă hrănesc cu sare, voi cu zahăr.
Eu am livezile mele și ogrăzile mele.
În ograda mea paște capra mea,
în lada mea păstrez căciula mea.
Nu mă priponiți, eu sînt eu și fără voi, voi sînteți
pentru mine
Un sfert de fum.

5. „— Fedea, ei Fedea !
— Ce-i ?
— Îţi dau eu ţie „ce-i !“
(Liniște)
— Fedea, ei Fedea !
— Care-i treaba ?
— Ah, pui de căţea ! Mai şi întrebi care-i treaba !
— Da ce vrei de la mine ?
— Ca să vezi ! Ce vreau de la el ! Nemernicule, pentru aşa vorbe o să te... O să te plesnesc, de-o să zbori, ştii tu unde !
— Unde ?
— În mazăre !
(Liniște)
— Fedia, ei Fedia !
— Ce-i tăticule, te-ai ţicnit ?
— Ah ! Ah ! Mai repetă o dată !
— Nu repet !
— Lasă numai ! Să ştii unde ţi-e locul ! Vezi bine ! Aşa !

6. M-am înecat cu un os de oaie,
M-au luat de braţ şi m-au dus de la masă.
Am căzut pe gînduri.
Un şoricel a trecut în fugă.
După şoricel fugea Ivan, cu un par lung în mînă.
O băbuţă curioasă se uita pe fereastră.
Trecînd în fugă pe lîngă ea Ivan a lovit-o cu parul peste gură.
Tînguitor gemea Dimitrii.
Anna scîncea, cu capul vîrît sub pernă.
Manja plîngea.

CASIERIŢA

Maşa a găsit o ciupercă, a cules-o şi a dus-o la piaţă. La piaţă Maşa a încasat una după ceafă, ba i-au mai promis să-i dea şi cîteva peste picioare. Maşa s-a speriat şi a fugit de-acolo.

A dat fuga la cooperativa de consum şi a încercat să se ascundă după casierie. Responsabilul a observat-o însă imediat şi a întrebat-o : „Ce ai acolo ?“ Maşa i-a răspuns : „O

ciupercă". Responsabilul : „Ia te uită ce dezgheţată-i ! Vrei să te aranjez pe loc ?" Maşa : „N-ai să mă aranjezi !". Responsabilul : „Ba chiar am să te aranjez !" Şi a aranjat-o pe Maşa să învîrtă manivela de casierie.

Maşa a tot învîrtit la manivelă şi tot învîrtind la ea, a murit pe neaşteptate. A sosit miliţia, a întocmit actul de deces şi i-a aplicat responsabilului o amendă de 15 ruble.

„De ce amendă, mă rog frumos ?" — a întrebat responsabilul. Iar miliţia : „Pentru crimă". Responsabilul s-a speriat, a achitat repede amenda şi a spus : „Dar pe casiera asta moartă s-o scoateţi de aici cît mai repede !"

Însă vînzătorul de la sectorul de legume zice : „Nu, aşa nu e drept, ea nu era casieriţă, ci doar învîrtea la manivela de la casierie. Casieriţa, uite-o, şade colo". Iar miliţia : „Asta nu ne interesează. Ni s-a spus să scoatem casieriţa, scoatem casieriţa !"

Miliţia a început să se apropie de casierie. Casieriţa s-a întins peste tejgheaua de la casierie şi zice : „Nu mă duc !" Iar miliţia : „De ce nu vrei să vii, toanto ?" Casieriţa : „O să mă îngropaţi de vie !"

Miliţia s-a apucat să tragă de casieriţă, tot încearcă să o desprindă de tejghea, dar nu reuşeşte s-o ridice, deoarece casieriţa este foarte durdulie.

„Apucaţi-o de picioare", — zice vînzătorul de la sectorul de legume.

„Nu — zice responsabilul, — casieriţa asta ţine locul nevesti-mi. Avînd în vedere aceasta, vă rog să nu-i dezgoliţi părţile ruşinoase".

Casieriţa : „Aţi auzit ? Să nu îndrăzniţi să-mi dezgoliţi părţile ruşinoase !"

Miliţia a luat-o în braţe pe casieriţă şi a tîrît-o afară din cooperativă.

Responsabilul le-a dat dispoziţie vînzătorilor să facă ordine în magazin şi să înceapă din nou vînzarea.

„Dar ce ne facem cu moarta aia ?" — arată spre Maşa vînzătorul de la sectorul de legume.

„Fraţilor ! — exclamă responsabilul, — le-am încurcat pe toate. Într-adevăr : ce ne facem cu moarta ?"

„Şi cine o să stea la casierie ?" — întrebă vînzătorul.

Responsabilul şi-a luat capul în mîini. A răsturnat cu genunchiul merele pe tejghea şi zice : „Cîtă dezordine !"

„Cîtă dezordine !“ — spun vînzătorii în cor.

Deodată responsabilul şi-a netezit mustaţa şi a exclamat „He-he ! Nu mă las eu încolţit cu una-cu două ! S-o aşezăm pe moartă la casierie, poate că publicul n-o să observe cine stă acolo“.

Au aşezat-o deci pe defunctă la casierie, în gură i-au potrivit o ţigară, ca să pară că-i vie, iar pentru mai multă autenticitate i-au pus în mînă ciuperca.

Şade moarta la casierie ca şi cum ar fi vie, numai culoarea obrazului e tare verde şi un ochi îi este deschis, iar celălalt complet închis.

„Nu-i nimic, o să meargă“, — zice responsabilul.

Iar clienţii deja bat la uşă, se agită : de ce-i închis ? Mai ales o gospodină, în capod de mătase, s-a apucat să vocifereze, îşi tot agită coşuleţul şi loveşte cu tocul în clanţa de la uşă. Iar lîngă gospodina în capod de mătase o băbuţă, cu un fel de pungă pe cap, strigă, înjură, şi afirmă că responsabilul cooperativei este un hoţ.

Responsabilul a deschis uşa şi i-a lăsat pe clienţi să intre.

Clienţii s-au risipit imediat spre sectorul de carne şi apoi la raionul de zahăr şi piper. Iar bătrînica aceea cu punga pe cap a pornit imediat spre sectorul de peşte, însă pe drum a dat cu ochii de casieriţă şi a rămas pe loc :

„Doamne Dumnezeule mare“ — zice.

Gospodina în capod de mătase a colindat între-timp toate sectoarele şi pluteşte spre casierie. Dar abia a aruncat o privire spre casierie, că s-a oprit, — stă mută şi se uită.

Vînzătorii tac de asemenea şi se uită la responsabil. Responsabilul se uită de după tejghea şi aşteaptă să vadă ce-o să se mai întîmple.

Gospodina cu capod de mătase s-a întors spre vînzători şi întreabă :

„Pe cine aveţi la casierie ?“

Iar vînzătorii tac, pentru că nu ştiu ce să răspundă.

Responsabilul tace de asemenea.

Între timp, din toate părţile a început să se adune mulţimea.

În stradă e forfotă. Au început să roiască portarii. Se fac auzite ţignale. Într-un cuvînt — adevărat scandal.

Mulţimea era dispusă să rămînă pe lîngă cooperativă pînă seara, dar cineva a anunţat că pe strada cu felinare

este gata să cadă pe fereastră o babă. Atunci mulțimea de la cooperativă s-a mai rărit, întrucît multă lume s-a mutat în strada cu felinare.

BĂTRÎNICA

În curte stă o bătrînică și ține în mînă o pendulă. Trecînd pe lîngă ea, mă opresc și o întreb :

— Cît e ceasul ?

— Uită-te, — îmi zice bătrînica.

Mă uit și văd că pendula nu are arătătoare.

— N-are arătătoare — zic.

Bătrînica se uită la cadran și-mi zice :

— E trei fără un sfert.

— Aha, bine, mulțumesc frumos — îi zic și mă îndepărtez.

Bătrînica strigă ceva după mine, dar eu continuî să merg și nu întorc capul. Ies în stradă și trec pe partea ei însorită. E foarte plăcut soarele de primăvară. Merg, clipesc din ochi și pufăi din pipă. La colțul străzii Sadovaia, dau din întîmplare de Sakerdon Mihailovici. Ne salutăm, ne oprim și rămînem la povești. Mă plictisesc să stau așa, înfipt în mijlocul străzii, și-l invit să mergem să bem un păhărel. Luăm o vodcă, un ou tare și o scrumbie, pentru fiecare. După care ne despărțim. Îmi continui drumul de unul singur.

Și-atunci, îmi amintesc deodată că am uitat să scot reșoul din priză. Mare păcat, într-adevăr ! Așa de frumos a început această zi și iată, deja primul necaz. Mai bine nici n-aș mai fi ieșit. Ajung acasă, îmi dau jos vesta, scot ceasul din buzunarul jiletcii și-l agăț de-un cui, închid totodată ușa cu cheia și mă întind pe divan. O să stau întins și o să mă străduiesc să adorm.

Țipetele copiilor din stradă mă scot din sărite. Cum stau așa, culcat, îmi imaginez tot felul de pedepse. Cel mai mult mi-ar place să-i paralizez. Vin părinții să-i adune și să-i ducă acasă. Copiii sînt țintuiți la pat și nu pot nici măcar să mănînce, pentru că nu mai pot să-și deschidă gura. Sînt hrăniți artificial. După o săptămînă, copiii ies din înțepeneala lor tetanică, dar sînt atît de slăbiți încît mai trebuie să rămînă la pat încă o săptămînă. Își redobîndesc încet-

încet sănătatea, însă eu îi aduc iarăşi într-o stare de prostraţie şi ei îşi dau cu toţii sfîrşitul !

Întins pe divan, cu ochii deschişi, nu reuşesc să adorm. Bătrînica pe care am văzut-o azi în curte, cu pendula ei, îmi revine în minte şi simt o oarecare uşurare la gîndul că pendula ei nu avea arătătoare. Acum cîteva zile, la o consignaţie, am văzut o pendulă de bucătărie care avea drept arătătoare un cuţit şi o furculiţă, ceea ce mi-a produs greaţă. Doamne ! Cînd te gîndeşti că încă n-am scos reşoul din priză ! Mă ridic dintr-un salt, îl scot din priză, mă culc din nou şi încerc să adorm. Închid ochii. Aş vrea să dorm. Prin fereastră, razele soarelui bat drept spre mine. Mi se face prea cald. Mă ridic şi mă mut în fotoliul de lîngă fereastră.

Acum începe să mă cuprindă somnul, dar nu vreau să dorm. O să iau hîrtie, creion, şi o să scriu. Simt în mine o forţă năpraznică. Încă de ieri am subiectul pregătit. E vorba de un taumaturg. Trăieşte în epoca noastră şi nu face minuni. El ştie că este taumaturg, poate produce orice minune, dar n-o face. Este dat afară din locuinţă, ştie că ar fi de-ajuns să ridice un deget pentru a-şi păstra casa, dar nu, el o părăseşte umil şi se duce să trăiască într-un hangar de la periferie.

Ar putea să prefacă acest hangar într-o splendidă casă de cărămidă, dar n-o face, continuă să-l locuiască aşa cum este şi în cele din urmă moare fără să fi făcut în toată viaţa lui o singură minune.

Şezînd în fotoliu, îmi frec palmele de plăcere. Sakerdon Mihailovici o să crape de invidie.

Îşi închipuie că nu mai sînt în stare să scriu genial. Repede, repede, la muncă ! Ducă-se dracului şi somnul şi leneveala ! O să scriu opşpe ceasuri fără oprire. Tremur tot de nerăbdare.

Nu reuşesc să mă dumiresc ce am de făcut. În loc să pun mîna pe toc şi hîrtie, apuc tot felul de lucruri, care de care mai netrebuincioase acum. Alerg prin odaie : de la fereastră la masă, de la masă la reşou, iarăşi de la reşou la masă, apoi la divan şi din nou la fereastră. Focul care-mi arde în piept mă înăbuşă. E abia ora cinci. Am în faţă o zi şi o noapte întreagă...

Acum stau în mijlocul camerei. Ce mai aştept ? E deja cinci şi douăzeci. Trebuie să-i dau drumul ! Duc masa la

fereastră și mă instalez. Am hîrtia cu pătrățele în față, tocul în mînă.

Inima îmi bate încă foarte puternic, iar mîna îmi tremură. Aștept să fiu ceva mai calm. Las tocul din mînă și-mi umplu pipa. Soarele îmi bate drept în ochi. Strîng pleoapele, aprind pipa.

O cioară trece prin dreptul ferestrei. Privesc în stradă și văd un om care merge pe trotuar, izbindu-l puternic cu piciorul lui de lemn și cu bastonul.

— Așa ! — îmi zic, continuînd să mă uit pe fereastră.

Soarele se ascunde după hornul clădirii din față. Umbra hornului se prelinge pe acoperiș, zboară peste drum și mi se așează pe față. Ar trebui să profit de această umbră și să scriu cîteva cuvinte despre taumaturg. Iau tocul și scriu :

„Taumaturgul era de statură înaltă".

Nu mai sînt în stare să scriu nimic altceva. Rămîn așa pînă începe să-mi fie foame. Atunci mă ridic și mă apropii de scrinul în care păstrez alimentele. Scotocesc, dar nu găsesc nimic. O bucățică de zahăr, asta-i tot. Cineva bate la ușă.

— Cine-i ?

Nici un răspuns. Deschid ușa și o văd în fața mea pe bătrînica de azi dimineață, care stătea în curte, cu pendula în mînă. Sînt foarte surprins, nu pot să scot nici o vorbă.

— Ei, iată-mă — zice bătrînica și intră în cameră. Rămîn lîngă ușă și nu știu dacă trebuie s-o scot afară sau, dimpotrivă, s-o poftesc să se așeze. Dar bătrînica se îndreaptă singură spre fotoliu și se așează în el.

— Împinge ușa și închide-o cu cheia ! — îmi zice bătrînica.

Am închis ușa și am încuiat-o.

— Îngenunchează ! — îmi zice.

Mă supun și de data asta. Dar acum încep să-mi dau seama de toată absurditatea situației în care mă aflu. De ce stau în genunchi la picioarele acestei bătrîne ? Și ce caută bătrînica asta în camera mea, așezată în fotoliul meu ? De ce n-am gonit-o pe bătrînică ?

— Ascultați — zic — cu ce drept dispuneți de camera mea și, pe deasupra, îmi mai și porunciți ? N-am nici un chef să stau în genunchi.

— Bine, nu-i nevoie. Acum culcă-te pe burtă, cu fața la podea.

Am executat pe loc ordinul...

Am în fața ochilor niște pătrățele precis conturate, regulate. Durerea din umăr și din șoldul drept mă obligă să-mi schimb poziția. Eram culcat cu fața la pământ. Acum mi-e greu să mă ridic pentru că mi-au amorțit membrele și dacă le îndoi am dureri. Privesc în jur și mă văd îngenuncheat pe podea, în mijlocul camerei. Conștiința și memoria îmi revin treptat. Îmi plimb din nou privirea prin cameră și mi se pare că văd pe cineva așezat în fotoliul de lîngă fereastră. Lumina a mai slăbit în cameră, acum ar trebui să fie noapte albă. Privesc cu mai multă atenție în jur. Doamne! Este posibil ca această bătrînică să mai fie încă aici, în fotoliul meu? Îmi întind gîtul înainte și mă uit. Da, este chiar bătrînica, cu capul lăsat moale pe piept. Desigur că a adormit.

Mă ridic și mă apropii de ea șchiopătînd. Da, este aici, cu capul lăsat pe piept, cu mîinile atîrnîndu-i de-o parte și cealaltă a fotoliului.

Îmi vine s-o apuc pe această blestemată bătrînă și s-o arunc afară.

— Ascultați-mă puțin, — îi zic — sînteți în camera mea. Eu am de lucru. Vă rog să plecați.

Bătrîna nu face nici o mișcare. Mă aplec și-i privesc chipul mai de aproape. Din gura întredeschisă îi atîrnă o proteză metalică, sărită de la locul ei. Dintr-odată înțeleg: bătrînica a murit!

Îmi vine să turbez. De ce a murit la mine în cameră? De ce a trebuit să vină aici să moară? Nu sufăr cadavrele. Și acum du-te cu acest stîrv în spinare, discută cu portarul, cu administratorul, lămurește-i ce căuta această bătrînică la tine. Mă uit la ea cu o privire plină de ură. Dar dacă nu-i moartă?! Îi ating fruntea. Fruntea-i rece. Mîna, la fel. Ei, ce-i de făcut?

Îmi aprind pipa și mă așez pe divan. O mînie crîncenă pune stăpînire pe mine.

— Parșiva! — țip în gura mare.

Trupul bătrînei zace în fotoliul meu ca un sac. Dinții îi atîrnă din gură. Seamănă cu un cal mort.

— Groaznică imagine — îmi zic, însă nu o pot acoperi cu un ziar pentru că nu se știe niciodată ce se poate întîmpla sub un ziar.

Aud niște zgomote în camera de alături : e vecinul meu, mecanicul de locomotivă, care se trezește acum. Numai atît mai lipsește ca ăsta să miroasă ceva... Urmăresc tîrșîitul pașilor lui... Ce se tot învîrte ? E deja cinci-jumate. Trebuia să plece de mult. Doamne ! Se pregătește să bea ceai. Aud prin peretele subțire fîsîitul primusului. De-ar pleca odată, blestematul ăsta de mecanic !

Revin pe divan și rămîn întins. Au trecut opt minute, dar ceaiul vecinului meu încă nu-i gata : se mai aude primusul. Închid ochii și aținesc.

Visez că vecinul meu a plecat și, odată cu el, am ieșit pe palier și am tras ușa care are yală. Cheie n-am, așa că nu mai pot să mă întorc în apartament. Ar trebui să sun și să-i trezesc pe ceilalți locatari, ceea ce ar fi dezastruos. Rămîn pe palier și mă întreb ce am de făcut, cînd, deodată, văd că n-am mîini. Îmi aplec capul să văd mai bine și-mi dau seama că, în locul brațelor, dintr-un umăr iese vîrful unui cuțit de masă, iar din celălalt vîrful unei furculițe. „Ia uitați-vă — îi spun lui Sakerdon Mihailovici care, nu se știe de ce, șade pe un pliant în apropiere — ce brațe am !"

Dar Sakerdon Mihailovici nu răspunde nimic și-mi dau seama că ăsta nu-i adevăratul Sakerdon Mihailovici, ci unul din lut.

După aceea mă trezesc și-mi amintesc imediat că mă aflu pe divanul meu, la mine, și că lîngă fereastră, în fotoliu, șade bătrînica, moartă.

Întorc imediat capul într-acolo. Bătrînica nu mai e în fotoliu. Cum văd fotoliul gol, mă simt imediat năpădit de-o bucurie sălbatică. Înseamnă că totul n-a fost decît un vis ! Dar cînd a început ? Bătrînica venise într-adevăr ieri în odaia mea ? Poate că și asta a fost în vis. Mă întorsesem acasă pentru că am uitat reșoul în priză. Dar poate că și asta-i tot un vis ? În orice caz, ce bine că hoitul bătrînei nu mai e aici ! Nu mai trebuie să-l caut pe administrator și nici să mă ocup de cadavru.

Oare cît timp am putut să dorm ? Mă uit la ceas : nouă-jumate. Desigur că înainte de-amiază.

Doamne ! Cîte nu ți se mai arată-n vis !

Mi-am întins picioarele pe podea, ca să mă ridic, și deodată am observat-o pe bătrînica moartă, lungită lîngă masă, în apropiere de fotoliu. Zăcea întinsă pe spate, cu

proteza ieșită din gură, cu unul din dinți înfipt în nară. Brațele îi erau adunate sub trup, iar din fusta suflecată răsăreau picioarele osoase, încălțate în ciorapi albi de lînă, cam murdari.

— Parșivo ! — am strigat și, repezindu-mă la ea, am lovit-o cu piciorul în bărbie.

Proteza a zburat într-un ungher al camerei. Aș fi avut chef s-o mai lovesc o dată, dar mi-era teamă să nu-i las urme pe trup : s-ar putea trage concluzia că eu am omorît-o !

M-am îndepărtat de bătrînică, m-am așezat pe divan și mi-am aprins pipa. S-au scurs așa cam douăzeci de minute. Acum e limpede că, oricum, va avea loc o anchetă a poliției și că, pierdut în hățișul procedurii juridice, voi fi acuzat de crimă. Situația se complică, iar acum mai e și lovitura asta de picior.

M-am apropiat iarăși de bătrînică, m-am aplecat să-i examinez fața. O pată întunecată, nu prea mare, îi apăruse pe bărbie. Nu, n-are rost să mă consum pentru așa ceva. Cine știe ? Bătrînica s-o fi lovit de ceva încă în timpul vieții. Mă mai liniștesc puțin și încep să măsor camera în lung și în lat, fumîndu-mi pipa și gîndindu-mă la situația în care mă aflu.

Mă plimb prin cameră și simt că mi-e din ce în ce mai foame. Încep chiar să tremur de foame. Mai scotocesc o dată în scrinul de alimente dar nu găsesc nimic altceva decît o bucățică de zahăr.

Scot portofelul și număr banii pe care-i mai am : unsprezece ruble. Pot deci să-mi cumpăr cîteva felii de salam cu șuncă și pîine. Și-mi rămîne destul și pentru tutun.

Îmi potrivesc cravata, care în timpul nopții s-a desfăcut, îmi iau ceasul, trag vesta pe mine, ies pe coridor, încui cu grijă ușa camerei, dau drumul cheii în buzunar și ies în stradă. În primul rînd trebuie să mănînc ceva, iar apoi voi avea mintea limpede ca să mă pot ocupa de hoitul ăsta.

În drum spre magazin îmi vine o idee : ce-ar fi să trec pe la Sakerdon Mihailovici și să-i povestesc totul ; poate că împreună vom găsi mai repede ce-i de făcut. Imediat însă renunț la această idee, întrucît anumite lucruri trebuie să le faci singur, fără martori.

La magazin nu se găseau cîrnați așa că mi-am cumpărat un sfert de cremvurști. Nici tutun nu se găsea. De la magazin m-am dus la brutărie.

La brutărie era plin de lume iar la casă aștepta o coadă mult prea lungă. Avansa prea încet, apoi se și oprea de tot : careva, acolo în față, făcea scandal.

M-am prefăcut că nu observ nimic și mi-am pironit privirea pe spatele unei tinere domnișoare care stătea la rînd chiar în fața mea. Evident, aceasta era foarte curioasă : își tot întindea gîtul subțire și drăgălaș, cînd la stînga, cînd la dreapta, și se înălța într-una în vîrful picioarelor ca să vadă mai bine ce se întîmplă în față. În cele din urmă s-a întors spre mine și m-a întrebat :

— Nu știți ce se întîmplă în față ?

— Îmi pare rău, nu știu — i-am răspuns, cît se poate de sec.

Domnișoara s-a uitat din nou în toate părțile și-n cele din urmă din nou spre mine :

— N-ați putea să vă duceți pînă acolo să vedeți ce se întîmplă ?

— Vă rog să mă iertați, dar asta nu mă interesează de loc ! — i-am zis eu, și mai sec.

— Cum nu vă interesează — a țipat micuța domnișoară — de vreme ce și dumneavoastră vă pierdeți timpul aici, din cauza celor ce se întîmplă acolo ?

Nu i-am răspuns nimic ci doar am înclinat puțin capul. Domnișoara m-a privit cu atenție.

— Desigur, nu-i treabă de bărbat să faci coadă la brutărie, — mi-a zis. — Mi-e milă de dumneavoastră că trebuie să așteptați aici. Sînteți, desigur, burlac ?

— Da — i-am zis eu, ceva mai puțin blazat, dar continuînd din inerție să-i răspund pe-un ton sec, înclinîndu-mi într-una capul, discret.

Micuța domnișoară m-a privit iarăși din cap pînă-n picioare și deodată, prinzîndu-mă de mînecă, mi-a spus :

— Lăsați-mă pe mine să vă fac cumpărăturile și așteptați-mă în stradă.

Am rămas complet descumpănit :

— Vă mulțumesc — am zis. Sînteți foarte amabilă, vă mulțumesc, dar într-adevăr pot să le fac și singur.

— Nu, nu ! — a spus ea. — Mergeți în stradă. Ce voiați să cumpărați ?

— Vedeți... — i-am zis — aveam de gînd să cumpăr un funt de pîine neagră, din cea mai ieftină. Asta-mi place mie mai mult.

— Foarte bine, — a zis micuța domnișoară — mergeți și așteptați-mă, o să cumpăr eu și după aceea o să-mi dați banii. Și m-a împins, ușor, spre ușă.

Am ieșit din brutărie și m-am oprit chiar la ușă.

Soarele primăverii îmi inundă fața. Îmi aprind pipa. Ce domnișoară fermecătoare ; este ceva așa de rar în ultima vreme. Stau, cu pleoapele mijite din cauza soarelui, îmi fumez pipa și mă gîndesc la micuța domnișoară amabilă. Are niște ochi căprui atît de frumoși, e de-a dreptul o încîntare cît de drăgălașă poate fi.

— Fumați pipă ? — spune cineva în apropiere de mine. Amabila domnișoară îmi întinde pîinea.

— O, vă sînt nesfîrșit de recunoscător — zic eu luînd pîinea.

— Deci, fumați pipă ! Asta-mi place nemaipomenit — zice micuța domnișoară.

Și între noi are loc următoarea conversație :

Ea : — Deci, vă procurați singur pîinea.

Eu : — Nu numai pîinea. Toate le procur eu însumi.

Ea : — Și unde luați masa ?

Eu : — De obicei îmi fac singur de mîncare. Uneori mănînc la berărie.

Ea : — Vă place berea ?

Eu : — Nu, prefer vodca.

Ea : — Și mie-mi place vodca.

Eu : — Vă place vodca ? Ce bine ; mi-ar face plăcere să bem cîndva un păhărel împreună.

Ea : — Și mie mi-ar face plăcere să bem o vodcă.

Eu : — Dacă nu vă supărați, aș putea să vă întreb ceva ?

Ea (toată îmbujorată) : — Bineînțeles !

Eu : — Credeți în Dumnezeu ?

Ea (uimită) : În Dumnezeu ?... Da, desigur.

Eu : — Și ce-ați zice dacă am cumpăra de-aici niște vodcă, după care ne-am duce la mine ? Locuiesc foarte aproape.

Ea (cu un aer provocator) : Bine, de-acord.

Eu : — Atunci, să mergem.

Intrăm în magazin să cumpăr o jumătate de vodcă. Nu prea mai am bani, doar niște mărunțiș. Continuăm să vorbim verzi și uscate, cînd, deodată, îmi aduc aminte că bătrînica zace la mine în cameră, pe podea. Întorc capul spre noua mea cunoștință — tocmai atunci se uita la borcanele de dulceață din rafturi. Mă strecor discret spre ușă, apoi ies din magazin. Un tramvai oprește chiar în fața mea. Sar în el fără ca măcar să văd ce număr are. Cobor în strada Mihailovski și urc la Sakerdon Mihailovici, ținînd în brațe sticla de vodcă, pîinea și cremvurștii.

Mi-a deschis Sakerdon Mihailovici însuși. Avea pe el un halat de casă, cizme rusești cu carîmbii retezați și o căciulă din blană, ale cărei clape erau ridicate și legate cu un șnur.

— Mă bucur foarte mult ! — mi-a zis Sakerdon Mihailovici văzîndu-mă.

— Nu vă deranjez de la muncă ? — l-am întrebat.

— Nu, — a zis Sakerdon Mihailovici — nu făceam nimic, pur și simplu ședeam pe podea.

— Iată, — i-am zis lui Sakerdon Mihailovici — am venit la dumneavoastră cu vodca și cu cîte ceva de-ale gurii. Dacă n-aveți nimic împotrivă, să bem un păhărel împreună.

— Foarte bine, — a zis Sakerdon Mihailovici — intrați.

Am intrat în cameră. În timp ce am desfăcut sticla de vodcă, Sakerdon Mihailovici a pus pe masă două păhărele și o farfurie cu carne rece.

— Am aici niște cremvurști. Dar, cum îi mîncăm ? Cruzi sau fierți ?

— Să-i fierbem, — zice Sakerdon Mihailovici — și-n timp ce se fierb, să bem vodcă și să mîncăm carne. E fiartă în supă, a ieșit un rasol foarte bun.

Sakerdon Mihailovici a pus crăticioara pe lampa cu gaz și ne-am așezat să bem vodca.

— Vodca face bine la sănătate — a spus Sakerdon Mihailovici, umplînd paharele. — Mecinikov spunea că vodca e mai binefăcătoare decît pîinea, deoarece pîinea nu e altceva decît niște paie care ulterior ne putrezesc în burtă.

— În sănătatea dumneavoastră — am zis, ciocnind cu Sakerdon Mihailovici.

Am băut, apoi am luat cîte-o bucată de carne rece.

— E bună — zice Sakerdon Mihailovici. Dar în aceeași clipă s-a auzit un troznet.

— Ce-i asta ? — am întrebat.

Am rămas așa, în liniște, ciulind urechea. În momentul următor s-a auzit un nou troznet. Sakerdon Mihailovici s-a ridicat dintr-odată, a fugit la fereastră și a smuls perdeaua.

— Ce faceți ? — am strigat eu.

Dar Sakerdon Mihailovici, fără să-mi răspundă, a dat fuga la lampa de petrol, a înhățat crăticioara cu ajutorul perdelei și a așezat-o pe podea.

— S-o ia dracu ! — a zis Sakerdon Mihailovici. — Am uitat să pun apă în cratiță și a pleznit emailul.

— Înțeleg — am zis, clătinînd capul a regret. Ne-am așezat iarăși la masă.

— Dă-i naibii — a zis Sakerdon Mihailovici, putem să mîncăm cremvurștii și cruzi.

— Mi-e o foame cumplită — am zis eu.

— Mîncați numai — a zis Sakerdon Mihailovici împingînd cremvurștii spre mine.

— Dealtfel, ultima dată am mîncat ieri, la bistrou, cu dumneavoastră, iar de-atunci, nimic — am zis eu.

— Mîncați numai, mîncați.

— Am scris fără oprire — i-am zis eu.

— La naiba ! — a exclamat el pe-un ton emfatic. — E foarte plăcut să ai în față un geniu.

— Cum să nu ! — am zis eu.

— Ați lucrat mult ? — a întrebat Sakerdon Mihailovici.

— Da, — am zis — am înnegrit un vraf de hîrtie.

— Pentru geniul acestei epoci ! — a zis Sakerdon Mihailovici ridicînd paharul.

Am băut. Sakerdon Mihailovici a mîncat un ou tare iar eu cremvurștii. După ce am mîncat patru bucăți, mi-am aprins pipa și am zis :

— Știți, de fapt am venit la dumneavoastră ca să scap de urmărire.

— Da' cine v-a urmărit ? — a întrebat Sakerdon Mihailovici.

— O damă — am zis. Dar, cum Sakerdon Mihailovici nu m-a mai întrebat nimic ci, foarte firesc, a turnat în pahare, eu am continuat :

— Am cunoscut-o la brutărie și m-am îndrăgostit pe loc.

— Drăguță ? — a întrebat Sakerdon Mihailovici.

— Da, — am zis — pe gustul meu. Am mai băut un

— A acceptat să vină la mine să bem vodcă. Am intrat la un magazin, însă am fost silit s-o șteig de-acolo pe neobservate.

— Nu aveați destui bani ? — a întrebat Sakerdon Mihailovici.

— Ba nu, aveam bani destui, — am zis — dar îmi amintisem că nu pot s-o duc la mine.

— Te pomenești că la tine se afla deja o altă femeie ? — a întrebat Sakerdon Mihailovici.

— Da, mă rog, dacă vreți la mine se află o altă femeie — i-am spus zîmbind — așa că nu-mi pot permite să invit pe nimeni.

— Căsătoriți-vă. După ce vă căsătoriți, mă vei invita la masă ? — a întrebat Sakerdon Mihailovici.

— Nu — zic eu izbucnind în rîs — cu doamna asta nu mă pot căsători.

— Atunci căsătorește-te cu cealaltă, cu cea de la brutărie, — a zis Sakerdon Mihailovici.

— Dar de ce tot încercați să mă căsătoriți ? — am zis eu.

— Păi, de ce nu ? — a spus Sakerdon Mihailovici, umplînd paharele. — Succes !

Am băut. După cum se vede, vodca a început să-și facă efectul. Sakerdon Mihailovici și-a smuls din cap căciula de blană și a trîntit-o pe pat. Eu m-am ridicat și am făcut cîțiva pași prin cameră, simțind că deja mi se-nvîrte-n cap.

— Care este atitudinea dumneavoastră față de cei morți ? — l-am întrebat pe Sakerdon Mihailovici.

— Categoric, negativă ! — a zis Sakerdon Mihailovici — Mă tem de ei.

— Așa-i, nici eu nu-i pot suporta — am zis eu. — Dacă mi-ar cădea în mînă vreunul, și nu mi-ar fi cumva rudă, i-aș da un picior, am zis.

— Nu-i bine să dai cu piciorul în morți — a zis Sakerdon Mihailovici.

— I-aș da un picior drept în bot ! — am zis. — Nu pot să-i sufăr, pe morți și pe copii !

— Da, copiii ăştia-s ceva de groază ! — s-a învoit Sakerdon Mihailovici.

— Ce-i mai rău, după dumneavoastră — morţii sau copiii ? — l-am întrebat.

— Copiii, desigur : ne deranjează mult mai des. Cadavrele nu se amestecă aproape de loc în viaţa noastră — a zis Sakerdon Mihailovici.

— O, şi încă cum — am strigat, tăcînd însă imediat. Sakerdon Mihailovici m-a privit mai cu atenţie.

— Mai doriţi votcă ? — m-a întrebat.

— Nu, — am zis şi, revenindu-mi puţin, am adăugat : — nu, mulţumesc, nu mai doresc.

M-am apropiat de masă şi m-am aşezat din nou. Stăm cîteva clipe fără să spunem nimic.

— Aş vrea să vă întreb ceva — zic într-un tîrziu. Credeţi în Dumnezeu ?

De-a lungul frunţii lui Sakerdon Mihailovici apare o cută. Îmi răspunde :

— Anumite feluri de a te purta sînt necuviincioase. Este lipsit de cuviinţă să ceri cuiva împrumut cincizeci de ruble după ce ai observat că a pus în buzunar două sute. E treaba lui dacă o să-ţi dea banii, sau o să te refuze. Modul cel mai comod şi cel mai amabil de a refuza fiind să mintă, spunînd că nu are banii. Dar dumneavoastră aţi văzut că îi are, şi prin aceasta i-aţi răpit implicit posibilitatea de a vă refuza simplu şi amabil. L-aţi lipsit de dreptul de a alege şi asta este o porcărie. Este un gest nedemn şi necuviincios. Iar a întreba pe cineva „Crezi în Dumnezeu ?“ este de asemenea un gest nedemn şi necuviincios.

— Totuşi, — am zis — nu-i acelaşi lucru.

— Dar nici nu le compar — a zis Sakerdon Mihailovici.

— Atunci, bine, — am zis — să lăsăm asta. Vă rog numai să mă scuzaţi că v-am pus o întrebare atît de nedemnă şi de necuviincioasă.

— Mă rog — a zis Sakerdon Mihailovici. Eu doar am refuzat să vă răspund.

— Nici eu n-aş fi dat răspunsul, — am zis — numai că din alt motiv.

— Care ? — a întrebat moale Sakerdon Mihailovici.

— Vedeți — am zis — după mine nu există credincioși sau necredincioși. Nu există decît oameni dornici să creadă, sau dornici să nu creadă.

— Deci, cei dornici să nu creadă, dinainte deja cred în ceva? — a zis Sakerdon Mihailovici. Iar cei care doresc să creadă, nu mai cred, încă dinainte, în nimic?

— Probabil — am zis — sau, pur și simplu, în nemurire.

— Și atunci de ce m-ați întrebat dacă cred în Dumnezeu?

— Numai pentru că, dacă întrebi: „Credeți în nemurire?" sună cam stupid — i-am zis lui Sakerdon Mihailovici și m-am ridicat.

— Cum, plecați? — m-a întrebat Sakerdon Mihailovici.

— Da — am zis — e vremea să plec.

— Și vodca? — a zis Sakerdon Mihailovici — Ne-a mai rămas doar cîte-un păhărel.

— Ei, haide s-o terminăm — am zis. Am terminat vodca, după care am mîncat și restul de carne rece.

— Acum trebuie să plec — am zis eu.

— La revedere — a zis Sakerdon Mihailovici, conducîndu-mă pînă la scară. Mulțumesc pentru vodcă.

— Eu vă mulțumesc — am zis eu. — La revedere. Și am plecat.

Rămas singur, Sakerdon Mihailovici a adunat masa, a aruncat sub dulap sticla goală, și-a pus iarăși căciula de blană pe cap și s-a așezat pe podea, lîngă fereastră. Mîinile Sakerdon Mihailovici și le-a încrucișat la spate, așa încît nu i se mai văd. De sub halatul suflecat, ies la iveală picioarele goale, osoase, încălțate în cizme rusești cu carîmbii retezați.

Mergeam pe Nevski Prospekt cufundat în gînduri. Acum trebuie să mă duc imediat la administrator și să-i povestesc totul. Apoi, după ce scap de bătrînica mea, o să aștept zile întregi lîngă brutărie, pînă cînd o s-o întîlnesc pe micuța domnișoară. Dealtfel, îi datorez patruzeci de copeici pentru pîine. Deci am un foarte bun pretext pentru a o căuta. Vodca își făcea în continuare efectul și mi se părea că totul o să se termine foarte bine și foarte simplu.

Pe Fontanka m-am apropiat de-un chioșc și, cu bănuții care mi-au mai rămas, am băut un pahar mare de cvas. Cvasul era rău, acru, așa că mi-am continuat drumul cu un gust amar în gură.

La colțul străzii Liteinaia, un tip beat, împleticit, s-a izbit de mine. Noroc că nu port pistol : l-aș fi ucis pe loc. Am făcut drumul pînă acasă cu chipul desfigurat, probabil, de furie. În orice caz, aproape toți trecătorii întorceau capul după mine.

Am intrat la administrație. O tînără dolofană, cam nespălată, cu nasul cîrn și cu părul gălbui, ședea pe birou și, privindu-se într-o oglinjoară de buzunar, își întindea rujul pe buze.

— Unde-i administratorul ? — am întrebat-o. Tînăra tăcea, continuînd să-și întindă rujul pe buze.

— Unde-i administratorul ? — am întrebat cu vocea tăioasă.

— Va fi mîine, azi nu, mi-a răspuns fata murdară, pieptoasă, cîrnă și bălană.

Am ieșit în stradă. Pe trotuarul de dincolo trecea un invalid izbind zgomotos pavajul cu proteza lui mecanică. Șase copilandri alergau în urma lui, imitîndu-i mersul.

Am trecut prin vestibulul intrării principale a imobilului meu și am pornit să urc pe scări. La etajul doi m-am oprit ; un gînd grețos mi-a venit în minte : bătrîna a intrat cu siguranță în descompunere. N-am închis ferestrele, și se spune că într-o încăpere cu ferestrele deschise morții se descompun mai repede. Ce pățanie stupidă ! Și diavolul ăsta de administrator n-o să apară decît mîine ! Am stat cîteva clipe în loc, neștiind ce-i de făcut, apoi am continuat să urc.

La ușa apartamentului m-am oprit din nou. Ce-ar fi să mă duc la brutărie și s-o aștept pe frumoasa mea ? Aș ruga-o să mă găzduiască două-trei zile. Dar îmi aduc aminte că pentru azi și-a cumpărat deja pîinea ; deci nu va mai reveni la brutărie. Dealtfel, tot n-ar fi ieșit nimic pînă la urmă.

Am deschis ușa și am intrat pe coridor. În fund ardea lumina iar Maria Vasilievna, cu nu știu ce cîrpă în mînă, o freca pe aceasta cu altă cîrpă. Zărindu-mă, Maria Vasilievna mi-a strigat :

— F-a căutat un batrin cam țîcnit.

— Cine era ? — am zis.

— Eu nu știi — a răspuns Maria Vasilievna.

— Cînd a fost ? — am întrebat.

— Eu nu știi nimic mai mult — a zis Maria Vasilievna.

— Dar ați vorbit cu bătrînul ? — am întrebat-o pe Maria Vasilievna.

— Ia — a răspuns Maria Vasilievna.

— Atunci cum de nu știți cînd a fost asta — am zis.

— Cam acu toi ceas — a zis Maria Vasilievna.

— Și cum arăta bătrînul ? — am întrebat-o.

— Eu nu știi nimic mai mult — mi-a răspuns, și cu asta a și plecat la bucătărie.

Am ajuns în fața camerei mele.

Și dacă, deodată, bătrîna a dispărut ? — mi-am zis. Să zicem că intru eu în cameră — iar ea nu mai e acolo ! Doamne ! Oare se mai întîmplă minuni ?

Am deschis ușa și am început să o împing ușurel. Poate a fost numai o părere, însă o duhoare groaznică de putreziciune m-a lovit în față. Am aruncat o privire prin ușa întredeschisă și am rămas țintuit locului : bătrîna înainta spre mine în patru labe.

Am trîntit ușa răcnind, am răsucit cheia în broască și dintr-un salt m-am lipit de zidul de vizavi.

Pe coridor a apărut Maria Vasilievna.

— Ați chemat la mine ? — m-a întrebat. Tremuram așa de tare încît n-am reușit să-i răspund nimic, ci doar să-i fac un semn din cap, negînd. Maria Vasilievna s-a apropiat.

— Tumneafoastră forbit cu cineva — a zis ea.

Am făcut iarăși semn din cap, că nu.

— Nepun te tot — a zis Maria Vasilievna, și s-a dus la bucătărie, întorcînd de cîteva ori capul spre mine.

N-are rost să stau așa ! N-are rost să stau așa — îmi repet în gînd. Fraza aceasta s-a compus de la sine undeva în interiorul meu. Am repetat-o pînă cînd a pătruns în partea conștientă a ființei mele.

Nu, nu pot să rămîn așa, mi-am zis, dar am rămas în continuare țeapăn de parcă aș fi fost paralizat. Ceva oribil tocmai se produsese însă probabil va trebui să fac ceva și mai oribil decît ceea ce s-a întîmplat. Gîndurile îmi vîjîiau prin cap, nu mai vedeam decît ochii plini de ură ai bătrînei moarte, care se tîra încet, în patru labe, spre mine.

Să intru brusc în cameră și să zdrobesc scăfîrlia babei ăsteia ! Asta trebuie să fac ! Am început imediat să caut din ochi un obiect potrivit pentru acest scop și am descoperit cu satisfacție un ciocan de crichet așezat, nu se știe

de ce, — deja de cîţiva ani — într-un ungher al coridorului. Să apuc ciocanul, să dau buzna în cameră şi — trosc!

Febra continua. Din cauza frigului acesta interior ţineam umerii plecaţi. Gîndurile îmi hoinăreau, cuprindeau noi domenii iar eu rămîneam în continuare înţepenit în acelaşi loc, încercînd să fiu atent la ele, chiar dacă incapabil să le stăpînesc.

— Morţii sînt — îmi explică propriile mele gînduri — o lume inferioară. Este greşit să se creadă că ei se odihnesc, mai degrabă ei sînt năbădăioşi. Trebuie supravegheaţi tot timpul. Întrebaţi-l pe oricare paznic de morgă: de ce credeţi că e pus el acolo? Pentru un singur lucru: are grijă ca morţii să nu se apuce să se tîrască în toate direcţiile. Circulă pe chestia asta tot felul de poveşti hazlii. Odată, în timp ce, din ordinul direcţiei, paznicul făcea o baie, un mort a ieşit tîrîş din morgă, s-a strecurat la secţia de dezinfecţie şi a înfulecat un morman de rufe. Slujbaşii de la dezinfecţie i-au administrat acestui mort o bătaie soră cu moartea, dar pîn' la urmă tot ei au plătit rufele prăpădite.

Iar un altul s-a tîrît în sala de naşteri şi a produs femeilor de acolo aşa o spaimă încît una din ele a şi născut înainte de vreme. Iar mortul se şi repezise la prunc şi începuse să-l sfîrtece hămesit. Iar cînd una din infirmierele mai cu curaj l-a trăznit cu taburetul în spinare, el a muşcat-o pe infirmieră de picior, iar aceasta, nu mult după aceea, a murit de cangrenă, provocată de toxinele din cadavru. Da, morţii sînt o lume inferioară şi trebuie să fii foarte atent cu ei.

— Stai! — am zis propriilor mele gînduri. Vorbiţi prostii. Morţii stau nemişcaţi.

— Foarte bine — îmi spun propriile mele gînduri — intră atunci în cameră, unde se află un mort, nemişcat, aşa cum pretinzi.

Şi deodată încăpăţînarea mea a început să grăiască:

— Ei bine, am să intru — am zis cu hotărîre propriilor mele gînduri.

— Încearcă numai! — mi-au răspuns ironic propriile mele gînduri.

Această neruşinare m-a făcut să-mi ies din fire. Am apucat ciocanul de crichet şi m-am năpustit spre uşă.

— Aşteaptă! — mi-au strigat gîndurile mele. Dar eu deja am învîrtit cheia şi am deschis uşa.

Bătrînica zăcea lîngă prag, cu faţa la pămînt. Cu ciocanul ridicat stăteam gata să izbesc. Bătrîna nu mişca. Frisoanele mi-au trecut iar gîndurile mi-erau clare şi precise. Acum eu le stăpîneam.

— Închide uşa după tine ! — mi-am poruncit mie însumi.

În primul rînd am scos cheia din exterior şi am introdus-o în partea dinăuntru a broaştei. Asta am făcut-o cu mîna stîngă, în timp ce cu dreapta ţineam ciocanul, tot timpul cu ochii pe bătrînă.

Am închis uşa cu cheia şi, trecînd cu grijă peste trup, m-am oprit în mijlocul camerei.

— Acum o să ne încheiem socotelile — am zis.

Tîlcuisem un plan la care de obicei recurg criminalii din romanele poliţiste sau de la faptul divers. Pur şi simplu voiam s-o ascund pe bătrînică într-o valiză, s-o scot afară din oraş şi s-o arunc într-o mlaştină. Ştiam un loc potrivit pentru aşa ceva.

Valiza o ţineam sub divan. Am scos-o şi am descuiat-o. Conţinea tot felul de lucruri : cîteva cărţi, o pălărie veche de fetru, rufe zdrenţuite. Toate astea le-am deşertat pe divan.

În acest timp, uşa de la intrare s-a izbit cu putere şi mi s-a părut că bătrînica a mişcat.

În aceeaşi clipă am sărit la ciocan.

Bătrînica zace nemişcată. Rămîn încremenit, cu urechea la pîndă. Cel care a intrat e mecanicul, aud cum umblă prin cameră. Acum trece pe coridor, se duce la bucătărie. Dacă Maria Vasilievna îi povesteşte de ţicneala mea, o să fie de rău. A naibii treabă ! Ar trebui să mă duc şi eu la bucătărie, să-i liniştesc cu înfăţişarea mea calmă.

Am trecut din nou peste bătrînică, am pus ciocanul foarte aproape de uşă, ca să-l pot regăsi cum întind mîna, chiar înainte de a intra în cameră ; apoi am ieşit pe coridor. Se auzeau voci din bucătărie, dar n-am reuşit să înţeleg ce se spune. Am tras uşurel uşa de la cameră şi am pornit tiptil spre bucătărie : vroiam să ştiu despre ce vorbesc Maria Vasilievna şi mecanicul. Prin coridor am trecut iute şi în apropiere de bucătărie am încetinit pasul. Vorbea mecanicul, se părea că povesteşte ce i s-a întîmplat la slujbă. Am intrat. Mecanicul stătea în picioare şi vorbea, cu un prosop în mînă, iar Maria Vasilievna şedea pe-un taburet şi îl asculta. Observîndu-mă, mecanicul mi-a făcut un semn cu mîna.

— Bună ziua, bună ziua, Matvei Filipovici, — i-am zis și am trecut la baie. — Pînă acuma totul merge bine. Maria Vasilievna e obișnuită cu ciudățeniile mele și poate că a și uitat de ultima întîmplare.

Deodată, mi-a venit în minte că ușa mea a rămas deschisă. Dacă a ieșit bătrîna din cameră ? Am dat să mă reped încolo, însă m-am oprit la timp și, ca să nu-mi sperii vecinii, am traversat bucătăria cu pași măsurați. Maria Vasilievna bătea darabana cu degetele pe masa de bucătărie și-i zicea mecanicului :

— Asta-i sănătos, asta-i sănătos ! Și eu aș fi fluierat !

Cu inima cît un purice am ieșit pe culoar și de aici am luat-o aproape în fugă spre camera mea.

De afară totul părea liniștit. M-am apropiat de ușă, am întredeschis-o și am aruncat o privire înăuntru. Bătrînica era acolo, ca și mai înainte, zăcea cuminte, cu fața la pămînt. Ciocanul de crichet era lîngă ușă, în același loc. L-am apucat, am intrat în cameră și am închis în urma mea ușa cu cheia. Da, într-adevăr, în cameră mirosea a cadavru.

Am trecut peste bătrînică, m-am apropiat de fereastră și m-am așezat în fotoliu. Numai să nu mi se facă rău de la mireasma asta, slabă încă dar, oricum, insuportabilă. Mi-am aprins pipa. Mi-era puțin cam greață și simțeam o durere în pîntec. Dar de ce oare stau așa, fără să fac nimic ? Trebuie acționat cît mai repede, pînă nu apucă bătrîna asta să se descompună de tot. În orice caz, trebuie să fiu atent cînd o pun în valiză, pentru că tocmai atunci ar putea să mă muște de deget. Și după aceea să mor de cangrenă, nu, mulțumesc preaplecat !...

— He ! — am exclamat deodată. — Mă întreb cu ce o să mă muști ? Ia vezi, unde ți-s dințișorii !

M-am aplecat peste brațul fotoliului să mă uit spre colțul de lîngă fereastră, unde credeam că trebuie să fie proteza bătrînei. Dar proteza nu mai era acolo.

Am căzut pe gînduri : să se fi tîrît bătrîna prin cameră în căutarea ei ? Poate că a și găsit-o și și-a pus-o la loc, în gură ?

Am luat ciocanul de crichet și am cotrobăit cu el prin colț. Într-adevăr, proteza a dispărut. Am scos atunci din dulap un cearșaf de bumbac mai mare și m-am apropiat de

bătrînă. Ţineam ciocanul de crichet în mîna dreaptă, gata să lovesc ; în stînga aveam cearşaful.

Bătrînica îmi provoca o teamă plină de dezgust. I-am ridicat capul cu ajutorul ciocanului : gura îi era deschisă, ochii bulbucaţi iar pe bărbie, în locul în care am lovit-o, se vedea o pată mare, neagră. M-am uitat în gură. Nu, nu şi-a găsit proteza. Am lăsat să-i alunece capul înapoi. În cădere, capul s-a izbit de podea.

Atunci am întins cearşaful pe duşumea, chiar lîngă bătrînică. După aceea, cu piciorul şi cu ciocanul, am întors-o pe spate. Acum zăcea pe cearşaf, cu genunchii adunaţi şi cu pumnii strînşi lîngă umeri. Culcată astfel pe spate, seamănă cu o pisică pregătită să se apere de-un vultur ameninţător. Repede, afară de aici, stîrvule ! Am învelit-o pe bătrînă în cearşaf şi am ridicat-o în braţe. Era mai uşoară decît mi-am închipuit. Am aşezat-o în valiză, pe care am încercat să o închid. Deşi mă aşteptasem la tot felul de greutăţi, capacul s-a închis foarte uşor. Am încuiat valiza şi m-am îndreptat.

Valiza pare foarte respectabilă, ca şi cum ar conţine lenjerie şi cărţi. Am încercat să o ridic. Era grea, desigur, dar nu cine ştie ce, puteam s-o duc cu uşurinţă pînă la tramvai. M-am uitat la ceas : cinci şi douăzeci. E-n ordine. M-am aşezat în fotoliu să-mi trag puţin sufletul şi să fumez o pipă.

Cremvurştii pe care i-am mîncat azi se pare că n-au fost foarte proaspeţi, de vreme ce burta mă durea tot mai tare. Probabil pentru că i-am mîncat cruzi. Însă tot atît de bine se poate să fie ceva exclusiv de natură nervoasă.

Stau şi fumez. Minutele trec unul după altul. Soarele de primăvară luceşte prin geam şi mă face să clipesc. Iată că se ascunde după hornul blocului de vizavi, a cărui umbră se prelinge pe acoperiş, trece peste drum şi mi se aşează pe faţă. Îmi amintesc că ieri, la aceeaşi oră, şedeam şi scriam povestirea. Iată şi hîrtia aceea cu pătrăţele pe care stă scris cu eleganţă : „Taumaturgul era de statură înaltă".

M-am uitat pe fereastă. Pe stradă trecea un individ, izbind puternic trotuarul cu proteza mecanică şi cu bastonul. Doi muncitori împreună cu o bătrînică rîdeau să se prăpădească de felul în care umbla. M-am ridicat. E timpul ! E timpul să pornesc la drum ! E timpul s-o duc pe bătrînă la mlaştină ! Mai trebuie doar să împrumut ceva bani de la mecanic. Am ieşit pe culoar şi mă apropii de uşa lui.

— Matvei Filipovici, sînteţi acasă ? — am întrebat.

— Da, — a răspuns mecanicul.

— Iertaţi-mă, Matvei Filipovici, cum staţi cu banii? Eu primesc leafa peste două zile. N-aţi putea să-mi daţi împrumut treizeci de ruble ?

— Ba da, se poate — a spus mecanicul. Am auzit cum zornăiau cheile cînd a deschis un fel de puşculiţă. Apoi a deschis uşa şi mi-a întins o bancnotă roşie, nouă nouţă, de treizeci de ruble.

— Mulţumesc foarte mult, Matvei Filipovici — am zis.

— N-aveţi pentru ce, n-aveţi pentru ce — a zis mecanicul.

Am strecurat banii în buzunar şi m-am întors la mine în cameră. Valiza stătea liniştită în acelaşi loc.

— Iar acum, la drum, şi asta fără-ntîrziere ! — mi-am zis.

Am apucat valiza şi am ieşit din cameră. Maria Vasilievna m-a observat cu valiza şi m-a strigat :

— Unde plecaţi ?

— La mătuşă-mea — i-am zis —. Trebuie să duc nişte rufe. Dar o să mă întorc, poate chiar astăzi.

Am ieşit în stradă. Am ajuns cu bine la tramvai, ducînd valiza cînd cu o mînă, cînd cu cealaltă.

Am urcat pe platforma din faţă a tramvaiului şi am făcut semn încasatoarei să se apropie , trebuie să plătesc pentru mine şi pentru valiză. Nu voiam să trimit singura mea bancnotă de treizeci de ruble din mînă în mînă, dar nici să las valiza şi să mă duc eu însumi nu îndrăzneam. A venit ea la mine, pe platformă, dar mi-a spus că n-are bani mărunţi. A trebuit să cobor la prima staţie. Furios, am aşteptat tramvaiul următor. Mă durea burta şi picioarele-mi cam tremurau. Deodată am văzut-o pe frumoasa mea domnişoară : trecea strada, însă nu privea în direcţia mea.

Am luat valiza şi am pornit în urmărirea ei. Întrucît nu-i cunoşteam numele, nu puteam să strig după ea. Valiza mă încurca foarte mult : o ţineam în faţă cu ambele mîini, şi o împingeam cu genunchii şi cu burta. Tînăra domnişoară mergea destul de repede şi mi-am dat seama că nu voi reuşi s-o ajung. Eram numai o apă şi mă simţeam la capătul

puterilor. Ea a luat-o pe-o ulicioară lăturalnică. Cînd am ajuns la colț — dispăruse deja.

— Bătrînă blestemată ! — am strecurat eu trîntind valiza de pămînt.

Mînecile vestonului erau îmbibate de transpirație și mi se lipeau de brațe. M-am așezat pe valiză și, scoțîndu-mi batista, am început să mă șterg pe ceafă și pe față. În dreptul meu s-au oprit doi băiețandri și s-au apucat să mă studieze. Am luat o înfățișare calmă, fixînd poarta cea mai apropiată, ca și cum aș fi așteptat pe cineva. Copiii șușoteau între ei și arătau cu degetul spre mine. Am simțit cum mă sufoc de furie. Of ! de-aș putea să-i paralizez !

Și uite cum din cauza acestor parșivi băiețandri mă ridic, iau valiza, mă apropii de poartă și arunc o privire înăuntru. Îmi compun o față rigidă, scot ceasul din buzunar, apoi ridic din umeri. Copii mă urmăresc de departe. Ridic încă o dată din umeri și mă holbez în gangul de sub poartă.

— Ciudat ! — zic cu voce tare. Apoi iau valiza și o tîrăsc spre stația de autobuz. La gară am ajuns la ora șapte fără cinci.

Cumpăr un bilet dus-întors pînă la Lisîi Nos și urc în tren.

În afară de mine, în vagon se mai află două persoane. Unul, un muncitor, vizibil obosit, doarme, cu șapca trasă pe ochi. Celălalt, un flăcău încă tînăr, e îmbrăcat ca un filfizon de țară : sub veston poartă o cămașă rozalie cu nasturi într-o parte, de sub șapcă iese la iveală un păr pieptănat cu atenție. Fumează o țigară vîrîtă într-o sipcă verde-deschis, din plastic.

Pun valiza între banchete și mă așez. Am așa niște colici că trebuie să strîng pumnii ca să nu urlu de durere. Pe peron, doi milițieni conduc un om către secție. Acesta merge cu mîinile la spate și cu capul aplecat.

Trenul se pune în mișcare. Mă uit la ceas : șapte și zece. O ! Cu cîtă plăcere o s-o arunc pe bătrînica asta în mlaștină. Păcat numai că n-am luat cu mine un baston, precis că va trebui s-o împing ca să se ducă la fund.

Filfizonul în cămașă rozalie mă studiază cu nerușinare. Îi întorc spatele și mă uit pe fereastră. Din cînd în

cînd simt dureri groaznice la stomac. Atunci strîng dinții și pumnii și mă ghemuiesc.

Trecem prin Lansk și Novaia Derevnia. Iată că apare vîrful aurit al pagodei budiste iar acum și marea. Mă ridic deodată și, uitînd de toate cele din jur, mă reped, cu pași mărunți spre toaletă. Un val de ameteală mă cuprinde și mi se învîrtește în cap.

Trenul încetinește. Sosim la Lahta. Mă așez și mă feresc să fac vreo mișcare, ca nu cumva, în stație, să mă dea afară din WC.

Mai repede, de-ar porni odată din loc. Mai repede! Trenul pornește și eu închid ochii de plăcere. Aceste clipe sînt uneori la fel de plăcute ca și clipele de dragoste. Sînt încordat, dar știu că după asta va urma o depresiune crîncenă.

Trenul oprește din nou. Asta-i Olghino, așa că — iarăși chinuri. De data asta însă e vorba numai de false dorințe. Fruntea mi-e scăldată de o sudoare rece și simt un val de răcoare în jurul inimii. Mă ridic și, un timp, îmi sprijin capul de perete. Trenul se urnește, legănarea vagonului îmi tihnește. Îmi adun ultimele puteri și ies împleticindu-mă din cabină.

În compartiment nu mai e nimeni. Muncitorul și junele au coborît, se pare, la Lahta sau la Olghino. Mă apropii încet de cușeta mea. Deodată mă opresc năucit și mă uit între banchete. Valiza nu mai e unde am lăsat-o! Probabil am încurcat cușetele. Mă reped înainte, înapoi, cotrobăi prin tot vagonul, mă uit sub toate băncile, dar valiza — nicăieri.

Poate că m-am înșelat...

De unde, cum de mă mai îndoiesc? E clar! În timp ce eram în cabină, mi-au furat valiza. Era și de așteptat! Mă așez pe banchetă, cu ochii bulbucați, și-mi amintesc nu știu de ce, cum la Sakerdon Mihailovici a crăpat cu trosnet emailul cratiței încinse.

— Uite ce-a ieșit! — îmi zic. — Cine o să creadă acum că nu eu am omorît-o pe bătrînică? O să mă aresteze chiar azi, sau aici, sau în oraș, la gară, precum pe cel care mergea între milițieni, cu capul plecat.

Ies pe platforma vagonului. Trenul se apropie de Lisîi Nos. Bornele albe care mărginesc drumul se perindă sub ochii mei. Trenul oprește. Scările vagonului nu ajung la

pămînt. Sar pe peron și mă îndrept spre pavilionul gării. Trebuie să aștept o jumătate de ceas prima legătură spre oraș. Mă duc în parculeț. Văd niște tufe de ienupăr. Aș putea să mă ascund după ele, n-o să mă vadă nimeni. Pornesc într-acolo.

Pe pămînt se tîrăște o omidă mare și verde. Îngenunchez și o ating cu degetul. Suplă și puternică, se răsucește de cîteva ori în toate părțile. Mă uit în jur. Nu mă vede nimeni. Simt o ușoară înfiorare în șira spinării. Îmi plec capul și murmur, cu voce joasă :

— În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului duh, în vecii vecilor. Amin. . . . . .

Aici îmi opresc deocamdată manuscrisul, considerînd că și-așa s-a lungit destul de mult.

mai — iunie 1939

CUM AM PUS LA PUNCT O SOCIETATE DE LITERAȚI

1.

Sosesc eu odată la Gosizdat [1], iar la Gosizdat îl întîlnesc pe Evgheni Lvovici Șvarț [2], care, ca deobicei, era îmbrăcat prost, dar cu pretenții la cine știe ce.

Cum m-a văzut, Șvarț a început să mă ia peste picior, dar, ca deobicei, fără succes.

Eu l-am luat peste picior cu mult mai mult succes și imediat l-am pus, din punct de vedere intelectual, cu botul pe labe.

Toți cei din jur se minunau de agerimea spiritului meu, dar nu au luat nici un fel de măsuri, așa încît literalmente, crăpau de rîs. În mod deosebit crăpau de rîs Nina Vladimirovna Hernet [3] și David Efimovici Rahmilovici [4], care, pentru o mai plăcută rezonanță se supranumea Iujin.

---

[1] Editura de stat.

[2] Cunoscut scriitor și dramaturg sovietic, autor de literatură pentru copii (1896—1958).

[3] Autoare de literatură pentru copii în anii '30 a fost membră a redacției din Leningrad, secția literatură pentru copii.

[4] Redactor șef al publicației pentru copii EJ (Ariciul), cunoscut și sub pseudonimul Iujin.

Văzînd că nu-i de glumit cu mine, Şvarţ a început să-şi mai domolească tonul şi, în cele din urmă, pur şi simplu înjurîndu-mă de mamă, a declarat că, la Tiflis, pe Zaboloţki îl cunoaşte toată lumea, iar pe mine aproape nimeni.

Atunci m-am înfuriat şi i-am spus că eu sînt o figură cu mult mai istorică decît Şvarţ şi Zaboloţki, că după mine va rămîne în istorie o dîră de lumină, iar ei vor fi curînd uitaţi.

Înţelegînd măreţia mea şi uriaşa mea însemnătate mondială, Şvarţ a început încet-încet să dîrdîie şi m-a invitat la el la masă.

2.

Am luat hotărîrea să pun la punct o societate, ceea ce şi fac.

Am să încep cu Valentina Efimovna [5]. Această persoană lipsită de simţ gospodăresc ne invită la ea şi în loc de mîncare ne serveşte la masă nu-ştiu-ce acriturâ. Mie îmi plac bucatele şi ştiu care-i dichisul la mîncăruri. Pe mine n-ai să mă duci cu nişte acrituri. Cîteodată intru pînă şi în restaurante, să văd ce feluri şi mîncăruri au acolo. Şi-acu, nu suport dacă nu se ţine seamă de această particularitate a caracterului meu.

Acum trec la Leonid Savelievici Lipavski [6]. El nu s-a jenat să-mi spună în faţă că, în fiecare lună compune zece cugetări.

În primul rînd — minte. Nu compune zece, ci mai puţine.

Iar în al doilea rînd, eu compun mai multe. N-am stat să socotesc cîte compun într-o lună de zile, dar trebuie să fie mai multe decît face el.

Iată, eu, de exemplu, nu le vîr în ochi tuturor cum că sînt, mă rog frumos, dotat cu o inteligenţă colosală. Eu am toate motivele să mă socotesc un om mare. Şi, dealtfel, aşa mă şi socotesc.

---

[5] Cunoscută a familiei Lipavski.

[6] L. S. Lipavski (1904—1941); cu pseudonimul L. Saveliev, autor al unor cărţi de istorie a revoluţiei şi de popularizare a ştiinţei; în anii '20—'30 a activat în cadrul secţiei pentru copii a Lenghiz-ului. A murit pe front.

Tocmai de aceea este pentru mine şi jignitor şi dureros să mă aflu printre oameni situaţi sub nivelul meu ca intelect, perspicacitate şi talent, şi să nu simt respectul pe care mi-l datorează pe deplin.

De ce, de ce sînt eu superior tuturora ?

3.

Acum am înţeles tot : Leonid Savelievici este neamţ. El are pînă şi deprinderi nemţeşti. Priviţi-l cum mănîncă. Păi ăsta-i neamţ sadea, şi basta ! Chiar şi după picioare se vede că ăsta-i neamţ.

Fără să mă laud, pot spune că sînt perspicace şi foarte spiritual.

Iată, de exemplu, dacă-i luăm pe Leonid Savelievici, Iulii Berzin [7] şi Wolf Erlich [8], şi-i aşezăm unul lîngă celălalt pe trotuar, putem spune „unul mai mic decît celălalt".

După mine, asta-i ceva, pentru că-i destul de hazliu.

Şi cu toate astea, Leonid Savelievici este neamţ ! Negreşit am să-i comunic asta cînd o să ne întîlnim.

Eu unul nu mă socotesc un om deosebit de inteligent şi cu toate astea trebuie să spun că sînt mai deştept decît toţi ceilalţi. S-ar putea ca pe Marte să existe şi cineva mai deştept ca mine, dar pe Pămînt, n-aş crede.

De pildă, se spune că Oleinikov [9] este foarte deştept. Iar după mine, e el deştept, dar nu cine ştie ce. El a descoperit, de exemplu, că dacă scrii 6 şi-l întorci pe dos, atunci obţii 9.

Iar după mine, asta nu-i ceva inteligent.

Leonid Savelievici are perfectă dreptate atunci cînd spune că inteligenţa omului este demnitatea lui. Iar acolo unde nu este inteligenţă, înseamnă că nu este nici demnitate. Iakov Semenovici [10] îl contrazice pe Leonid Savelievici şi susţine că inteligenţa omului este slăbiciunea lui. Iar după mine

---

[7] I. S. Berzin (1904—1938) — scriitor.

[8] W. I. Erlich (1902—1937) — poet şi scenarist.

[9] N. M. Oleinikov (1898—1942) — scriitor, a fost, periodic, redactor şef la revistele pentru copii „Ej", „Sverciok". Împreună cu Zabolotki, Vvedenski, Harms au constituit între anii 1933—1935, un cerc al poeţilor şi filozofilor, care se întrunea la locuinţa lui L. Lipavski (L. Saveliév). În 1935 grupul s-a dezmembrat.

[10] I. S. Druskin — muzician şi matematician (n. 1902).

ăsta este deja un paradox. De ce să fie inteligența — slăbiciune ? Categoric, nu ! Mai degrabă, putere. Eu așa gîndesc.

Noi ne adunăm adeseori la Leonid Savelievici și vorbim despre asta.

Dacă se stîrnește vreo dispută, atunci cîștigătorul disputei rămîn întotdeauna eu. De ce, nici eu însumi nu știu.

Toți se uită la mine, cine știe de ce, cu admirație. Indiferent ce-aș face eu, toți găsesc că ceea ce-am făcut este minunat.

Iar eu nici măcar nu mă străduiesc pentru asta. Toate merg de la sine.

Zabolotki a spus odată că eu sînt făcut ca pentru a dirija sferele. Desigur că a glumit. Mie așa ceva nici măcar nu mi-a trecut prin cap.

La uniunea scriitorilor sînt socotit, cine știe de ce, un înger.

Ascultați, prieteni ! Nu se poate, la urma urmelor, să vă ploconiți chiar așa în fața mea ! Că doar și eu sînt la fel cu voi toți, atît numai că vă sînt superior.

4.

Am auzit uneori această expresie : „Să prinzi momentul !". Ușor de zis, dar greu de făcut. După mine, această expresie nu are nici un sens. Și, într-adevăr, nu trebuie să facem apel la ceea ce este imposibil.

Toate astea le spun cu deplină convingere, pentru că pe toate le-am experimentat pe propria mea piele. Am încercat să prind momentul, dar nu l-am prins și doar cu-atît m-am ales, că mi-am spart ceasul. Acum știu că așa ceva nu se poate.

La fel de imposibil este să „prinzi epoca", pentru că și ea este tot un moment, numai că mai amplu.

Este o altă treabă cînd spui : „Înregistrați ceea ce se petrece în momentul de față". Asta este o cu totul altă treabă.

Iată, de exemplu : un-doi-trei ! Nu s-a petrecut nimic. Așadar, eu am înregistrat momentul în care nu s-a petrecut nimic.

I-am povestit despre acest lucru lui Zabolotki. Lui i-a plăcut așa de mult treaba asta, încît toată ziua a stat și a numărat : un-doi-trei ! Și înregistra cum nu se întîmplă nimic.

În timp ce Zaboloţki era ocupat cu asta, a dat peste el Şvarţ. Şi Şvarţ a manifestat interes pentru originalul procedeu de-a înregistra ceea ce se întîmplă în epoca noastră, de vreme ce din momente se constituie o epocă. Vă rog să remarcaţi însă că iniţiatorul acestei metode mă dovedesc a fi din nou eu. Iarăşi eu ! Este într-adevăr admirabil.

Ceea ce altuia îi reuşeşte numai după multe eforturi, mie îmi reuşeşte cu uşurinţă !

Eu mă pricep chiar şi să zbor. Dar despre asta n-am să povestesc pentru că, şi-aşa, nimeni n-o să-mi dea crezare.

5.

Cînd doi oameni joacă şah, mie mi se pare întotdeauna că ei se înşeală unul pe celălalt. Mai ales dacă se joacă pe bani.

În general, mie mi-e greaţă de toate jocurile care se joacă pe bani. Dealtfel, interzic practicarea lor în prezenţa mea.

Iar pe cartofori i-aş pedepsi. Aceasta este cea mai potrivită metodă de luptă împotriva jocurilor de noroc. În loc să ne ţinem de jocul de cărţi, mai bine ne-am aduna laolaltă şi ne-am face unul altuia morală.

Dealtfel, însă, morala-i cam plictisitoare. Mai interesant este să faci curte femeilor.

Femeile m-au atras întotdeauna. Întotdeauna m-au emoţionat picioarele femeilor, mai ales de la genunchi în sus.

Mulţi le socotesc pe femei nişte fiinţe păcătoase. Eu însă nicidecum ! Dimpotrivă, eu le socotesc ceva chiar foarte plăcut.

O femeiuşcă plinuţă, tinerică ! Prin ce este ea păcătoasă ? Nu este chiar deloc păcătoasă !

... Tot ceea ce spune Leonid Savelievici, am spus deja eu, cîndva, demult.

Şi nu numai Leonid Savelievici.

Oricine ar fi bucuros să prindă măcar un singur crîmpei din gîndurile mele. Mie însă şi asta mi se pare caraghios.

Bunăoară ieri, dă fuga la mine Oleinikov şi-mi spune că s-a încurcat cu totul în ce priveşte problemele vieţii. I-am dat diferite sfaturi şi l-am concediat. După ce l-am fericit astfel, a plecat în dispoziţia sa cea mai bună.

Oamenii văd în mine un sprijin, repetă cuvintele mele, se minunează de faptele mele, însă nu-mi plătesc nimic.

Oameni tîmpiți! Aduceți-mi bani mai mulți, și-o să vedeți cît de mulțumit am să fiu.

6.

Acum am să spun cîteva cuvinte despre Alexandr Ivanovici [11].

Asta-i un flecar și-un jucător pătimaș. Și dacă pun preț pe el, este pentru că mi-e supus.

Zile și nopți face de gardă pe lîngă mine și nici nu așteaptă altceva din partea mea decît aluzia la vre-o poruncă. Nu trebuie deît să-i fac această aluzie și Alexandr Ivanovici zboară ca vîntul să-mi îndeplinească voința. Pentru asta i-am cumpărat o pereche de pantofi și i-am spus: „Na, poartă-i!". Iar el, într-adevăr, îi și poartă.

Cînd sosește Alexandr Ivanovici la Gosizdat, toți încep să rîdă și să șușotească între ei, cum că Alexandr Ivanovici a venit după bani.

Konstantin Ignatievici Drevațkii [12] se ascunde sub masă. Asta o spun în sens alegoric.

Mai mult decît orice, lui Alexandr Ivanovici îi plac macaroanele. Întotdeauna le mănîncă cu pesmeți, mănîncă aproape cîte un chilogram întreg, dar poate că și mai mult de-atît.

După ce a mîncat macaroanele, Alexandr Ivanovici spune că i s-a făcut greață și se întinde pe divan. Uneori macaroanele o iau îndărăt.

Carne, Alexandr Ivanovici nu mănîncă, iar femeile nu-i plac. Cu toate că, din cînd în cînd, îi plac. S-ar părea chiar că foarte des.

Numai că femeile care îi plac lui Alexandr Ivanovici sînt toate, după gustul meu, urîte, și de aceea vom socoti că acestea, de fapt, nici nu sînt femei.

---

[11] A. I. Vvedenski (1904—1942) — scriitor, colaborator frecvent la revistele pentru copii „Ej" și „Cij". Harms l-a cunoscut la începutul activității sale literare și, pînă la sfîrșit îi va lega o prietenie trainică. Împreună au fost principalii promotori ai grupului OBERIU.

[12] Casier la Lenghiz (Secția leningrădeană a Gosizdatului).

Dacă spun eu ceva, înseamnă că aia așa este. Nu sfătuiesc pe nimeni să mă contrazică întrucît, oricum, el va rămîne cel contrazis, deoarece eu am întotdeauna ultimul cuvînt.

Și-apoi, nici nu sînteți voi cei care să vă măsurați cu mine. Au mai încercat-o și alții, mai dihai decît voi. Pe toți i-am ras! Cu toate că în aparență nici măcar să vorbesc nu știu, odată ce mi-am dat drumu', nici că mă mai poți opri.

Bunăoară, mi-am dat odată drumu' la Lipavski și m-am pornit! Pe toți i-am contrazis, mortal! Apoi m-am dus la Zaboloțki și i-am luat și-acolo pe toți la vorbă. Apoi am plecat la Șvarț și i-am luat și-acolo pe toți la vorbă. Apoi am venit acasă și acasă am mai vorbit o jumătate de noapte!

SCRISORI CĂTRE PRIETENI

I Măiculița mea, dragă Tamara Alexandrovna [13]

nu-mi place să scriu aiurea, cînd nu am ce. Nu s-a schimbat absolut nimic de cînd Dumneavoastră ați plecat. La fel ca înainte, Valentina Efimovna îi tot face vizite Tamarei Grigorievna, Tamara Grigovrievna Valentinei Efimovna, Alexandra Grigorievna lui Leonid Savelievici, iar Leonid Savelievici lui Alexandr Ivanovici. La fel, nu pot spune absolut nimic nici despre mine. M-am bronzat nițel, m-am împlinit nițel, sînt un tip ceva mai bine, dar nici măcar cu asta nu sînt toți de acord.

Dar să Vă descriu cazul întîmplat cu Leonid Savelievici. A venit odată Leonid Savelievici la mine și nu m-a găsit acasă. Înăuntru n-a fost lăsat să intre, ci doar l-au întrebat prin crăpătura ușii: cine-i acolo? El s-a interesat mai întîi de mine, apoi și-a spus numele de familie, cine știe de ce — Saveliev. Iar mie apoi mi s-a transmis că m-a căutat nu știu ce cucoană pe nume Sevilla. Numai cu greu am reușit să ghicesc cine a fost de fapt. Așa. Iar deunăzi s-a mai întîmplat un caz asemănător. Ne ducem noi împreună, eu cu Leonid Savelievici, la circ. Sosim chiar înainte de a începe și, închipuiți-vă numai, nu se mai găsea nici un bilet. Îi spun

[13] Soția lui L. S. Lipavski.

eu : să încercăm, Leonid Savelievici, să facem blatu'. Şi, am şi încercat. Dar la intrare, pe mine m-au reţinut şi nu mă lasă să trec, iar el văd că trece nestingherit înainte. Mă înfurii şi le spun : uite, omul acela-i la fel ca şi mine, fără bilet. Pe el de ce-l lăsaţi să treacă ? Iar ei îmi spun : ăsta-i Hopa-Mitică, el face la noi pe clovnul. S-a prăpădit de tot Leonid Savelievici, să ştiţi, dă mereu din mînă, a lehamite spre Gosizdat, are de gînd să se facă frizer. Alexandr Ivanovici şi-a cumpărat nişte pantaloni, despre care ţine să ne convingă că-s *oxford*. Sînt ei într-adevăr groaznic de largi, mai largi decît *oxford*, dar de aceea foarte scurţi, evident, abia-i ajung pînă la ciorapi. Alexandr Ivanovici nu se lasă descurajat, zice : am să-i port pînă o să se lungească. Valentina Efimovna s-a mutat în altă locuinţă. Desigur că în viitorul apropiat au s-o izgonească şi de-acolo. Tamara Grigorievna şi Alexandra Grigorievna s-au stabilit cu neobrăzare în camera Dumneavoastră ; vă sfătuiesc să băgaţi de seamă. În treacăt fie zis, nişte sinaioţi ticăloşi.

Iată, cam asta este tot ce s-a petrecut în absenţa Dumneavoastră. Cum se va întîmpla ceva interesant, am să vă scriu pe îndelete.

Ni s-a urît tuturora fără Dumneavoastră. Eu m-am îndrăgostit deja de trei cuconiţe care seamănă cu Dumneavoastră. Leonid Savelievici a scris cu creionul pe tapet, la căpătîiul patului : „Tamara A.K.N.". Iar Oleinikov şi-a botezat fiul Tamara. Iar Alexandr Ivanovici îi numeşte pe toţi prietenii săi Tamasia. Iar Val. E. i-a scris lui Barski o scrisoare pe care a semnat-o „T" — poate : „a Ta", poate Tamara. Şi, dacă vreţi, puteţi să mă credeţi, dacă vreţi, puteţi să nu mă credeţi, pînă şi Boba Levin [14] a trimis din Simbirsk o scrisoare în care scrie : „O, şi cum o mai duci, cu cine te mai vezi ?". Se interesează oficial dacă mă întîlnesc cu Dumneavoastră. Mai deunăzi m-am întîlnit cu Danilevici. Se luminase de tot la faţă şi l-au cuprins fiorii dar, recunoscîndu-mă, pur şi simplu s-a ofilit. „Eu, zice*, v-am luat drept Tamarocika, însă acum văd că m-am înşelat". Chiar aşa a spus : drept Tamarocika. Eu nu i-am spus nimic, doar că am privit

[14] B. M. Levin (1904—1941) — scriitor. A murit pe front.

* În acest moment mătuşica mi-a confiscat cerneala. Scrisoarea o scriu de la Ţarskoe Selo, D. H.

în urma lui și am murmurat încet : țurțurel ! Iar el, auzind probabil asta, s-a apropiat repede de mine și m-a izbit uiteașa peste obraz, cu un obiect necunoscut. Am și plîns, atît de dor mi s-a făcut de Dumneavoastră.

Nu mai pot să scriu cu creionul.

Al Dumneavoastră, Daniil Harms.
17 Iulie, 1931.
Nadejdinskaia, 11, ap. 8

(scrieți-mi pe această adresă de oraș).

II Dragă Tamara Alexandrovna,

Leonid Savelievici, Iacov Semenovici și Valentina Efimovna.

Transmiteți-i din partea mea salutări lui Leonid Savelievici, Valentinei Efimovna și lui Iacov Semenovici.

Cum o mai duceți, Tamara Alexandrovna, Valentina Efimovna, Leonid Savelievici și Iacov Semenovici ? Ce mai face Valentina Efimovna ? Să-mi scrieți negreșit, Tamara Alexandrovna, cum se mai simte Iacov Semenovici și Leonid Savelievici.

Tare dor mi s-a mai făcut de Dumneavoastră, Tamara Alexandrovna, la fel ca și de Valentina Efimovna și de Leonid Savelievici și de Iacov Semenovici. Ce, Leonid Savelievici tot se mai află la țară, sau s-a întors deja ? Transmiteți-i, dacă s-a întors, salutări din partea mea. La fel și Valentinei Efimovna, și lui Iacov Semenovici, și Tamarei Alexandrovna. Voi toți îmi sînteți atît de adînc întipăriți în minte încît uneori mi se pare chiar că nici nu voi reuși să vă uit. Pe Valentina Efimovna o am în fața ochilor de parcă ar fi vie și chiar și pe Leonid Savelievici, de parcă ar fi viu. Iacov Semenovici este pentru mine ca un frate și soră, iar la fel sînteți și Dumneavoastră, ca o soră sau, în cel mai rău caz, ca o verișoară. Leonid Savelievici este pentru mine ca un cumnat, și la fel și Valentina Efimovna, ca un fel de rudă.

La fiecare pas îmi aduc aminte de voi, cînd de unul, cînd de altul, și întotdeauna cu atîta limpezime și claritate, ceva pur și simplu de groază. Însă în vis nu mi se arată nici unul din voi, încît mă tot minunez, de ce-o fi asta așa ? Dacă mi s-ar arăta în vis Leonid Savelievici, asta deja ar fi

ceva, iar dacă mi s-ar arăta Iacov Semenovici, asta deja ar fi altceva. Cu asta nu poţi să nu fii de acord. Şi, la fel, dacă mi-aţi apărea în vis Dumneavoastră, asta ar fi iarăşi altceva decît dacă mi s-ar arăta în vis Valentina Efimovna. Cîte nu s-au mai întîmplat pe-aici zilele trecute ! Eu, închipuiţi-vă, tocmai mă pregăteam să mă duc undeva, şi mi-am luat şapca să mi-o pun pe cap, deodată, bag seama — şapca parcă nici n-ar fi a mea, parcă ar fi a mea, dar s-ar putea să nici nu fie a mea. Ptiu, fire-ai ! — mă gîndesc — ce-o mai fi şi asta ? ! O fi a mea şapca, sau n-o fi a mea ? Şi-mi tot potrivesc şi potrivesc şapca pe cap. Şi cum mi-am aşezat-o şi-am privit în oglindă, ei, zic, parc-ar fi a mea. Dar, — stau şi mă gîndesc — dar dacă nu-i a mea ? Cu toate că, dealtfel, mă rog frumos, este a mea. Ei şi, s-a dovedit, şapca era într-adevăr a mea. Şi, de asemenea, Vvedenski, scăldîndu-se în rîu, a nimerit într-o plasă de pescuit şi s-a întristat atît de mult încît, cum s-a smuls din ea, cum a venit acasă şi s-a pus pe plîns. Scrieţi-mi şi Dumneavoastră cum o mai duceţi acolo cu toţii. Ce mai face Leonid Savelievici, încă tot mai e la ţară, sau s-a întors deja ?

Daniil Harms, 1 august, 1932. Kursk.

DESPRE O BĂTRÎNICĂ ŞI CUM A CUMPĂRAT EA CERNEALĂ

Pe strada Piezişă la casa cu nr. 17 trăia o bătrînică. Pe vremuri trăise aici împreună cu bărbatul ei şi avusese un băieţel. Dar băieţelul a crescut mare, şi s-a dus, iar bărbatul a murit, şi bătrînica a rămas singură.

Trăia aşa în linişte şi pace, îşi sorbea ceaiul, trimitea scrisori fiului şi altceva nimic nu mai făcea.

• • •

Însă lumea spunea despre ea că a căzut din lună. Se duce ea altădată la benzinărie şi întreabă :

— Cu cît daţi franzelele ?

Vînzătorii pufnesc în rîs :

— Ce tot vorbiţi, cetăţeanco, de unde să avem noi franzele ? Ce, aţi căzut cumva din Lună ?

Iată deci cum era bătrînica.

Era odată vreme frumoasă, cu soare, iar pe cer — nici un norișor. Pe strada Piezișă se ridicase praful. Au ieșit portarii să stropească. Deșartă ei apa drept în praf, de-a lungul și de-a latul. Praful, împreună cu apa, zboară la pămînt.

Din poarta casei cu numărul 17 a ieșit bătrînica. Ținea-în mînă o umbrelă cu mîner mare și strălucitor, iar pe cap avea o pălăriuță cu panglicuțe negre.

— Spuneți-mi, — strigă ea către portar — nu știți unde se vinde cerneală ?

— Dă-te la o parte ! — strigă portarul, eliberînd un jet de apă.

Bătrînica-n stînga — jetul după ea.

Bătrînica-n dreapta — și jetul după ea.

— Ce-i cu tine, — îi strigă portarul — ai căzut din Lună ? Vezi doar că stropesc strada !

Bătrînica a făcut doar un semn a lehamite cu umbrela și a plecat mai departe.

A ajuns la piață, și se uită-n jur : stă un flăcău și vinde ditamai șalăul, lung cît mîna și gros cît piciorul. L-a tot jucat el în mîini, apoi l-a prins cu două degete de nări, l-a legănat și deodată l-a scăpat, dar nu l-a lăsat să cadă, ci l-a prins cu îndemînare de coadă și l-a întins cu cealaltă mînă bătrînicii :

— Ia — zice — îl dau p-o rublă.

— Nu — zice bătrînica — mie cerneală...

Dar flăcăul nici n-a lăsat-o să termine.

— Luați-l — zice — peștele trage cinci puduri juma' cu totul, — și, ca și cum ar fi obosit, a trecut peștele în cealaltă mînă.

— Nu — a spus bătrînica — mie cerneală îmi trebuie.

În cele din urmă flăcăul a priceput ce-i tot vorbea bătrînica.

— Cerneală ? — a întrebat-o el.

— Da, cerneală.

— Da' pește nu ?

— Nu.

— Da' ce-i cu matale, ce, ai picat cumva din Lună ? — a spus flăcăul.

Iar o precupeață se și apucase să strige :

— Acilea, vă rog frumos ! Poftiți acilea, vă rog !

Şi a împins spre bătrînică un borcan cu prune uscate *.

— Poftiţi, vă rog frumos — zice — nicăieri nu mai găsiţi aşa ceva.

— Mie-mi trebuie cerneală, nu afine — spune bătrînica.

— Ce fel de cerneală, roşie sau neagră ? — a întrebat tîrgoveaţa.

— Neagră — a spus bătrînica.

— Neagră nu avem — a spus tîrgoveaţa.

— Ei, atunci roşie — a spus bătrînica.

— Nici roşie n-avem — a spus tîrgoveaţa.

— Rămîneţi cu bine — a spus bătrînica şi a plecat.

Iată că deja a ajuns la capătul pieţei, dar cerneală nu se vede nicăieri.

Bătrînica a ieşit din piaţă şi a pornit pe-o străduţă,

Tocmai voia bătrînica să treacă pe partea cealaltă, cînd deodată :

— Tarar — ararar-arar-rrr ! — huruie automobilul.

Bătrînica a rămas încremenită, dar noroc că se nimerise pe-acolo un om de treabă, care a luat-o de braţ şi i-a spus :

— Ce-i cu dumneavoastră — zice, — parcă aţi fi căzut din Lună. Ar fi putut să vă strivească.

Şi a condus-o pe bătrînică pînă dincolo.

Bătrînica a stat să-şi mai tragă sufletul şi tocmai voia să-l întrebe pe omul cel de treabă despre cerneală, dar cînd s-a întors, acestuia nu i se mai vedea nici urma.

A pornit bătrînica mai departe, se opinteşte în umbrelă şi întoarce capul în toate părţile, doar-doar va găsi pe cineva pe care să-l întrebe despre cerneală. Iar din direcţia opusă uite că se apropie de ea un bătrînel cu toiag, bătrînel tare şi cărunţel. Bătrînica s-a apropiat de el şi l-a întrebat :

— Dumneavoastră, se vede, sînteţi un om umblat, poate ştiţi să-mi spuneţi unde se găseşte de vînzare cerneală ?

Bătrînelul s-a oprit, şi-a înălţat capul, şi-a încreţit fruntea şi a căzut pe gînduri. După ce-a stat aşa cîteva clipe, a vîrît mîna în buzunar, şi-a scos punguţa cu tutun, o foiţă şi ţigaretul. Şi-a răsucit apoi încet ţigara, şi-a aprins-o şi, vîrîndu-şi chibritele la loc, a strecurat prin gura ştirbă :

— Şeşneală şe căşeşte la macaşin.

---

* Joc de cuvinte intraductibil : *cernoslivî* (prune uscate) şi cernila (cerneală). Ca şi, mai jos, unde apare *cernika* * (afine).

Şi s-a hotărît bătrînica să intre la magazin. Magazinul avea vitrine mari, cît un perete. Iar în vitrine era plin de cărţi.

S-a apropiat ea de uşă, iar uşa asta, din sticlă, era cam ciudată. Abia a împins bătrînica uşa, că deodată a împins-o şi pe ea ceva de la spate. S-a întors ea şi s-a uitat, din spate venea o altă uşă, tot din sticlă.

S-a învîrtit ea cît s-a învîrtit în cerc şi, cu chiu cu vai, a scăpat de acolo, ba încă-i bine că a rămas cu zile.

Se uită în jur — vede un ceas enorm chiar în faţa ei, iar lîngă ceas stă un om. S-a apropiat bătrînica de el şi l-a întrebat :

— Unde aş putea să găsesc cerneală ?

Iar acela nici măcar n-a întors capul, a arătat doar cu mîna spre-o uşiţă mică, făcută din gratii.

Bătrînica a întredeschis uşiţa, s-a strecurat înăuntru şi, ce să vezi — o cămăruţă mică de tot, nu mai mare decît un dulap. Iar în cămăruţă stă un om. Tocmai se pregătea bătrînica să întrebe de cerneală...

Cînd, deodată : Zzzummm ! Zrrr ! Şi podeaua a început să urce-n sus. Stă bătrînica, nici să mişte nu-ndrăzneşte, iar în piept parcă a început să-i crească un pietroi. Stă cuminte şi nici să respire nu se-ncumetă. Prin faţa uşiţei se perindau tot felul de mîini, picioare şi capete, şi ţăcănea tot timpul ceva ca o maşină de cusut. Apoi ţăcănitul s-a oprit şi s-a mai putut respira cît de cît. Cineva a deschis uşa şi a spus :

— Poftiţi, vă rog, am ajuns, etajul şase, mai sus nu mergem.

S-a oprit bătrînica pe scară, — în jur forfotesc oameni, trîntesc uşi, — iar ea stă pe loc şi ţine umbrela în mînă.

A stat ea cît a stat, s-a uitat să vadă ce se întîmplă în jur, iar apoi a deschis o uşă şi a intrat.

Bătrînica a nimerit într-o încăpere mare, luminoasă.

În stînga, lîngă perete, se află un divan, iar pe divan şade un bărbat gras şi unul slab. Cel gras îi povestea ceva celui slab, tot frecîndu-şi palmele, iar cel slab îi arunca din cînd în cînd cîte-o privire celui gras, prin ochelarii cu ramă strălucitoare, legîndu-şi totodată şireturile la bocanci.

— Da, — spuse cel gras, — am scris o poveste despre un băieţel care a înghiţit o broscuţă. Foarte interesantă poveste.

— Iar eu, vezi, nu pot să găsesc nici un subiect — a spus cel slab, trecînd șiretul prin gaură.

— Iar povestea mea e foarte interesantă — a spus omul cel gras. — Soseşte băieţelul acasă şi tăică-său îl întreabă unde a fost, iar broscuţa cea din stomac răspunde: „Oac-oac!". Sau, la şcoală: îl întreabă învăţătorul pe băieţel cum se spune pe nemţeşte „Bună dimineaţa!", iar broscuţa răspunde: „Oac-oac!". Vezi, ce poveste hazlie — a spus omul cel gras şi şi-a frecat palmele. — Aţi scris şi dumneavoastră ceva? — a întrebat-o el pe bătrînică.

— Nu, — a spus bătrînica — mie mi s-a isprăvit toată cerneala.

Cel slab şi-a legat pantoful şi s-a uitat peste ochelari la bătrînică.

— Care cerneală? — s-a mirat el.

— Cerneala, care se foloseşte la scris — l-a lămurit bătrînica.

— Dumneavoastră cum aţi ajuns aici? — a întrebat cel slab, ridicîndu-se de pe divan.

— Cu dulapul am ajuns — a spus bătrînica.

— Ce fel de dulap? — au întrebat deodată cel gras şi cel slab.

— Cel care circulă în sus şi în jos de-a lungul scărilor, — a spus bătrînica.

— A, cu liftul! — a pufnit în rîs cel slab, aşezîndu-se din nou pe divan, pentru că acum i se desfăcuse şiretul de la celălalt bocanc.

— Dar de ce aţi venit aici? — a întrebat-o pe bătrînică omul cel gras.

— Păi, n-am putut găsi nicăieri cerneală — a spus bătrînica — am întrebat de toată lumea, dar n-a ştiut nimeni.

— Ha-ha-ha! — a pufnit în rîs cel gras. — Dar dumneavoastră într-adevăr parcă aţi fi picat direct din Lună!

— Ei, ascultaţi-mă! — a sărit de-odată cel slab de pe divan. Nu apucase încă să-şi lege şireturile de la bocanci, aşa încît acestea i se tîrau pe podea. — Ascultaţi, — i-a spus el celui gras, — o să scriu chiar acum despre bătrînică şi despre cum a căutat ea să cumpere cerneală!

Omul cel slab şi-a scos ochelarii, a suflat în ei, i-a frecat cu batista, apoi i-a pus din nou pe nas şi i-a spus bătrînicii:

Povestiți-ne cum ați încercat să cumpărați cerneală, iar noi o să scriem despre dumneavoastră o cărticică și o să vă dăm și cerneală.

Bătrînica a stat și s-a gîndit, apoi a acceptat.

Și uite-așa omul cel slab a scris o poveste cu titlul : DESPRE O BĂTRÎNICĂ ȘI CUM A CUMPĂRAT EA CERNEALĂ.

DESPRE KOLKA ȘI CUM A ZBURAT EL ÎN BRAZILIA IAR PETKA N-A CREZUT O IOTĂ

1.

Kolka a hotărît să facă o mare călătorie.

— Plec în Brazilia — l-a anunțat el pe Petka.

— Unde vine Brazilia asta ? — a întrebat Petka.

— Brazilia se află în America de Sud — a răspuns Kolka. — Ea are o climă minunată, acolo trăiesc maimuțe și papagali, cresc palmieri, zboară colibri, mișună tot felul de fiare înfiorătoare și locuiesc triburi sălbatice.

— Indieni ? — a întrebat Petka.

— Așa ceva — a răspuns Kolka.

— Și cum se poate ajunge acolo ? — a întrebat Petka.

— Cu avionul sau cu vaporul — a răspuns Kolka.

— Și cu ce te duci ? — a întrebat Petka.

— Eu mă duc cu avionul — a răspuns Kolka.

— Și de unde faci tu rost de avion ? — a întrebat Petka.

— Mă duc la aeroport, cer unu și o să mi-l dea — a răspuns Kolka.

— Cine o să-ți dea ? — a întrebat Petka.

— Păi, la aeroport am multe cunoștințe — a răspuns Kolka.

— Ce cunoștințe ai ? — a întrebat Petka.

— Diferite — a răspuns Kolka.

— N-ai tu acolo nici o cunoștință ! — a spus Petka.

— Ba am ! — a spus Kolka.

— Ba n-ai !

— Ba am !

— Ba n-ai !

— Ba am !

— Ba n-ai !

Kolka și Petka au hotărît ca a doua zi de dimineață să meargă la aeroport.

2.

A doua zi Kolka și Petka au plecat de acasă dis-de-dimineață. Aeroportul era cam departe, dar cum se anunța o zi frumoasă și cum bani de tramvai tot n-aveau, au pornit-o pe jos.

— Neapărat o să mă duc în Brazilia — a spus Kolka.

— Ai să-mi trimiți o scrisoare ? — a întrebat Petka.

— Am să-ți trimit, — a răspuns Kolka, — iar cînd mă întorc acasă îți aduc o maimuță.

— Da o pasăre îmi aduci ? — a întrebat Petka.

— Îți aduc și o pasăre — a spus Kolka. — Din care vrei : colibri sau papagal ?

— Care-i mai bună ? — a întrebat Petka.

— Papagalul e mai bun, că știe și să vorbească — a spus Kolka.

— Da să cîte, știe ? — a întrebat Petka.

— Știe și să cînte — a spus Kolka.

— După note ? — a întrebat Petka.

— După note nu știe. Da dacă-i cînți tu ceva, cîntă după tine — a spus Kolka.

— Dar chiar îmi aduci un papagal ? — a întrebat Petka.

— Chiar-chiar ! — a spus Kolka.

— Și dacă nu-mi aduci ? — a întrebat Petka.

— Dacă ți-am spus că-ți aduc, îți aduc — a spus Kolka.

— Precis că n-ai să-mi aduci ! — a spus Petka.

— Ba îți aduc ! — a spus Kolka.

— Ba nu ! — a spus Petka.

— Ba da ! — a spus Kolka.

— Ba nu !

— Ba da !

— Ba nu !

— Ba da !

— Ba nu !

Dar chiar atunci au ajuns la aeroport.

3.

Tare interesant mai era la aeroport. Avioanele porneau unul după celălalt, o bucată alergau pe pămînt, apoi — un-doi-trei — se și ridicau în aer, la început mai puțin, apoi mai mult, apoi și mai mult, apoi mai descriau cîteva cercuri și dispăreau. Pe pămînt mai erau încă opt avioane, dar și astea erau gata de zbor. Kolka a ochit un aparat, a arătat spre el și i-a spus lui Petka :

— Cu ăla o să zbor în Brazilia, vezi ?

Petka și-a ridicat șapca și s-a scărpinat la ceafă. Apoi și-a pus șapca la loc și a întrebat :

— Chiar crezi că o să-ți dea ție avionul ăsta ?

— Păi sigur că o să mi-l dea, — a spus Kolka — pe pilot îl cunosc bine.

— Îl cunoști ? Și cum îl cheamă ?

— Îl cheamă foarte simplu. Pavel Ivanovici — a spus Kolka.

— Pavel Ivanovici ? — a întrebat Petka.

— Așa — a spus Kolka.

— Și o să i-l ceri ? — a întrebat Petka.

— Cum să nu. Haide, vino și tu acolo, să auzi — a spus Kolka.

— Și dacă nu-ți dă avionul ? — a întrebat Petka.

— Cum să nu mi-l dea. Dacă o să i-l cer, o să mi-l dea — a spus Kolka.

— Și dacă nu i-l ceri ? — a întrebat Petka.

— Ba am să i-l cer — a spus Kolka.

— Ba o să-ți fie frică — a spus Petka.

— Ba n-o să-mi fie frică — a spus Kolka.

— Ba da ! — a spus Petka.

— Ba nu ! — a spus Kolka.

— Ba da ! — a spus Petka.

— Ba nu ! — a spus Kolka.

— Ba da !

— Ba nu !

Kolka și Petka au dat fuga la pilot.

4.

Pilotul ședea lîngă avion și spăla niște șuruburi într-o cutie pătrată în care turnase benzină. Era îmbrăcat din cap

pînă-n picioare în piele, iar lîngă el, pe pămînt, zăceau mănușile din piele și cascheta tot din piele.

Kolka și Petka s-au apropiat.

Pilotul a scos șuruburile din benzină, le-a așezat pe scările avionului, apoi a scufundat în benzină alte șuruburi și s-a apucat să le curețe.

Kolka s-a uitat ce s-a uitat la el și apoi l-a salutat :

— Bună ziua, Pavel Ivanovici !

Pilotul l-a luat la ochi mai întîi pe Kolka, apoi pe Petka și și-a văzut mai departe de treabă. Kolka s-a mai foit o vreme în jurul lui, apoi a salutat din nou :

— Bună ziua, Pavel Ivanovici !

Acum pilotul s-a uitat mai întîi la Petka, apoi la Kolka și în cele din urmă a zis :

— Pe mine nu mă cheamă Pavel Ivanovici, ci Pavel Pavlovici ; de Pavel Ivanovici nici măcar n-am auzit.

Petka a început să rîdă pe-nfundate, Kolka l-a înghiontit cu umărul, Petka a făcut o mutră serioasă și după asta Kolka i-a spus pilotului :

— Pavel Pavlovici, eu și cu Petka ne-am hotărît să facem un zbor pînă în Brazilia. N-ați vrea dumneavoastră să ne dați împrumut un avion ?

— Pilotul a început să hohotească :

— Ha-ha-ha-ha ! Ce spuneți, vă pregătiți să mergeți în Brazilia ? Serios ?

— Da — a răspuns Kolka.

— Vine și nenea cu noi ? — a întrebat Petka.

— Păi voi chiar serios credeți că o să vă dau vouă avionul ? — a exclamat pilotul. — Nu, așa ceva nu se poate ! Dar dacă aveți destui bani, aș putea, cu bunăvoință, să vă duc eu în Brazilia. Cît plătiți ca să vă duc ?

Kolka și-a întors pe dos toate buzunarele, dar n-a găsit în ele nici o para chioară.

— Bani n-avem — a recunoscut el în fața pilotului. — Dar gratis nu ne duceți ?

— Nu, gratis nu — a răspuns pilotul și s-a întors spre avion, meșterind ceva la el.

Deodată Kolka a început să se agite și-a spus :

— Constantin Constantinovici ! Nu vreți briceagul meu ? E un briceag foarte bun, are trei lame ! E drept că două dintre ele s-au rupt, dar cea de-a treia a rămas întreagă și

e chiar foarte ascuțită. Odată am aruncat cu el în ușă și a trecut pînă dincolo.

— Asta cînd s-a-ntîmplat ? — a întrebat Petka.

— Tu ce te bagi ! — s-a supărat Kolka. — Iarna trecută !

— Și care ușă ai străpuns-o ? — a întrebat Petka.

— Ușa de la cămară.

— Numai că pe ușa aia nu se vede nici o urmă — a spus Petka.

— Înseamnă că au pus o ușă nouă — a spus Kolka.

— Da de unde ! Aia e ușa veche — a spus Petka.

— Nu, e ușa nouă — a spus Kolka.

— Mai bine dă-mi înapoi briceagul — a spus Petka — ăsta e briceagul meu. Ți l-am dat numai împrumut, ca să tai cu el frînghia de rufe, cînd o să pună rufele la uscat. Iar tu nu mi l-ai mai dat înapoi.

— De ce să ți-l fi dat ? Ăsta-i briceagul meu — a spus Kolka.

— Ba nu, e-al meu ! — a spus Petka.

— Ba-i al meu ! — a spus Kolka.

— Ba-i al meu ! — a spus Petka.

— Ba-i al meu !

— Ba-i al meu !

— Bine, bine, ajunge ! — a spus pilotul. — Urcați sus, treacă de la mine, o să zburăm pînă-n Brazilia.

5.

Kolka și Petka și-au luat zborul spre Brazilia. A fost o călătorie nemaipomenit de interesantă. Pilotul ședea pe scaunul din față, nu i se mai vedea decît cascheta. Totul ar fi fost foarte frumos, numai că motorul huruia așa de tare că abia se puteau înțelege între ei. Iar dacă te uitai pe fereastră în jos — tii ! — cît de departe era pămîntul. Iar pe pămînt totul era mititel-mititel și cumva aplecat într-o parte.

— Peet-ka ! — striga Kolka. — Ia te uită ce oraș înclinat !

— Ci-ine s-a-nnecat ? — a întrebat Petka, strigînd și el.

— Oraaa-șul ! — striga Kolka.

— Nu te-auuud ! — striga Petka.

— Ceee spuuui ? — striga Kolka.

— Uite, Brazilia e jos ! — a strigat Petka.

— De ce n-are rost ? — a strigat Kolka.

— Mi-a zburat şaapca ! — a strigat Petka.
— Cîîîît ? — a strigat Kolka.
— Ieeeri ! — a strigat Petka.
— Sud-America ! — a strigat Kolka.
— Ce-i sfeeeric ? — a strigat Petka.
— Ceee spuuui ? — a strigat Kolka.

6.

Avionul a atins pămîntul, s-a hurducat puţin, apoi s-a oprit.

— Am ajuns — a spus pilotul.

Kolka şi Petka s-au uitat în jur.

— Petka ! — a strigat Kolka. — Uită-te, aşa arată Brazilia.

— Ce, asta-i Brazilia ? — a întrebat Petka.

— Păi ce, nu vezi, măi prostule ?

— Ce oameni sînt ăia care aleargă acolo ? — a întrebat Petka.

— Unde ? Aha, văd — a spus Kolka. — Păi, băştinaşi, oameni sălbatici. Vezi, au capetele albe. Îşi împodobesc părul cu pene şi cu fire de paie.

— De ce ? — a întrebat Petka.

— Păi, numai aşa — a spus Kolka.

— Nu, uită-te numai, pe cap au păr — a spus Petka.

— Ţi-am spus că alea-s pene !

— Nu, ăla-i păr — a spus Petka.

— Nu, alea-s pene ! — a spus Kolka.

— Ba-i păr !

— Ba-s pene !

— Ba-i păr ?

— Ei, ia săriţi afară din avion ! — a spus pilotul. Eu mai am de zburat.

7.

Kolka şi Petka au coborît din avion şi au pornit către băştinaşi. Băştinaşii erau nişte omuleţi de statură mică, blonzi-spălăciţi şi mînjiţi pe faţă. Cînd au dat cu ochii de Kolka şi de Petka, au rămas ca trăzniţi. Kolka a făcut un pas în faţă, a ridicat mîna dreaptă şi a strigat spre ei :

— O-ah ! — Asta a spus-o pe indiană.

Băştinaşii au rămas cu gura căscată, dar n-au scos nici un sunet.

— Habacuc ! — a continuat Kolka în limba indiană.

— Ce le-ai spus ? — a întrebat Petka.

— Discut cu ei în limba indiană — a răspuns Kolka.

— Şi de unde ştii tu indiana ? — a întrebat Petka.

— Am o carte, de-acolo am învăţat — a spus Kolka.

— Nu mai spune ! Eşti un trombonist ! — a spus Petka.

— Dă-mi pace ! — a spus Kolka. — Inam kos ! — s-a întors el către băştinaşi.

Băştinaşii au izbucnit deodată în râs.

— Kerek eri iale — i-au răspuns ei.

— Ara toki — a spus Kolka.

— Lita ? — au întrebat băştinaşii.

— Să-i lăsăm, să mergem mai departe — a spus Petka.

— Pildegrau ! — a strigat Kolka.

— Perkilia ! — au zbieriat băştinaşii.

— Kilmeguinki ! — a strigat Kolka.

— Perkilia, perkilia ! — i-au rînjit băştinaşii în faţă.

— S-o întindem ! — a strigat Petka. — Ăştia vor bătaie !

Dar era deja prea tîrziu. Băştinaşii se năspustiseră asupra lui Kolka şi-au început să-l dărăcească.

— Ajutor ! — a strigat Kolka.

— Perkilia ! — strigau băştinaşii.

— Mu-u-uuu ! — s-a auzit mugetul unei vaci.

8.

Băştinaşii, după ce l-au scărmănat bine pe Kolka, au cules un pumn de praf, l-au risipit în aer şi au şters-o. Kolka a rămas cu buzele umflate.

— Pe-pe-pe-Petka — a îngăimat el cu vocea tremurată — i-am aranjat bine pe băştinaşi, ce zici ? Le-am spa-spa-spart rî-rî-rîndurile !

— Nu te-au bătut ei pe tine ? — a întrebat Petka.

— Da de unde ! — a spus Kolka — Eu i-am scărmănat pe ei ! Uite la ei cum i-am făcut să alerge !

— Mu-u-uuu ! — s-a auzit deodat lîngă urechea lui Kolka.

— Auuu ! — a strigat Kolka şi a luat-o la fugă.

— Kolka ! Kolka ! — striga după el Petka.

Dar Kolka gonea, nici nu se uita înapoi.

Au alergat — au fugit
au gonit — au zburat
au străbătut — au cutreierat,

pînă cînd Kolka s-a oprit în cele din urmă la marginea pădurii.

— Phiii ! — a răsuflat el mai uşurat.

Petka abia îşi mai trăgea sufletul, aşa că n-a fost în stare să spună nici atît.

— Măi, ăştia-s bizoni ! — a spus Kolka după ce a reuşit să respire mai în voie.

— Ce ? — a întrebat Petka.

— N-ai văzut bizonii ? — l-a întrebat Kolka.

— Unde ? — a întrebat Petka.

— Unde, unde ! Acolo ! Au vrut să ne facă praf — a spus Kolka.

— Păi aia n-a fost o vacă ? — a întrebat Petka.

— Asta-i bună, cum să fie vacă ? — În Brazilia nici nu sînt vaci ! — a spus Kolka.

— Te pomeneşti că bizonii umblă cu clopot la gît ? — a întrebat Petka.

— Sigur că da — a spus Kolka.

— Şi de unde iau clopotele ? — a întrebat Petka.

— De la indieni. Indienii îi prind pe bizoni, le leagă cîte un clopot la gît şi apoi le dau drumul.

— Da de ce ? — a întrebat Petka.

— Numai aşa — a spus Kolka.

— Nici nu-i adevărat, bizonii nu umblă cu clopot, aia a fost o vacă — a spus Petka.

— Bizon a fost ! — a spus Kolka.

— A fost o vacă ! — a spus Petka.

— Bizon !

— Vacă !

— Bizon !

— Dar papagalii unde sînt ? — a întrebat Petka.

9.

Pentru o clipă Kolka a rămas ca trăznit.

— Care papagali ? — a întrebat.

— Așa mi-ai promis, că dacă ajungem în Brazilia, îmi prinzi un papagal. Dacă asta-i Brazilia, atunci trebuie să fie și papagali pe-aici — a spus Petka.

— Papagali nu văd, dar acolo sînt colibri — a spus Kolka.

— În bradul ăla ? — a întrebat Petka.

— Ăla nu-i brad, ăla-i palmier — a spus jignit Kolka.

— În fotografii arată altfel palmierii — a spus Petka.

— În fotografii arată altfel, dar în Brazilia așa arată — a izbucnit Kolka. — Mai bine te-ai uita la colibri.

— Seamănă cu vrăbiile de la noi — a spus Petka.

— Seamănă, — a spus Kolka — numai că-s mai mici.

— Mai degrabă aș zice că-s mai mari ! — a spus Petka.

— Nu, sînt mai mici ! — a spus Kolka.

— Nu, sînt mai mari ! — a spus Petka.

— Nu, sînt mai mici ! — a spus Kolka.

— Mai mari !

— Mai mici !

— Mai mari !

— Mai mici !

Deodată, undeva în spatele lui Kolka și Petka, au început să se audă niște mîrîituri și trosnete puternice.

10.

Kolka și Petka s-au întors într-acolo.

Un fel de dihanie se rostogolea drept spre ei.

— Asta ce-o mai fi ? — s-a speriat Kolka.

— Automobil — a spus Petka.

— Asta nu se poate ! — a spus Kolka. — Cum să ajungă un automobil în Brazilia ?

— Nu știu, — a spus Petka — da' ăsta-i automobil.

— Asta nu se poate ! — a spus Kolka.

— Îți spun că-i un automobil ! — i-a răspuns Petka.

— Nu se poate ! — a spus Kolka.

— Ba se poate !

— Nicidecum nu se poate !

— Bine, acum deja se vede ; nu-i automobil ? — a întrebat Petka.

— Văd, însă asta-i ceva foarte ciudat — a spus Kolka. Între timp, automobilul a ajuns lîngă ei.

— Hei, copii ! — a strigat cineva dinăuntru. — Încotro este drumul spre Leningrad, la dreapta sau la stînga ?

— Spre care Leningrad ? — a întrebat Kolka.

— Cum care ? Spre oraş ! Încotro s-o luăm ? — a întrebat şoferul.

— Nu ştim — a spus Petka şi deodată a început să se smiorcăie. — Nene ! — scîncea el. — Du-ne şi pe noi înapoi în oraş !

— Da ce, voi de acolo sînteţi ? — a întrebat şoferul.

— Da, — s-a smiorcăit Petka, — Locuim pe strada Lichenilor !

— Şi aici cum aţi nimerit ? — s-a mirat şoferul.

— Kolka mi-a promis — a mormăit Petka — că mă duce în Brazilia. Şi m-a adus aici.

— Brujilovo... Brujilovo... Da ştiu că asta-i cam depărtişor. Trebuie să fie pe undeva în ţinutul Cernigov — a spus şoferul.

— Pe lîngă Chile... Republica Chile... Chile... Ceva mai la sud, acolo unde-i Argentina. Chile are ieşire la oceanul Pacific — a spus Kolka.

— Nenea... — se smiorcăia în continuare Petka. — Du-ne şi pe noi acasă !

— Bine, bine — a spus şoferul. — Urcaţi numai, şi-aşa maşina mi-e goală. Însă Brujilovo, cum spun, nu este încoace, aia-i pe undeva prin Cernigov.

Kolka şi Petka s-au urcat deci în automobil şi au pornit spre casă.

11.

La început au tăcut. Apoi Kolka s-a uitat la Petka.

— Petka — a întrebat el —, ai văzut condorul ?

— Nu — a spus Petka. — Ce-i aia ?

— O pasăre — a spus Kolka.

— Mare ? — a întrebat Petka.

— Tare mare — a spus Kolka.

— Mai mare decît o cioară ? — a întrebat Petka.

— Auzi la el ! Asta-i cea mai mare pasăre de pe pămînt — a spus Kolka.

— N-am văzut-o — a spus Petka.

— Eu am văzut-o. Stătea sus într-un palmier — a spus Kolka.

— Ce palmier ? — a întrebat Petka.

— Păi unul cum era şi ăla pe care au stat colibrii — a spus Kolka.

— Ăla nu a fost palmier ci brad.

— Ba palmier a fost ! — a spus Kolka.

— Brad a fost ! — a spus Petka. — Palmierii cresc numai în Brazilia, prin părţile astea nu.

— Păi chiar în Braziliia am şi fost ! — a spus Kolka.

— Nu, nu acolo ! — a spus Petka.

— Ba acolo ! — a strigat Kolka.

— Nu acolo ! — a strigat Petka.

— Ba acolo, ba acolo, ba acolo ! — a ţipat Kolka.

— Uitaţi-vă acolo, se vede Leningradul deja — a spus şoferul, arătînd către acoperişurile înalte şi severe.

POVESTE

— Ştii ce, a spus Vanea, netezind pe masă un caieţel — haide să scriem o poveste.

— Haide — a spus Lenocika, aşezîndu-se pe scaun.

Vanea a luat creionul şi a scris :

„A fost odată un rege...".

Aici Vanea a căzut pe gînduri şi şi-a înălţat privirea spre tavan. Lenocika s-a uitat în caieţel şi a citit ce-a scris Vanea.

— Povestea asta există deja — a spus Lenocika.

— Da tu de unde ştii asta ? — a întrebat Vanea.

— Ştiu, pentru că am citit-o, — a spus Lenocika.

— Şi despre ce-i vorba în ea ? — a întrebat Vanea.

— Păi, se povesteşte cum regele a băut ceai cu mere şi deodată s-a înnecat, iar regina s-a apucat să-l lovească după ceafă, ca să-l ajute să-i sară înapoi din gîtlej bucăţica de măr. Iar regele a crezut că regina a sărit la bătaie şi a lovit-o cu paharul în cap. Atunci regina s-a supărat şi l-a lovit pe rege cu farfuria. Iar regele a lovit-o pe regină cu

strachina. Iar regina l-a lovit pe rege cu scaunul. Iar regele a sărit și a lovit-o pe regină cu masa. Iar regina a răsturnat peste rege bufetul. Dar regele a ieșit de sub bufet și a aruncat după regină cu coroana. Atunci regina l-a apucat pe rege de plete și l-a aruncat afară pe geam. Dar regele s-a cățărat înapoi în cameră prin cealaltă fereastră, a înhățat-o pe regină și a înghesuit-o în sobă. Dar regina s-a strecurat prin coș afară pe acoperiș, apoi și-a dat drumul pe paratrăznet în grădină și a intrat pe fereastră înapoi în cameră. Iar în vremea asta regele s-a apucat să facă focul în sobă ca s-o ardă pe regină. Regina s-a furișat pe la spatele lui și l-a împins pe rege, regele a zburat în sobă și acolo a ars.

— Și asta-i toată povestea — a spus Lenocika.

— Tare tîmpită poveste — a spus Vanea. — Eu voiam să scriu cu totul altceva.

— Păi scrie — a spus Lenocika.

Vanea a luat creionul și a scris :

„A fost odată un tîlhar...".

— Stai ! — a țipat Lenocika. — Povestea asta există deja !

— Nu știam — a spus Vanea.

— Păi cum, — a spus Lenocika — nu știi tu povestea despre tîlharul care, scăpînd de sub pază, a sărit pe cal, dar din cauza avîntului pe care și l-a luat s-a răsturnat de cealaltă parte și a căzut pe pămînt. Tîlharul a tras o înjurătură și a sărit din nou pe cal, dar din nou nu și-a socotit bine săritura, s-a prăvălit pe partea cealaltă și a căzut pe pămînt. Tîlharul s-a ridicat, a amenințat cu pumnul, s-a repezit la cal și din nou a sărit peste el și a zburat la pămînt. Atunci tîlharul a smuls de la brîu pistolul, a tras un foc în aer și din nou s-a repezit spre cal, dar cu atîta avînt, încît din nou a sărit peste el și s-a lungit la pămînt. Atunci tîlharul și-a smuls șapca de pe cap, a călcat-o în picioare și din nou s-a repezit la cal, și din nou a sărit peste el, s-a lungit la pămînt și și-a rupt piciorul. Iar calul s-a dat la o parte. Tîlharul, șchiopătînd, a dat fuga la cal și l-a lovit cu pumnul în frunte. Calul a fugit. Iar între timp au sosit paznicii, l-au prins pe tîlhar și l-au dus în temniță.

— Atunci, înseamnă că despre tîlhar n-am să mai scriu — a spus Vanea.

— Dar despre cine o să scrii ? — a întrebat Lenocika.

— Am să scriu o poveste despre un fierar — a spus Vanea.

Vanea a scris :

— „A fost odată un fierar...".

— Şi povestea asta există deja ! — a ţipat Lenocika.

— Cum ? — a spus Vanea şi a lăsat creionul din mînă.

— Cum să nu — a spus Lenocika. — A fost odată un fierar. Şi cum potcovea el odată un cal, atît de tare a smuncit barosul încît acesta s-a desprins de pe mîner, a zburat prin geam, a omorît patru porumbei, s-a izbit de foişorul de foc, a zburat într-o parte, a spart geamul casei brandmeisterului [1], a trecut în zbor peste masa la care şedeau chiar brandmeisterul şi nevastă-sa, a trecut prin peretele casei brandmeisterului şi a zburat în stradă. Aici a trîntit la pămînt felinarul, l-a doborît de pe picioare pe vînzătorul de îngheţată şi s-a izbit de capul lui Karl Ivanovici Şusterling, care şi-a ridicat imediat şapca din cap, pentru a-şi pipăi ceafa. Lovindu-se de capul lui Karl Ivanovici Şusterling, barosul a zburat îndărăt, l-a doborît din nou de pe picioare pe vînzătorul de îngheţată, a zvîrlit jos de pe acoperiş doi motani care tocmai atunci se hîrjoneau, a răsturnat o vacă, a omorît patru vrăbii şi a zburat iarăşi în fierărie şi s-a aşezat chiar pe mînerul său, pe care fierarul îl mai ţinea ridicat în mîna dreaptă.

Toate astea s-au petrecut atît de iute, că fierarul n-a observat nimic şi a continuat să-l potcovească mai departe pe cal.

— Bine, atunci, dacă despre fierar e scrisă deja povestea, am să scriu o poveste despre mine — a spus Vanea şi a scris :

— „A fost odată un băieţel pe nume Vanea...".

— Şi despre Vanea există o poveste — a spus Lenocika : — A fost odată un băieţel Vanea, şi, a venit el odată la...

— Stai, — a spus Vanea — eu voiam să scriu o poveste chiar despre mine.

— Şi despre tine s-a scris o poveste — a spus Lenocika.

---

[1] brandmeister -- mai-marele pompierilor.

— Nu se poate ! — a spus Vanea.

— Iar eu îţi spun că s-a scris — a zis Lenocika.

— Şi unde s-a scris ? — s-a minunat Vanea.

— Cumpără revista „Cij“ [2] nr. 7 şi acolo ai să citeşti o poveste despre tine însuţi — a spus Lenocika.

Vanea a cumpărat „Cij“ nr. 7 şi a citit chiar povestea asta, pe care tocmai acum ai citit-o şi tu.

[2] „Cij“ — („Scatiul“) —, revistă pentru copii la care a colaborat Daniil Harms.

DANIIL HARMS

Lista publicațiilor antume și postume în limba rusă

— „Sluciai na jeleznoi doroghe", în *Sobranie stihotvorenii*, Leningradskoe otdelenie Vserossiiskovo soiuza poetov, Leningrad, 1926.
— „Stih Petra Iașkina", în *Kostior : Sbornik*, Leningradskii soiuz poetov, Leningrad, 1927.
— „Vîhodit Mariia", *Leningradskii Den' poezii*, Leningrad, 1927.
— „*Igra*", Moskva, 1962 (volum).
— „Anekdotî iz jizni Puşkina", în *Literaturnaia gazeta*, nr. 47, 1967.
— „Čto eto bîlo ?", Moskva, 1967 (volum).
— „Vstrecia" ; „Bîl odin rîjii celovek" ; „Sonet" ; „Makarov i Petersen" ; „Ohotniki" ; (anexă la articolul lui Aleksandar Flaker, „O rasskazah Daniila Harmsa"), în *Ceskoslovenska rusistika*, XIV, 1969, nr. 2.
— 22 rasskazov, Manifest Oberiu, publikația M. Arndta, în *Grani*, nr. 81, pp. 45—83.
— „Piesa" ; „Simfonia nr. 2" ; „Iz zapisnoi knijki", în *Literaturnaia gazeta*, nr. 27, 1970.
— „12 povarov", Moskva, 1972 (volum).
— „Sviaz", „Basnia", în *Literaturnaia gazeta*, nr. 21, 1973.
— „O tom kak staruşka cernila pokupala", în *Literaturnaia gazeta*, nr. 27 (4 iulie 1973) [republicare ; prima apariție în revista EI (Ariciul), 1928 și apoi, în 1929, în volum separat la Editura de Stat].
— *Izbrannoe*, Edited and introduced by George Gibian, Jal-Verlag, Würzburg, 1974, în seria *Colloquium Slavicum, Beiträge zur Slavistik*, Band 5
— „Pismo", în *Literaturnaia gazeta*, nr. 32 (1 august 1973) [inedită].
— „Iz zapisnoi knijki : O vrede kurenia", în *Literaturnaia gazeta*, nr. 50, (11 decembrie 1974) [inedită].
— „Kak ia rastrepal odnu kompaniju" și „Pisma k druzjam", în *Voprosî literaturî*, nr. 11, 1973.

BIBLIOGRAFIE

— *Detskaia literatura : bibliografia prijiznennîh izdanii,* am. Sovetskie detskie pisateli : Bibliegraficeskii slovari, Moskva, 1961, p. 385.

— Križ, Jan, *Pavel Nikolaievič Filonov,* Praha, 1966.

— Alexandrov, Anatoli şi Meilah, Mihail, *Tvorcestvo Daniila Harmsa* (opera lui D. H.) şi *„Tvorcestvo A. Vvedenskovo"* (opera lui A. V.) în *Materialy XXII Naučnoi Studenceskoi konferenţii,* Tartskii Gosudarstvennîi Universitet (Tartu, 1967), pp. 101—104 şi 105—109.

— Şklovski, Victor, *O ţvetnîh snah* [Despre visele colorate] în *Literaturnaia gazeta,* 1967, nr. 47.

— Alexandrov, Anatoli, *„Oberiu : Predvaritel'nie zametki"* în *Ceskoslovenska rusistika,* XIII, nr. 5 (1968), pp. 296—303.

— Alexandrov, Anatoli, *Ignavia,* în *Svetova literatura,* nr 6 (1968), pp. 156—174.

— Markov Vladimir, *Russian Futurism : A History,* Berkely and Los Angeles, 1968, pp. 358 : 362.

— Ţimbal S. L., [despre Igor Gherasimovici Terentev], în *Raznîie teatralnîie vremena,* Leningrad, 1969, pp. 279—281 şi 393—396.

— Lifşiţ Vladimir, *Mojet byt', prigoditsia,* în *Voprosî literaturi,* nr. 1 (1969), pp. 242—243.

— Flaker, Aleksandar, *O rasskazah Daniila Harmsa* (Despre povestirile lui D. H.) în *Ceskoslovenska rusistika,* XIV, 1969, nr 2.

— Flaker, Aleksandar, *O miniaturama Daniila Harmsa, Poetika apsurda u sovietskoi književnosti.* (Despre miniaturile lui D. H. Poetica absurdului în literatura sovietică), în *Forum,* Zagreb, 1969, nr. 4—5, p. 683—688.

— Harms Daniil, *Izbrannoe,* Edited and introduced by George Gibian, JAL—VERLAG, Würzburg, 1974, în seria *Colloquium Slavicum,*

Beiträge zur Slavistik, Herausgeber Heinrich Kunstmann (Universität München ; Vsevolod Setchkarev, Harvard University), Band 5.

— Milner-Gulland, Robin R., „Left Art' in Leningrad : The OBERIU Declaration", (Note la Manifestul Oberiu), în *Oxford Slavonic Papers*, New Series, III, 1970, pp. 65—75.

— Urman, Gleb, *Préface*, în Daniil Harms, *Sonner et voler*, Gallimard, 1976, (trad. şi prefaţă de. .), p. 7—21.

— Donat, Branimir, *Konstrukcija i destrukcija kao putevi moderniteta. Pripovjedački eksperiment sovjetskog pisca Danila Harmsa*, [Construcţie şi destrucţie, căi ale modernităţii. Experimentul narativ al scriitorului sovietic D. H.], în *Polja*, Novi Sad, 1979, nr. 246—247 (aug.—sept.), p. 25—29.

Redactor : DOINA FLOREA-CIORNEI
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI

Apărut 1982. Format 54×84/16. Coli de tipar 8
Bun de tipar la 5.I.1982.
Editura Junimea, str. Gheorghi Dimitrov, nr. 1
IAŞI — ROMÂNIA

Tipărit sub cd. nr. 188
la Întreprinderea poligrafică Iaşi,
str. 7 Noiembrie nr. 49.

LUMEA
IAȘI-ROMÂNIA

Lei 7,50